

Wijziging van het Wetboek van Strafrecht en andere wetten in verband met de modernisering van de strafbaarstelling van verschillende vormen van seksueel grensoverschrijdend gedrag (Wet seksuele misdrijven)

MEMORIE VAN TOELICHTING

Inhoudsopgave

I. ALGEMEEN	2
1. Inleiding	2
2. Relevante ontwikkelingen	3
2.1 Veranderde opvattingen over de strafwaardigheid van onvrijwillige seks en seksuele intimidatie	3
2.2 Nieuwe online delictsvormen	7
2.3 Aanbeveling tot juridisch-technische herziening van de zedenwetgeving	9
3. Hoofdpijnen van het wetsvoorstel.....	9
3.1 Nieuwe Titel Seksuele misdrijven	9
3.2 Nieuwe delictsvormen van aanranding en verkrachting	10
3.3 Modernisering van de strafrechtelijke bescherming tegen online delictsvormen, waaronder online seksueel kindermisbruik.....	13
3.4 Nieuwe strafbaarstelling van seksuele intimidatie.....	15
3.5 Aanpassingswetgeving	17
4. Wettelijke structuur nieuwe Titel Seksuele misdrijven	17
5. Verhouding tot hoger recht.....	20
5.1 Grondrechten en positieve verplichtingen.....	20
5.2 Internationale verplichtingen	21
5.3 Verhouding van het wetsvoorstel tot hoger recht	22
6. Gevolgen	23
7. Uitvoering en handhaving	24
8. Financiële gevolgen	27
9. Advies en consultatie	28
9.1 Reacties op het voorontwerp	28
9.2 Belangrijkste wijzigingen in het wetsvoorstel ten opzichte van het voorontwerp.....	29
II ARTIKELSGEWIJZE TOELICHTING.....	32
BIJLAGE: Transponeringstabel.....	78

I. ALGEMEEN

1. Inleiding

Seksueel grensoverschrijdend gedrag - zoals seksueel geweld, seksuele intimidatie, seksueel misbruik en kinderpornografische activiteiten - komt veel voor en heeft vaak ernstige en langdurige gevolgen voor slachtoffers. Uit cijfers afkomstig uit de prevalentie-monitor Huiselijk en Seksueel Geweld van eind 2020 blijkt naar dat naar schatting 1.6 miljoen personen (van 16 jaar en ouder) in de twaalf maanden voorafgaand aan het onderzoek slachtoffer is geweest van seksueel geweld.¹ Onderzoek van Rutgers uit 2017 laat zien dat 53% van de vrouwen en 19% van de mannen te maken heeft gehad met een vorm van seksuele grensoverschrijding, variërend van seksueel geweld tot ongewenst zoenen en aanraken. 22% van de vrouwen en 6% van de mannen is slachtoffer geweest van een vorm van seksueel geweld.² Uit ander onderzoek van Rutgers blijkt dat 11% van de meisjes en 2% van de jongens tussen de 12 en 25 jaar wel eens iets seksueels gedaan of toegelaten hebben dat ze niet wilden.³ Uit de slachtoffermonitor van de Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen komt naar voren dat in 2016 naar schatting 20.800 kinderen van twaalf tot en met zestien jaar aangaven slachtoffer te zijn geweest van een ernstige vorm van fysiek seksueel geweld.⁴ Het aantal meldingen van kinderpornografisch materiaal en andere vormen van online kindermisbruik bij de politie is hoog en is de afgelopen jaren fors gestegen van 3.000 meldingen in 2014 naar ruim 30.000 in 2018.⁵ Uit een representatieve steekproef uit 2017 onder 20.000 jongeren volgt dat 14% van de meisjes en 6% van de jongens in de leeftijd van twaalf tot 25 jaar ten minste een onaangename ervaring met sexting heeft gehad.⁶ Volgens Europees onderzoek uit 2014 heeft 73% van de Nederlandse vrouwen een vorm van seksuele intimidatie meegemaakt.⁷

Seksuele misdrijven zijn strafbaar gesteld in het Wetboek van Strafrecht. De strafwetgeving weerspiegelt in belangrijke mate de heersende seksuele moraal en normeert gedrag dat vanuit maatschappelijk oogpunt gezien bestraffing verdient. Hoge wettelijke strafmaxima brengen de ernst van het strafrechtelijk verwijt tot uitdrukking. De afgelopen jaren zijn de maatschappelijke opvattingen over seksuele grensoverschrijding strikter geworden. En is er meer aandacht gekomen voor de positie van slachtoffers en de ernst van het leed dat hen wordt aangedaan. Mede onder invloed van internationale ontwikkelingen zijn de grenzen over welk gedrag binnen onze samenleving strafwaardig wordt geacht verschoven. Ook zijn er, onder meer door technologische ontwikkelingen, andere en nieuwe (geheel of deels) online verschijningsvormen van seksueel grensoverschrijdend gedrag ontstaan. Voor een adequate wettelijke vertaling van de sociale normen met betrekking tot seksueel grensoverschrijdend gedrag en gericht strafrechtelijk optreden tegen dit gedrag is het nodig en wenselijk de strafwetgeving inzake seksuele misdrijven bij de tijd te brengen.

Dit wetsvoorstel vervangt in Boek 2 van het Wetboek van Strafrecht de huidige Titel XIV Misdrijven tegen de zeden door een nieuwe Titel XIV Seksuele misdrijven. Hierin wordt de strafrechtelijke aansprakelijkheid voor verschillende vormen van seksueel grensoverschrijdend gedrag opnieuw vastgesteld en begrensd. De strafrechtelijke bescherming tegen onvrijwillige seks (aanranding en verkrachting) wordt uitgebreid en gemoderniseerd. Online gepleegde seksuele misdrijven krijgen in de nieuwe titel een duidelijke plaats. Zowel de inhoud van de strafbepalingen als de wettelijke structuur worden gemoderniseerd. Hiermee wordt tevens gevolg gegeven aan de

---

¹ Prevalentiemonitor huiselijk geweld en seksueel geweld, 2020.

² Seksuele gezondheid in Nederland, Rutgers, 2017.

³ Seks onder je 25^e, Rutgers, 2017.

⁴ Slachtoffermonitor seksueel geweld tegen kinderen 2017-2018, Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen kinderen.

⁵ Resultaten Kinderporno en Kindersekstoerisme, jaarrapportage politie en OM 2019.

⁶ Seks onder je 25^e, Rutgers, 2017.

⁷ Violence against women: an EU-wide survey, European Union Agency for fundamental rights (FRA), 2014.

aanbeveling uit het WODC-onderzoek "Herziening van de zedendelicten?" om de huidige zedenwetgeving technisch-juridisch te herzien en de wettelijke systematiek te vereenvoudigen en verduidelijken.⁸ Daarnaast verruimt dit wetsvoorstel de mogelijkheden om strafrechtelijk op te treden tegen seksueel getint overlastgevend gedrag door seksuele intimidatie zelfstandig strafbaar te stellen als overtreding tegen de openbare orde.

Doel van het wetsvoorstel is een adequate en herkenbare strafrechtelijke reactie mogelijk te maken op strafwaardig seksueel (overlastgevend) gedrag in de hedendaagse en digitaliserende samenleving. Als gevolg hiervan wordt de (online) veiligheid van eenieder in Nederland vergroot. Met een actueel wettelijk kader dat aansluit bij de maatschappelijke realiteit krijgen politie en openbaar ministerie meer en betere mogelijkheden om op te treden tegen strafbaar gedrag. Slachtoffers worden beter beschermd en kunnen in meer situaties aangifte doen. Tegelijkertijd geeft dit wetsvoorstel een duidelijk signaal af aan (potentiële) daders dat seksueel grensoverschrijdend gedrag niet acceptabel is en streng wordt bestraft. Daarmee gaat van dit wetsvoorstel ook een onmiskenbare normerende en preventieve werking uit.

In 2020 heeft (internet)consultatie plaatsgevonden over een voorontwerp van het wetsvoorstel seksuele misdrijven. De vele en waardevolle reacties hierop hebben laten zien dat de strafrechtelijke normstelling inzake seksuele misdrijven een onderwerp is dat binnen onze samenleving sterk leeft. Het voorontwerp heeft geleid tot een maatschappelijke en politieke discussie die zich toespitste op de strafbaarstelling van onvrijwillige seks en de vormgeving hiervan. Uit de ontvangen input op het voorontwerp kan worden afgeleid dat er brede maatschappelijke consensus is over de noodzaak van modernisering van de strafwet om seksueel grensoverschrijdend gedrag beter aan te pakken. De reacties op het voorontwerp zijn verwerkt in dit voorstel van wet. In onderdeel 9 van deze memorie van toelichting wordt ingegaan op de belangrijkste adviespunten en de wijzigingen ten opzichte van het voorontwerp.

2. Relevante ontwikkelingen

2.1 Veranderde opvattingen over de strafwaardigheid van onvrijwillige seks en seksuele intimidatie
Nog steeds worden teveel mensen slachtoffer van seksueel grensoverschrijdend gedrag. Uit de eerdergenoemde prevalentie-monitor Huiselijk en Seksueel Geweld 2020 blijkt dat 3% van de bevolking van 16 jaar en ouder (omgerekend 470.000 personen) zei in de twaalf maanden voorafgaand aan het onderzoek slachtoffer te zijn geweest van een ernstige vorm van seksueel grensoverschrijdend gedrag waarbij sprake is van fysiek seksueel geweld, variërend van ongewenste aanrakingen tot expliciete seksuele handelingen als seksuele penetratie. Ongewenst aangeraakt worden kwam het vaakst voor gevolgd door ongewenst zoenen. Vrouwen waren vaker slachtoffer van fysiek seksueel geweld dan mannen, en jongeren - met name 18- tot 24 jarigen - vaker dan ouderen. Jonge vrouwen maakten het vaakst fysiek seksueel geweld mee; 22% van de 18- tot 24 jarige vrouwen gaf aan in de afgelopen twaalf maanden hiervan slachtoffer te zijn geweest. Dit is vier keer zo veel als hun mannelijke leeftijdsgenoten. In de meeste gevallen (85%) was de pleger iemand van buiten de huiselijke kring, in 40% van de gevallen betrof het een onbekende. Bijna 80% slachtoffers werd seksueel mishandeld door een man (of meerdere mannen), 15% door een vrouw (of meerdere vrouwen). Bij 8% van de slachtoffers betrof het partnergeweld. In 40% van de gevallen gaven slachtoffers aan dat het seksueel geweld gepleegd werd door een onbekende. Daarnaast kenden de slachtoffers de pleger vaak uit het uitgaansleven (22%). Verder werden nieuwe dates (10%) of goede vrienden (10%) vaak genoemd. In 3% van de gevallen werd het seksuele geweld gepleegd door iemand in een hogere hiërarchische positie, zoals een leidinggevende, docent, trainer of religieus leider.

Seksueel grensoverschrijdend gedrag is nooit acceptabel. Seksuele autonomie en seksuele gelijkwaardigheid zijn belangrijke thema's in onze samenleving. De maatschappelijke discussie over seksueel grensoverschrijdend gedrag heeft een discrepantie blootgelegd tussen wat op het

---

⁸ Herziening van de zedendelicten? Een analyse van Titel XIV, Tweede Boek, Wetboek van Strafrecht met het oog op samenhang, complexiteit en normstelling, K. Lindenberg, A.A. van Dijk, Rijksuniversiteit Groningen, WODC, 2016 (hierna: WODC-onderzoek).

punt van onvrijwillig seksueel contact maatschappelijk wordt gezien als strafwaardig gedrag en wat in de strafwet als zodanig is strafbaar gesteld. De #Metoo-beweging heeft wereldwijd en in Nederland aan het licht gebracht hoe wijdverbreid seksueel grensoverschrijdend gedrag voorkomt en welke gedaantes dit aanneemt. En heeft duidelijk gemaakt hoe slachtoffers zich voelen: bedreigd, geïntimideerd en vernederd. Mede hierdoor zijn de grenzen opgeschoven van wat binnen onze samenleving als acceptabel en toelaatbaar gedrag wordt beschouwd. De sociale norm is dat seksueel contact vrijwillig en gelijkwaardig behoort te zijn. Er is brede consensus over het feit dat in de strafwet niet dwang of verzet, maar onvrijwilligheid bij de ander uitgangspunt voor strafrechtelijke aansprakelijkheid dient te zijn. Zo komt uit het rapport "Hoe denken Nederlanders over verkrachting", dat is opgesteld in opdracht van Amnesty International, naar voren dat 88 tot 90% van de Nederlanders vindt dat iedere penetratie zonder instemming verkrachting is.⁹ Hierbij speelt nadrukkelijk mee dat een meerderheid van slachtoffers van onvrijwillige seks als gevolg van een angst gedreven reactie van hun lichaam zich niet kan uiten of verzetten. Dit wordt bevestigd in wetenschappelijk onderzoek.¹⁰ Deze bevriezingsreactie die bekend is uit de (neuro)biologie wordt ook wel 'tonische immobiliteit' genoemd. Het betreft - net als vluchten of vechten - een door angst gedreven natuurlijke reactie van het lichaam op een bedreigende situatie. In deze fysieke toestand van verstijving is het niet mogelijk zich te uiten en/of fysiek verzet te bieden. Dat niets doen een veelvoorkomende reactie is op het moment van ervaring met fysiek seksueel geweld blijkt ook uit de prevalentie-monitor Huiselijk en Seksueel Geweld. Hierin werden door slachtoffers naast expliciete (verbale) tegenreacties - zoals schreeuwen of duidelijk 'nee' zeggen, overhalen te stoppen, duwen of vechten - als veelvoorkomende reacties genoemd het instinctief wegdraaien van het hoofd of lichaam, wachten tot het voorbij is en bevriezing van het lichaam.

De strafwetgeving inzake de delicten aanranding (afgedwongen ontuchtige handelingen) en verkrachting (afgedwongen handelingen die bestaan uit of mede bestaan uit het seksueel binnendringen van het lichaam) schiet tekort in de strafrechtelijke bescherming tegen onvrijwillig seksueel contact. In de huidige strafbepalingen (de artikelen 242 en 246 Sr) staat het bestanddeel "dwingen" centraal. Het beeld dat uit de jurisprudentie over aanranding en verkrachting naar voren komt is dat de juridische drempel voor strafbaarheid nu soms niet wordt gehaald, terwijl wel sprake is van onvrijwilligheid aan de zijde van het slachtoffer. Voor een bewezenverklaring van dwang in de zin van deze delicten is vereist dat komt vast te staan dat de verdachte opzettelijk heeft veroorzaakt dat het slachtoffer seksuele handelingen tegen de (kenbare) wil ondergaat. Bewezen dient te worden dat de seksuele handelingen voor het slachtoffer niet of nauwelijks te vermijden zijn geweest. Uit de bewijsmiddelen dient te blijken dat het slachtoffer naar redelijke verwachting niets anders kon doen dan mee te werken. Hiervoor is enige vorm van verzet nodig of ten minste een bij het slachtoffer bestaande handelingsonvrijheid die de afwezigheid van verzet verklaart, zoals onvrijheid veroorzaakt door geweld of een bedreigende sfeer. Bovendien moet kunnen worden bewezen dat het opzet van de dader was gericht, ten minste in voorwaardelijke vorm, op zowel de onvrijwilligheid als de onvermijdbaarheid aan de zijde van het slachtoffer. Een kenbaar "nee" van een slachtoffer wordt voor bewezenverklaring niet zonder meer voldoende geacht. Dit geldt evenzeer voor situaties waarin een slachtoffer fysiek letterlijk bevriest van angst en zich daardoor niet kan uiten of verzetten. De huidige delicten aanranding en verkrachting bieden aldus onvoldoende bescherming aan slachtoffers die in een situatie verkeren waarin ze geen seksueel contact willen, maar waarmee geen of onvoldoende rekening wordt gehouden door de ander. Het is nodig en wenselijk de strafwetgeving beter aan te laten sluiten bij de maatschappelijke realiteit en de drempel voor strafbaarheid wegens aanranding en verkrachting te verlagen.

---

⁹ "Hoe denken Nederlanders over verkrachting", onderzoek naar (kennis van, ervaringen met en opvattingen over) verkrachting in Nederland, uitgevoerd door I&O Research in opdracht van Amnesty International (juni 2020).

¹⁰ Tonic immobility during sexual assault: a common reaction predicting post-traumatic stress disorder and severe depression A. Möller, H.P. Söndergaard, L. Helström, Acta Obstetrica et Gynecologica Scandinavica, 96, 932-938, 2017.

Een andere tekortkoming in de huidige strafbaarstelling van verkrachting is dat niet op gelijke wijze recht wordt gedaan aan mannelijke en vrouwelijke slachtoffers. Dit heeft te maken met de formulering van de delictsgedraging, het dwingen tot het *ondergaan* van handelingen die bestaan uit of mede bestaan uit het seksueel binnendringen van het lichaam. Als gevolg hiervan kan afgedwongen seksueel binnendringen van het lichaam uitsluitend als verkrachting worden gekwalificeerd als een slachtoffer wordt gedwongen tot het ondergaan van seksuele penetratie van het lichaam en degene die de seksuele penetratie verricht degene is die de dwang uitoefent. Overige vormen van afgedwongen seksueel binnendringen van het lichaam, zoals seksuele penetratie van het eigen lichaam of van het lichaam van een ander, al dan niet op afstand, worden gekwalificeerd als het met een lagere maximumstraf bedreigde misdrijf aanranding.¹¹ Het komt voor dat mannelijke slachtoffers worden gedwongen tot seksuele penetratie van het lichaam van de dader. Dit kan bijvoorbeeld door manipulatie, chantage of met behulp van drugs. Daarnaast kan afgedwongen seksuele penetratie ook bestaan uit het seksueel binnendringen van het eigen lichaam of van een derde, al dan niet op afstand, bijvoorbeeld via een webcam. In het strafvorderingsbeleid van het openbaar ministerie worden inmiddels alle vormen van seksueel binnendringen waarbij het lichaam van een slachtoffer is betrokken gelijkgetrokken bij het formuleren van de strafeis.¹² Voor de strafmaat doet het er, anders dan voor de bewezenverklaring en kwalificatie, niet toe of er wordt binnengedrongen door de dader bij het slachtoffer of dat de dader het slachtoffer laat binnendringen bij de dader zelf, bij het slachtoffer zelf of bij of door een ander. Het komt wenselijk voor deze gelijktrekking door te vertalen in de strafwet, zodat het delict verkrachting op dezelfde wijze strafrechtelijke bescherming biedt tegen alle vormen van seksueel binnendringen waarbij het lichaam van een slachtoffer is betrokken.

Naast veranderde inzichten en opvattingen over de strafbaarheid van onvrijwillige seks is sprake van een tendens tot sterkere afkeuring van lichtere vormen van seksueel grensoverschrijdend gedrag, zoals seksuele intimidatie, al dan niet online. Uit de prevalentie-monitor Huiselijk en Seksueel Geweld komt naar voren dat veel mensen zeggen hiervan de afgelopen tijd slachtoffer te zijn geweest. Ongeveer 7% van de bevolking (omgerekend 975 duizend personen) gaf aan in 2020 slachtoffer te zijn geweest van niet-fysieke seksuele intimidatie, variërend van seksueel getinte opmerkingen tot het moeten aanschouwen van seksuele handelingen. Jonge vrouwen werden het vaakst met seksuele intimidatie geconfronteerd: 33% van de 18- tot 24-jarige vrouwen gaf aan de afgelopen tijd niet-fysieke seksuele intimidatie te hebben meegemaakt. Dit is vijf keer zo vaak als hun mannelijke leeftijdsgenoten. Bij 13% van de slachtoffers had de intimidatie een structureel karakter, dat wil zeggen dat ze ten minste één keer per maand werden geïntimideerd. Dit wordt bevestigd in verschillende onderzoeken naar straatintimidatie, uitgevoerd in Rotterdam, Amsterdam en Utrecht, waaruit blijkt dat intimidatie een veelvoorkomend verschijnsel is waarmee mensen, soms zelfs op dagelijkse basis, te maken krijgen.¹³¹⁴ Uit de prevalentie-monitor komt naar voren dat de meeste slachtoffers (89%) door personen buiten de huiselijke kring werden geïntimideerd. Meestal waren de plegers man: 82% van de slachtoffers werd geïntimideerd door een man (of meerdere mannen), 8% door een vrouw (of meerdere vrouwen). Meer dan de helft van de slachtoffers (53%) gaf aan door een onbekende geïntimideerd te zijn. Daarnaast werden collega's (18%) of iemand uit het uitgaansleven (16%) vaak genoemd.

Ook online komt seksuele intimidatie regelmatig voor. Uit de prevalentie-monitor blijkt dat in 2020 5% van de bevolking (omgerekend 770 duizend personen) aangaf slachtoffer te zijn geweest van online seksuele intimidatie. Hierbij gaat het om ongewenst seksueel gedrag dat plaatsvond via het

---

¹¹ WODC-onderzoek, par. 2.7.2.

¹² Richtlijn voor Strafvordering seksueel misbruik van minderjarigen (2015R047).

¹³ Volgens onderzoek in Rotterdam geeft 44% van de vrouwen in de leeftijd van 18-45 jaar aan in 2016 seksuele uitlatingen of gedragingen van mannen of jongens op straat waarmee zij irriteren, tot last zijn, kwetsen, beledigen, bedreigen, of het gevoel van persoonlijke vrijheid beperken te hebben meegemaakt. (Seksuele straatintimidatie in Rotterdam, T. Fischer, N. Sprado, Erasmus Universiteit, Rotterdam, 2017).

¹⁴ E. van de Beek & H. Smeets, Straatintimidatie Amsterdam. Factsheet 2018, Amsterdam: Gemeente Amsterdam 2018; I. Janssen, V. Linssen, J. Naaktgeboren-Wijnands & H. Polman, Onderzoek straatintimidatie, Utrecht: Gemeente Utrecht 2020.

internet, zoals via sociale media, WhatsApp, (video)chat of e-mail, waarbij bijvoorbeeld sprake is van seksueel getinte opmerkingen of het ongewenst naaktfoto's of seksfilmpjes sturen. Vrouwen waren vaker slachtoffer van seksuele intimidatie dan mannen en jongeren (met name 18- tot 24 jarigen) vaker dan ouderen. Van de 16- tot 18 jarige vrouwen gaf 29% aan met online seksuele intimidatie te maken hebben gehad. Verreweg in de meeste situaties (92%) was de pleger iemand van buiten de huiselijke kring. Ongeveer de helft van de slachtoffers van online seksuele intimidatie had te maken met (een) onbekende pleger(s). De andere helft kende de pleger(s) wel. Hierbij ging het naar verhouding vaak om iemand die ze niet in het echt hadden ontmoet, maar enkel via het internet kenden (31%), om iemand die ze niet goed kenden, zoals een date of iemand die ze net hadden ontmoet (12%) of om iemand die ze kenden van het uitgaan of een feestje (11%).

Seksuele intimidatie tast de eigenwaarde en veiligheid van mensen aan. De sociale norm is dat mensen zich ongehinderd en vrij in het openbaar moeten kunnen begeven, zonder angst voor ongewilde seksuele toenadering. In toenemende mate wordt seksueel intimiderend gedrag door mensen als overlastgevend, schadelijk en strafwaardig ervaren. Met name - maar niet uitsluitend - vrouwen kunnen kampen met gevoelens van onveiligheid als gevolg van seksueel intimiderend gedrag van anderen. Uit de eerdergenoemde onderzoeken naar straatintimidatie in verschillende grote gemeenten blijkt bovendien dat mensen zich naar aanleiding van intimiderend gedrag van anderen aanpassen. Ze voelen zich gehinderd om zichzelf te zijn in de openbare ruimte als gevolg van seksueel getinte opmerkingen, geluiden, gebaren of aanrakingen van anderen. Zo kan het voorkomen dat iemand bepaalde straten ontwijkt of zich anders gaat kleden, om te voorkomen dat diegene seksuele toespelingen te horen krijgt op straat of onverhoeds of ongewenst wordt aangeraakt. Ook online kan seksuele intimidatie grote impact hebben op het gevoel van veiligheid of de waardigheid van mensen en kan dit ertoe leiden dat mensen zich anders gaan gedragen. Ze delen bijvoorbeeld bepaalde foto's niet meer via sociale media of nemen hier niet meer actief aan deel. Of columnisten spreken zich niet meer uit over bepaalde maatschappelijke thema's. Zo komt een veilige publieke ruimte waarin iedereen zich vrij kan bewegen steeds meer onder druk te staan.

De sterkere maatschappelijke afkeuring van seksueel intimiderend gedrag vertaalt zich in een toenemende roep om strafrechtelijk optreden hiertegen. Seksuele intimidatie in de openbare ruimte heeft nu geen duidelijke plaats in het Wetboek van Strafrecht. Afhankelijk van de aard en de ernst van de handelingen komen diverse typen delicten in aanmerking, variërend van aanranding, seksueel misbruik binnen een afhankelijkheidsrelatie - indien sprake is van seksuele interactie tussen betrokkenen - tot schennis van de openbare orde of uitingsdelicten (belediging, smaad, laster). Een aantal gemeenten is ertoe overgegaan straatintimidatie strafbaar te stellen in de APV, maar in een uitspraak in hoger beroep is de strafbaarstelling van straatintimidatie in de Rotterdamse APV onverbindend geacht. Het gerechtshof oordeelde dat uitsluitend bij wet in formele zin een dergelijke inbreuk op de vrijheid van meningsuiting bedoeld in artikel 7 van de Grondwet kan worden gemaakt.¹⁵ Voorts stelde het gerechtshof zich op het standpunt dat met de formulering van straatintimidatie in de APV onvoldoende werd voldaan aan het voorzienbaarheidsvereiste dat voortvloeit uit artikel 10 van het Europees Verdrag van de Rechten van de Mens (EVRM). In het licht van deze ontwikkelingen komt uniforme en zelfstandige strafbaarstelling van seksuele intimidatie op een het niveau van een wet in formele zin in het Wetboek van Strafrecht passend voor.

Ook in internationaal verband is sprake van ontwikkelingen in de richting van striktere strafrechtelijke normstelling inzake onvrijwillige seks en seksuele intimidatie. Veel landen hebben recent, mede onder invloed van het Verdrag van de Raad van Europa inzake het voorkomen en bestrijden van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld (Verdrag van Istanbul) hun strafwetgeving herzien of hebben nieuwe wetgeving in voorbereiding. Artikel 36 van dit Verdrag - dat in 2016 voor Nederland in werking is getreden - verplicht tot het strafbaar stellen van seksuele handelingen zonder wederzijds goedvinden. En op grond van artikel 40 van dit verdrag dient elke

---

¹⁵ Gerechtshof Den Haag, 19 december 2019, ECLI:NL:GHDHA:2019:3293.

vorm van ongewenst verbaal, non-verbaal of fysiek seksueel getint gedrag dat de waardigheid van een persoon schendt, onderworpen te zijn aan sancties. In het in januari 2020 gepubliceerde rapport met aanbevelingen aan Nederland van het monitoringscomité Groep van deskundigen inzake actie tegen geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld (GREVIO) moedigt GREVIO de Nederlandse autoriteiten aan de bepalingen in het Wetboek van Strafrecht inzake seksueel geweld spoedig te herzien en erop toe te zien dat passende sancties worden ingevoerd voor alle seksuele handelingen die plaatsvinden zonder toestemming van het slachtoffer.¹⁶ Voorts moedigt GREVIO de Nederlandse autoriteiten aan in het Wetboek van Strafrecht een passend strafrechtelijk antwoord op te nemen voor alle vormen van seksuele intimidatie, waaronder intimidatie online.¹⁷

Tegen de hiervoor geschetste achtergrond wordt voorgesteld de strafwet op een aantal punten aan te scherpen zodat betere bescherming wordt geboden tegen verschillende vormen van seksueel grensoverschrijdend gedrag. Ten eerste worden de strafbaarstellingen van aanranding en verkrachting aanranding uitgebreid en gemoderniseerd met verschillende delictsvormen. De ondergrens voor strafrechtelijke aansprakelijkheid komt te liggen bij een ernstige reden om te vermoeden dat de wil bij de ander ontbrak met betrekking tot het seksuele contact. Ten tweede wordt de delictsommschrijving van verkrachting zodanig gemoderniseerd dat alle vormen van afgedwongen seksueel binnendringen waarbij het lichaam van een slachtoffer is betrokken kunnen worden gekwalificeerd als verkrachting. Tot slot wordt seksuele intimidatie zelfstandig strafbaar gesteld als overtreding tegen de openbare orde.

2.2 Nieuwe online delictsvormen

De afgelopen jaren zijn als gevolg van technologische ontwikkelingen nieuwe online verschijningsvormen van seksueel geweld, seksueel (kinder)misbruik en activiteiten met kinderpornografisch beeldmateriaal ontstaan. Seksuele misdrijven kunnen tegenwoordig ook op afstand worden gepleegd. Door het gebruik van internet, sociale media en smartphones zijn meer mogelijkheden ontstaan voor (al dan niet deels) online seksueel contact. Ook zijn er nieuwe mogelijkheden gecreëerd voor de uiting van seksualiteit, het benaderen van anderen voor seksuele doeleinden en de bevrediging van seksuele behoeften. Tegelijkertijd zijn de gevaren voor seksuele grensoverschrijding toegenomen. Met name kinderen zijn, gelet op hun leeftijd, in het bijzonder kwetsbaar voor online seksueel misbruik. Doordat kinderen op steeds jongere leeftijd een smartphone hebben kunnen zij gemakkelijker rechtstreeks worden bereikt zonder dat anderen dit merken. Het Nederlands Forensisch Instituut (NFI) signaleert een toenemende rol van sociale media bij (acute) zedenzaken met jeugdigen van 11 tot 15 jaar. In ruim een kwart van alle in 2020 door het NFI onderzochte zaken werd het eerste contact via sociale media gelegd.¹⁸ Het anonieme karakter van internet biedt extra mogelijkheden voor kwaadwillenden, omdat zij hun identiteit en leeftijd kunnen verhullen.

Als gevolg van voornoemde ontwikkelingen is op onderdelen een discrepantie ontstaan tussen wat in de strafwet als strafbare gedraging is omschreven en huidige veelvoorkomende delictsvormen. Veel strafbepalingen in de huidige zedentitel zijn ontworpen met het oog op bescherming tegen reële seksuele gedragingen, het verrichten van seksuele handelingen met een ander, waarbij betrokkenen in elkaars aanwezigheid verkeren en lichamelijk contact plaatsvindt. Online delictsvormen hebben hierin geen duidelijke plaats. Onder invloed van internationale verplichtingen is de strafrechtelijke bescherming van kinderen tegen online seksueel misbruik de afgelopen jaren uitgebreid tot de voorfase van seksueel misbruik (seksueel corrumperen, grooming), maar hiermee worden niet alle huidige verschijningsvormen bestreken.

---

¹⁶ Zie Kamerstukken II 2019/20 28345, nr. 227, bijlage: GREVIO's evaluatierapport inzake wettelijke en andere maatregelen om uitvoering te geven aan de bepalingen van het Verdrag van de Raad van Europa inzake het voorkomen en bestrijden van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld (het Verdrag van Istanbul) inzake Nederland, januari 2020.

¹⁷ Idem.

¹⁸ <https://centrumseksueelgeweld.nl/misbruikzaken-pubers-sociale-media/>

Een verschijningsvorm die nu niet specifiek tot uitdrukking komt in het Wetboek van Strafrecht is seksueel geweld of seksueel (kinder)misbruik, waarbij handelingen aan of met het lichaam van een slachtoffer worden verricht, maar geen sprake is van fysiek seksueel contact tussen dader en slachtoffer. Deze vorm van seksuele interactie heeft de afgelopen jaren een vlucht genomen. Via een webcam kunnen mensen worden gedwongen of aangezet tot het verrichten van seksuele handelingen aan of met het eigen lichaam. Zo is bijvoorbeeld het afdwingen van online seksuele interactie onder dreiging van openbaarmaking van seksueel beeldmateriaal (een vorm van sextortion) de afgelopen jaren toegenomen. Als op afstand van een slachtoffer wordt verlangd dat hij of zij tegen de zin seksuele handelingen verricht met of aan het eigen lichaam wordt, net als bij fysiek seksueel contact, inbreuk gemaakt op de lichamelijke en seksuele integriteit van een slachtoffer. De psychische gevolgen van online seksuele interactie zijn voor slachtoffers vaak indringend en langdurig. Dit hangt samen met het feit dat in een online context de vertrouwelijkheid van het seksuele contact per definitie beperkt is en eenmaal vastgelegd en verspreid beeldmateriaal vaak niet (volledig) kan worden verwijderd, zodat slachtoffers ook na de beëindiging van het misbruik hiermee (telkens opnieuw) lange tijd kunnen worden geconfronteerd. Een specifieke vorm van online seksueel kindermisbruik is het op bestelling live streamen van seksueel kindermisbruik (live distant child abuse) elders op de wereld. Door de toenemende internetdekking krijgen steeds meer mensen toegang tot snel internet en is de markt voor online seksueel kindermisbruik verruimd. Er zijn wereldwijd nieuwe gebieden waar kwetsbare kinderen in slechte omstandigheden op bestelling seksuele handelingen verrichten aan of met hun eigen lichaam voor een camera. Hierdoor vervaagt tevens het onderscheid tussen zogenaamde hands on en hands off vormen van seksueel misbruik van kinderen (kinderpornografie). In de jurisprudentie wordt in het licht van nieuwe verschijningsvormen van seksuele misdrijven inmiddels een ruimere uitleg gehanteerd van de delictsgedraging "plegen van (ontuchtige of seksuele) handelingen met", namelijk of en in hoeverre relevante seksuele interactie heeft plaatsgevonden tussen betrokkenen waarbij handelingen aan of met het lichaam van een slachtoffer worden verricht.¹⁹ Deze rechtspraak behoeft codificatie.

Een andere online veelvoorkomende verschijningsvorm van seksueel misbruik van kinderen waarop de huidige strafwet onvoldoende is ingericht is het op indringende en niet leeftijdsconforme wijze mondeling of schriftelijk seksueel benaderen van kinderen. Dit wordt ook wel aangeduid als sexchatting. Hierbij gaat het om gedrag waarbij (nog) geen sprake is van seksueel misbruik waarbij handelingen aan of met het lichaam van een slachtoffer worden verricht, maar dat naar de huidige opvattingen wel schadelijk en wordt geacht voor kinderen. Het seksualiserend benaderen van kinderen is de afgelopen tijd in omvang en vaak ook in indringendheid toegenomen. Het online seksueel stalken of seksueel inkapselen van een kind gaat heel snel - soms is één chatsessie hiervoor al voldoende - en kan soms maanden of jaren voortduren. Het kind wordt daarbij in een belevingswereld getrokken waar het nog niet hoort en wordt daarbij gedwongen dit verborgen te houden en telkens online te komen. Tijdens het contact wordt van kinderen verlangd dat zij naakt voor een camera poseren of worden zij met naaktbeelden of seksuele gedragingen van volwassenen geconfronteerd of worden zij ertoe aangezet seksuele fantasieën te verzinnen en te beschrijven. Seksualiserende benadering van kinderen is op zichzelf gezien al schadelijk voor kinderen, omdat hierdoor hun seksuele ontwikkeling wordt doorkruist. Maar het kan ook een drempelverlagend effect hebben richting seksueel kindermisbruik. In de huidige strafwet is het seksualiserend benaderen van kinderen niet als zodanig strafbaar gesteld, terwijl dit gedrag wel schadelijk is en daartegen (eerder) moet kunnen worden opgetreden.

Met de opkomst van internet en sociale media zijn tevens nieuwe verschijningsvormen opgekomen van kinderpornografisch materiaal. Hierdoor is de formulering van de strafbaarstelling van kinderpornografie - waaraan van oudsher de doelstelling ten grondslag ligt om seksueel misbruik van kinderen, de exploitatie daarvan, het aanmoedigen en verleiden van kinderen aan seksueel gedrag en het tegengaan van een subcultuur die seksueel misbruik van kinderen bevordert tegen

---

¹⁹ WODC-onderzoek, par. 2.3.5.3-2.3.5.5.

te gaan, verouderd geraakt. De huidige strafbaarstelling dateert van voor de opkomst van verschijningsvormen waarbij sprake is *live streaming* beeldmateriaal, waarbij toegang wordt verkregen tot live beelden van kindermisbruik dat vaak elders in de wereld plaatsvindt.

Een volgende verschijningsvorm van seksueel beeldmateriaal waarmee de huidige strafwet onvoldoende rekening houdt is de opkomst van het fenomeen sexting, het vervaardigen van beeldmateriaal van het eigen lichaam door jongeren en het met wederzijdse instemming uitwisselen van seksueel beeldmateriaal tussen jongeren onderling. Dit gedrag kan, voor zover het plaatsvindt in een gelijkwaardige situatie tussen leeftijdsgenoten, worden aangemerkt als niet schadelijk experimenteelgedrag dat past bij de seksuele ontwikkeling van jongeren. Naar de letter van de huidige wet is in deze situaties evenwel sprake van een strafbare gedraging, namelijk het vervaardigen, bezitten of aanbieden van kinderpornografie (artikel 240b Sr). De Hoge Raad heeft in 2016 geoordeeld dat de huidige strafbaarstelling van kinderpornografie te ruim is geredigeerd in de zin dat deze bepaling ook gevallen bestrijkt waarin volgens de wetsgeschiedenis strafrechtelijke aansprakelijkstelling achterwege kan of dient te blijven.²⁰ Nadien heeft het openbaar ministerie in de Aanwijzing kinderpornografie vervolgingsbeleid vastgesteld voor de afdoening van sextingzaken waarin rekening wordt gehouden met de mate van consensus bij de totstandkoming van het beeldmateriaal tot stand is gekomen.²¹ Dit beleid behoeft vertaling in de strafwet.

Tegen deze achtergrond wordt voorgesteld de strafwet op onderdelen te moderniseren en uit te breiden, zodat online veelvoorkomende delictsvormen een duidelijke(r) plaats krijgen in het Wetboek van Strafrecht en gericht strafrechtelijk optreden hiertegen mogelijk wordt. Ten eerste wordt de delictsgedraging van verschillende seksuele misdrijven "online proof" gemaakt. Ten tweede wordt het indringend mondeling of schriftelijk communiceren met kinderen op een wijze die schadelijk te achten is voor kinderen strafbaar gesteld. Tot slot wordt de strafbaarstelling van kinderpornografie geactualiseerd.

2.3 Aanbeveling tot juridisch-technische herziening van de zedenwetgeving

Onder invloed van internationale wet- en regelgeving is de huidige zedentitel in het Wetboek van Strafrecht de afgelopen jaren vaak gewijzigd. Het veelvoud aan wijzigingen heeft geleid tot kritische opmerkingen van de Afdeling advisering van de Raad van State over de overlap tussen verschillende strafbepalingen en het ontbreken van evenwicht tussen de strafmaxima.²² Hierin is aanleiding gezien voor de uitvoering van een WODC-onderzoek naar een herziening van de zedendelicten. In het onderzoek, dat is verricht door de Rijksuniversiteit Groningen, stond de volgende onderzoeksvraag centraal: Geeft Titel XIV, Boek II van het Wetboek van Strafrecht in termen van samenhang, complexiteit en normstelling aanleiding tot de conclusie dat deze titel moet worden herzien? Het onderzoeksrapport, getiteld "Herziening van de zedendelicten?" bevatte de aanbeveling om de huidige zedenwetgeving uit een oogpunt van samenhang, complexiteit en normstelling, integraal te herzien en de toepasbaarheid hiervan voor praktijkjuristen te verbeteren. In de beleidsreactie op het onderzoek is deze aanbeveling overgenomen.²³

In het licht hiervan en tegen de achtergrond van de overige relevante ontwikkelingen wordt voorgesteld de huidige zedentitel in het Wetboek van Strafrecht te vervangen door een geheel nieuwe Titel Seksuele misdrijven en hierin zowel de inhoud van de strafrechtelijke normstelling als de wettelijke structuur bij de tijd te brengen. In de navolgende onderdelen van deze memorie worden de hoofdlijnen van de nieuwe wetgeving en de nieuwe wettelijke structuur toegelicht.

3. Hoofdlijnen van het wetsvoorstel

3.1 Nieuwe Titel Seksuele misdrijven

---

²⁰ HR 9 februari 2016, ECLI:NL:HR:2016:213

²¹ <https://wetten.overheid.nl/BWBR0037824/2016-05-01>

²² Kamerstukken II 2012/13, 33580, nr. 4.

²³ Kamerstukken II 2015/16, 29279, nr. 300.

Dit wetsvoorstel vervangt in het Tweede Boek van Wetboek van Strafrecht de huidige Titel XIV "Misdrijven tegen de zeden" door een nieuwe Titel XIV "Seksuele misdrijven". Hierin wordt, met inachtneming van de internationale verplichtingen, de strafrechtelijke aansprakelijkheid geregeld voor vormen van seksueel grensoverschrijdend gedrag die een ernstige aantasting vormen van de lichamelijke en seksuele integriteit. In de nieuwe Titel Seksuele Misdrijven, die is toegesneden op veelvoorkomende verschijningsvormen, wordt beschreven welk gedrag onder welke omstandigheden tot strafrechtelijke aansprakelijkheid leidt. Uitgangspunt is dat gedragingen in de offline wereld en in de online wereld even strafwaardig zijn. De strafrechtelijke aansprakelijkheid voor verkrachting en aanranding wordt uitgebreid en de strafrechtelijke bescherming tegen online delictsvormen wordt geactualiseerd. Enkele misdrijven tegen de zeden die minder of geen verband houden met de bescherming van de lichamelijke en seksuele integriteit, maar meer met het bestrijden van publieke wanordelijkheden worden overgeheveld naar het Titel V Misdrijven tegen de openbare orde.

3.2 Nieuwe delictsvormen van aanranding en verkrachting

Dit wetsvoorstel verruimt in de nieuwe Titel Seksuele misdrijven de strafrechtelijke bescherming tegen aanranding en verkrachting. Deze delicten krijgen drie verschillende delictsvormen. Hoe ernstiger het verwijt, des te zwaarder wordt het strafbare gedrag gesanctioneerd. Dit leidt tot een model met een schuldvariant, een opzetvariant en een gekwalificeerde variant van aanranding en verkrachting. De ondergrens voor strafrechtelijke aansprakelijkheid wegens aanranding en verkrachting wordt, wat betreft de subjectieve zijde van de strafbepalingen, verlaagd naar het weten of ernstige reden hebben om te vermoeden dat er seksuele handelingen plaatsvinden terwijl de wil van de ander daartoe ontbreekt. Hiermee wordt op het niveau van de strafwet uitdrukking gegeven aan de sociale norm dat seks vrijwillig behoort te zijn. Dat is ook het uitgangspunt van het Verdrag van Istanbul dat in artikel 36 verplicht tot strafbaarstelling van seks zonder wederzijds goedvinden. Een "nee" is een "nee". Als hieraan geen gehoor wordt gegeven, worden grenzen overschreden en is sprake van strafwaardig gedrag. Dit is ook het geval als een "nee" niet helder wordt uitgesproken, maar de ontbrekende wil van de ander wel uit de uiterlijk waarneembare feiten of omstandigheden had moeten worden afgeleid. Het gebruik van dwang, geweld of bedreiging is in dit wetsvoorstel niet langer een voorwaarde voor strafbaarheid en kwalificatie van een gedraging als aanranding of verkrachting, maar vormt een strafverzwarende omstandigheid.

Waar de huidige delicten aanranding en verkrachting uitgaan van strafbaarheid bij het 'doorbreken' van de wil van de ander, vangt zij in de nieuwe delictsvormen reeds aan bij het ontbreken van de wil bij de ander tot seksueel contact. Van een ontbrekende wil is sprake bij expliciet verbaal of fysiek afhoudend gedrag waarmee duidelijk wordt gemaakt dat de ander niet wil, maar ook wanneer dit bijvoorbeeld tot uiting komend door uitgesproken passief gedrag of overduidelijke voor de initiator niet te missen (non)verbale signalen van de ander die duiden op een terughoudende positie. Niet alleen degene die het seksueel contact initieert, maar ook de ander dient hetzij mondeling hetzij door een duidelijke responsieve houding blijkt te geven van een positieve wilsuiting met betrekking tot het seksuele contact. Dit gaat niet zo ver dat elk verrichten van seksuele handelingen zonder expliciete, vooraf gevraagde goedkeuring strafbaar wordt. Evenmin wordt iedere onbeantwoorde flirt of elk mislukt seksueel contact strafbaar.

De nieuwe delictsvormen worden in dit wetsvoorstel als volgt uitgewerkt. De basisdelicten zijn de opzetvarianten van aanranding en verkrachting. Opzetaanranding omvat het verrichten van seksuele handelingen in de wetenschap van een ontbrekende wil bij de ander. Hieronder vallen op een seksuele beleving gerichte ongewilde aanraking van het lichaam en/of de geslachtsdelen. Onder de kwalificatie van opzetverkrachting wordt strafbaar gesteld het verrichten van seksuele handelingen die bestaan uit of mede bestaan uit het seksueel binnendringen van het lichaam, in de wetenschap dat de wil van de ander daartoe ontbrak. De delictsgedraging van opzetverkrachting omvat alle vormen van seksueel binnendringen waarbij het lichaam van een slachtoffer is betrokken. Met deze wijziging wordt op gelijke wijze recht gedaan aan mannelijke en vrouwelijke slachtoffers en slachtoffers van online delictsvormen waarbij sprake is van seksueel binnendringen van het lichaam. In de opzetvarianten van aanranding en verkrachting is het verwijt aan degene die het delict begaat dat deze door zijn handelen opzettelijk de ontbrekende wil bij de ander

negeert, miskent of voor lief neemt. Hierbij kan het gaan om situaties waarin iemand seksuele handelingen bij een ander verricht terwijl die ander duidelijk 'nee', 'ik wil dit niet', of 'niet doen' of woorden van gelijke strekking heeft gezegd. Of aan of het verrichten van seksuele handelingen, ondanks duidelijke non-verbale fysieke tegenreacties van de ander, zoals expliciet afhoudend gedrag, huilen of het bevriezen of verstijven van het lichaam. Bij dergelijke non verbale reacties kan eventueel ook sprake zijn voorwaardelijk opzet, het bewust aanvaarden van de aanmerkelijke kans dat seksuele handelingen plaatsvinden terwijl de wil bij de ander hiertoe ontbreekt en dit gevolg op de koop toe nemen.

Het gebruik van dwang, geweld of bedreiging wordt in een tweede lid als strafverzwarende delictsvorm van opzetaanranding en opzetverkrachting aangemerkt. Met deze gekwalificeerde vorm wordt het ernstiger verwijt dat de schuldige wordt gemaakt vanwege deze extra strafwaardige begeleidende omstandigheden tot uitdrukking gebracht. Van dwang is sprake als de dader zodanige omstandigheden creëert of zodanig misbruik maakt van de omstandigheden dat het een ander onmogelijk wordt gemaakt anders te handelen. Hierbij kan worden gedacht aan de opsluiting van de ander. Dwang kan ook bestaan uit de uitoefening van psychische druk. Met geweld wordt bedoeld op de uitoefening van kracht. De krachtsaanwending dient zodanig te zijn dat het slachtoffer hiervan fysieke gevolgen ondervindt. Bedreiging kan de vorm aannemen van daden of het uiten van bedreigende taal.

In aanvulling op de delicten opzetaanranding en opzetverkrachting introduceert dit wetsvoorstel de delicten schuldaanranding en schuldverkrachting. In deze schuldvarianten komt de ondergrens voor strafrechtelijke aansprakelijkheid te liggen bij het ernstige reden hebben om te vermoeden dat de wil bij de ander ontbreekt met betrekking tot het seksuele contact. Deze ondergrens weerspiegelt de sociale norm dat seks vrijwillig behoort te zijn en koppelt aansprakelijkheid in belangrijke mate aan de wederkerigheid van seksueel contact. Dit houdt een besef van verantwoordelijkheid voor het eigen handelen en bewustzijn van het gedrag van een ander in. De specifieke aard van het verwijt – ernstige nalatigheid in plaats van opzettelijk handelen – rechtvaardigt strafbaarstelling via zelfstandige delicten met een eigen kwalificatie.

In de ernstige schuldvarianten van aanranding en verkrachting staat de vraag centraal naar wat iemand uit de feiten en omstandigheden had moeten afleiden over de ontbrekende wil bij de ander. Feiten en omstandigheden die aanleiding kunnen geven tot een ernstig vermoeden van de ontbrekende wil bij de ander zijn de aanwezigheid van duidelijke contra-indicaties voor een positieve wil bij de ander, zoals een ongelijkwaardige uitgangspositie of evident (non)verbaal terughoudend gedrag. Hierbij gaat het om voor ieder weldenkend mens niet te missen uiterlijk waarneembare contra-indicaties waaruit een ontbrekende wil bij de ander had moeten worden afgeleid. Factoren die hierbij een rol kunnen spelen zijn onder meer de plaats waar of het gezelschap waarin het seksuele contact plaatsvindt, de wijze waarop het contact plaatsvindt en de relatie tussen de betrokkenen.

Als gevolg van de nieuwe ondergrens voor strafrechtelijke aansprakelijkheid in de schulddelicten komt er meer verantwoordelijkheid te liggen bij degene die seksueel contact initieert om in het oog te houden of wel sprake is van een positieve wil bij de ander. Dit kan ertoe leiden dat iemand strafrechtelijk aansprakelijk kan zijn wegens het plegen van seksuele handelingen als gevolg van ernstig onachtzaam of zeer onoplettend handelen. Hiervan kan ook sprake zijn als iemand zichzelf in een situatie brengt waarin diegene niet in staat is om alert te zijn op de positie van de ander, bijvoorbeeld door gebruik van drank of drugs, en als gevolg hiervan ten onrechte ervan uitgaat dat sprake is van een positieve wilsuiting bij de ander.

In het artikelsgewijze deel van deze memorie van toelichting wordt nader ingegaan op strafbare gedragingen die onder de nieuwe delictsvormen van aanranding en verkrachting kunnen vallen. Ook wordt in het artikelsgewijze deel aandacht besteed aan de ondergrens voor strafrechtelijke aansprakelijkheid en de afbakening tussen verschillende delictsvormen.

Het nieuwe delictsmodel heeft gevolgen voor de bewijsvoering. Voor een veroordeling voor schuldaanranding, opzetaanranding, schuldverkrachting of opzetverkrachting is niet nodig dat er bewijs is van dwang. Er hoeft dus niet meer bewezen te worden dat een slachtoffer zich heeft verzet of zich niet kon onttrekken aan de seksuele handelingen. Evenmin hoeft bewezen te worden dat het opzet van de verdachte hierop gericht was. Voldoende voor veroordeling voor opzetaanranding of opzetverkrachting is dat de verdachte wist dat de wil bij de ander ontbrak om seksueel contact aan te gaan. Of, in de schuldvariant, dat de verdachte dit, gegeven de uiterlijk waarneembare feiten en omstandigheden, had moeten weten. Het gevolg is dat slachtoffers in meer situaties aangifte kunnen doen van een strafbaar feit. En dat politie en openbaar ministerie eerder en meer zaken kunnen oppakken.

Bij seksuele delicten waar buiten de betrokkenen verder niemand aanwezig is, kan het bewijs soms lastig te leveren zijn. Dat verandert in het nieuwe delictsmodel niet. Een vrijspraak wegens gebrek aan bewijs kan nog steeds voorkomen. Maar de lat voor strafbaarheid ligt in de opzet- en schuldvariant van aanranding en verkrachting wel lager dan bij de huidige dwangdelicten. Politie, openbaar ministerie en rechters kunnen zich bij het horen van slachtoffers en verdachten richten op aanwijzingen voor feiten en omstandigheden die duiden op een ontbrekende wil, zoals duidelijke aanwezige contra-indicaties of evidente signalen die het slachtoffer heeft afgegeven en die de verdachte eventueel heeft genegeerd. Steunbewijs, zoals sporen op het lichaam, camerabeelden of WhatsApp berichten, kan de lezing van het slachtoffer ondersteunen.

Het wetsvoorstel verbindt aan de verschillende delictsvormen van aanranding en verkrachting bij de strafbare gedraging passende wettelijke strafmaxima, die onderling op elkaar zijn afgestemd. Hoe zwaarder de kwalificatie van een strafbare gedraging hoe hoger de wettelijke maximumstraf is die kan worden opgelegd. Aan de nieuwe delicten schuldaanranding en schuldverkrachting worden de minst hoge wettelijke strafmaxima verbonden. Dit hangt samen een geringer strafrechtelijk verwijt – ernstige onachtzaamheid in plaats van opzettelijk handelen - dat degene die deze delicten pleegt kan worden gemaakt. De maximumstraf voor schuldaanranding wordt bepaald op ten hoogste twee jaren gevangenisstraf (of geldboete van de vierde categorie). Het wettelijk strafmaximum voor schuldverkrachting is vier jaren gevangenisstraf (of geldboete van de vierde categorie).

De wettelijke maximumstraf voor opzetaanranding wordt bepaald op zes jaren gevangenisstraf (of geldboete van de vierde categorie). Op de gekwalificeerde variant komt een strafmaximum van acht jaren gevangenisstraf (of geldboete van de vijfde categorie) te staan. Op opzetverkrachting wordt in dit wetsvoorstel een gevangenisstraf van ten hoogste negen jaren (of geldboete van de vijfde categorie) gesteld. Voor de gekwalificeerde variant geldt een verhoogd strafmaximum van twaalf jaren gevangenisstraf (of geldboete van de vijfde categorie). De strafmaxima voor de gekwalificeerde delictsvormen komen overeen met de huidige strafmaxima voor aanranding en verkrachting.

De voorgestelde maximumstraffen voor de verschillende delictsvormen van aanranding sluiten wat betreft opbouw en strafhoogte aan bij de maximumstraffen die ingevolge het Wetboek van Strafrecht kunnen worden opgelegd voor andere delicten waarbij door culpoos of opzettelijk handelen, een ernstige inbreuk op de lichamelijke integriteit wordt gemaakt, zoals het veroorzaken van zwaar lichamenlijk letsel door roekeloosheid (maximaal twee jaren gevangenisstraf), mishandeling met voorbedachten rade dat zwaar lichamenlijk letsel ten gevolge heeft (maximaal zes jaren gevangenisstraf) en het opzettelijk toebrengen van zwaar lichamenlijk letsel (maximaal acht jaren gevangenisstraf).

De maximumstraffen voor de verschillende delictsvormen van verkrachting liggen, gelet op de zeer ernstige inbreuk op de lichamelijke integriteit die het seksueel binnendringen van het lichaam tot gevolg heeft, steeds de helft hoger. De nieuwe strafmaxima voor verkrachting lopen in de pas met de strafmaxima in een aantal landen die, al dan niet recent, alle vormen van onvrijwillige seks in de strafwet als verkrachting hebben gekwalificeerd. Zo bedragen de maximale straffen in Zweden

voor schuldverkrachting, opzetverkrachting en gekwalificeerde verkrachting respectievelijk vier, zes en tien jaren gevangenisstraf. In België is de maximumstraf voor verkrachting tien jaren gevangenisstraf. In Duitsland geldt een lagere maximumstraf van vijf jaren gevangenisstraf.

De nieuwe wettelijke strafmaxima voor de verschillende delictsvormen van aanranding en verkrachting stellen het openbaar ministerie en de rechtspraak in staat een bij de aard en ernst van de strafbare gedraging passende straf te bepalen. Naar verwachting zullen ook in geval van een aangescherpt strafvorderings- en toemetingsbeleid de grenzen van de strafmaxima voor de verschillende nieuwe delictsvormen niet snel in beeld komen. Ook nu al geldt dat er ruimte is tussen de huidige strafmaxima voor aanranding en verkrachting en de straffen die in de praktijk door het openbaar ministerie worden geëist en door de rechter worden opgelegd. Zo volgt op dit moment uit het strafvorderingsbeleid van het openbaar ministerie voor enkele (minder ernstige) vormen van aanranding dat als uitgangspunt voor de strafeis een taakstraf wordt gevorderd of een gevangenisstraf van ten hoogste enkele maanden.²⁴ Bij verkrachting is het uitgangspunt een strafeis van een onvoorwaardelijke gevangenisstraf van 36 maanden voor een vaginale/orale/anale verkrachting met de penis/vinger(s)/voorwerp(en), eenmalig gepleegd door één meerderjarige verdachte zonder recidive.²⁵ In de oriëntatiepunten van de rechtspraak wordt bij verkrachting uitgegaan van gevangenisstraf van 24 maanden.²⁶

Met het nieuwe delictsmodel wordt een balans gevonden tussen kwalificatie en bestraffing van strafbaar gedrag die enerzijds recht doen aan de beleving van slachtoffers en die anderzijds zijn toegesneden op de mate van verwijtbaarheid aan de zijde van degene die het delict pleegt. Hierdoor wordt de strafrechtketen in staat gesteld zaken gericht op te pakken. Het openbaar ministerie en de rechter kunnen bij de tenlastelegging en de kwalificatie, maar ook bij de strafeis en de strafoplegging rekening houden met de omstandigheden waaronder het delict is gepleegd en het specifieke verwijt dat een dader kan worden gemaakt. Zo is onder meer het taakstrafverbod niet van toepassing op de delicten schuldaanranding en schuldverkrachting. Maatwerk bij vervolging en bestraffing is in de praktijk van belang, bijvoorbeeld in situaties waarin sprake is van experimenteelgedrag tussen jongvolwassenen.

Niet uit te sluiten valt dat het in de praktijk in de eerste periode na inwerkingtreding van de nieuwe wetgeving soms lastig kan zijn om te bepalen of sprake is van een strafbare gedraging en van welke delictsvorm. Seksueel grensoverschrijdend gedrag kan zich in vele variaties voordoen. De rol van het strafrecht bij ongewenst seksueel contact is niet onbegrensd. Seksueel contact is naar zijn aard intiem en speelt zich veelal af in de privé-omgeving. Seksuele communicatie is subtiel en zeker in de beginfase van het contact worden over en weer grenzen verkend. De precieze afbakening van de strafrechtelijke normstelling zal dan ook in de rechtspraak aan de hand van concrete casusposities die zich aandienen nader vorm moeten krijgen. Het duurt vermoedelijk enige tijd voordat de rechtsontwikkeling op dit punt is uitgekristalliseerd. Hierbij is een belangrijke rol weggelegd voor de rechtspraak. Zo is bijvoorbeeld voorstelbaar dat (zeker in de beginfase) in grensgevallen verschillende delictsvormen ten laste worden gelegd door het openbaar ministerie.

3.3 Modernisering van de strafrechtelijke bescherming tegen online delictsvormen, waaronder online seksueel kindermisbruik

Dit wetsvoorstel verbetert in de nieuwe Titel Seksuele misdrijven de strafrechtelijke bescherming tegen nieuwe online delictsvormen, waaronder online seksueel kindermisbruik. Ten eerste wordt de voor strafrechtelijke aansprakelijkheid vereiste mate van seksuele interactie preciezer ingevuld op het niveau van de delictsommschrijvingen. Hiermee wordt het "interactiecriterium" uit de huidige

---

²⁴ Richtlijn voor strafvordering aanranding der eerbaarheid, <https://wetten.overheid.nl/BWBR0036266/2015-03-01>

²⁵ Richtlijn voor strafvordering verkrachting (Art. 242 Sr), <https://wetten.overheid.nl/BWBR0032282/2012-12-01>.

²⁶ <https://www.rechtspraak.nl/SiteCollectionDocuments/Oriëntatiepunten-en-afspraken-LOVS.pdf>

jurisprudentie gecodificeerd.²⁷ De formulering van de delictsgedraging vormt een vertaling van veelvoorkomende (online) verschijningsvormen van onvrijwillige of ongelijkwaardige seksuele interactie. Strafbaar gesteld worden achtereenvolgens het verrichten van seksuele handelingen met een slachtoffer, het laten verrichten van een slachtoffer van seksuele handelingen met de dader of met zichzelf of met een derde en het laten ondergaan van een slachtoffer van seksuele handelingen door een derde. De delictsgedraging omvat vormen van seksuele interactie waarbij sprake is van fysiek seksueel contact tussen dader en slachtoffer, waaronder begrepen de situatie dat de dader seksuele handelingen verricht met zichzelf in de nabijheid van een slachtoffer. Daarnaast omvat het strafbaar gestelde gedrag vormen van seksuele interactie waarbij de dader op afstand de regie voert over de seksuele handelingen die worden verricht aan of met het lichaam van een slachtoffer die direct een gevolg zijn of rechtstreeks verband houden met het onderling contact op afstand tussen dader en slachtoffer. Als op afstand van een slachtoffer wordt verlangd dat deze seksuele handelingen verricht aan het eigen lichaam of dat deze handelingen verricht met een derde of handelingen ondergaat van een derde, wordt evenzeer inbreuk gemaakt op de lichamelijke en seksuele integriteit van een slachtoffer als bij fysieke handelingen tussen dader en slachtoffer.

Ten tweede wordt in de nieuwe Titel een duidelijk onderscheid aangebracht tussen seksueel misbruik van kinderen waarbij handelingen aan of met het lichaam van een kind worden verricht en seksuele benadering van kinderen in de voorfase van seksueel misbruik, zoals grooming en het seksueel corrumperen van kinderen. Deze gedragingen worden afzonderlijk strafbaar gesteld en hieraan worden verschillende bij de aard en ernst van de strafbare handelingen passende wettelijke strafmaxima verbonden. De strafmaxima voor seksueel misbruik van kinderen worden verhoogd. Dit uiterst verwerpelijke gedrag heeft vaak langdurige en verwoestende gevolgen voor de levens van kinderen die hiervan op jonge leeftijd slachtoffer worden. Dit vormt de reden waarom een verhoging van de huidige strafmaat – mede in het licht van de toegenomen risico's door de opkomst van internet en sociale media - vanuit het oogpunt van afschrikking en generale en speciale preventie passend en wenselijk wordt geacht. Voor seksueel misbruik dat bestaat uit of mede bestaat uit het seksueel binnendringen van het lichaam worden de wettelijke strafmaxima verhoogd naar vijftien jaren gevangenisstraf of geldboete van de vijfde categorie (als het slachtoffer een kind beneden de twaalf jaren is) of tien jaren gevangenisstraf (als het slachtoffer een kind tussen de leeftijd van twaalf en zestien jaren is). De strafmaxima voor seksueel misbruik dat bestaat uit het verrichten van seksuele handelingen worden verhoogd naar tien jaren gevangenisstraf (als het slachtoffer een kind beneden de twaalf jaren is) of acht jaren gevangenisstraf (als het slachtoffer een kind tussen de leeftijd van twaalf en zestien jaren is). Het seksueel benaderen van kinderen op een wijze die schadelijk te achten is voor kinderen beneden de leeftijd van zestien jaren wordt zelfstandig strafbaar gesteld. Hieraan wordt een wettelijk strafmaximum gekoppeld van twee jaren gevangenisstraf of geldboete van de vierde categorie. Zo wordt op het niveau van de wet duidelijker afgebakend welke vormen van seksueel kindermisbruik ernstig en minder ernstig zijn. De strafwaardigheid loopt daarbij op naarmate - en rekening houdend met de verschillende jeugdige leeftijdscategorieën - de ernst van de inbreuk op de seksuele integriteit toeneemt. Hiermee wordt tevens uitvoering gegeven aan de aanbeveling in het WODC-onderzoek om de strafwet op dit punt te verduidelijken en qua aard en ernst uiteenlopende handelingen beter op het niveau van de wet te onderscheiden, vooral waar het gedragingen in een digitale context zonder fysiek contact betreft.²⁸

In aanvulling op de zelfstandige strafbaarstelling van seksuele benadering van kinderen wordt het indringend mondeling of schriftelijk communiceren met kinderen op een wijze die schadelijk te achten is voor kinderen (sexchatting) strafbaar gesteld als nieuwe delictsvorm hiervan. Hierbij gaat het om gedrag waarbij kinderen op indringende en niet leeftijdsconforme wijze worden benaderd voor seksuele doelen, dat op zichzelf gezien al schadelijk is voor kinderen, omdat hierdoor hun seksuele ontwikkeling wordt doorkruist. Maar het kan ook een drempelverlagend effect hebben richting seksueel misbruik waarbij - al dan niet online - handelingen aan of met het

---

²⁷ HR 30 november 2004, ECLI:NL:HR:2004:AQ0950, rov. 3.4.

²⁸ WODC-onderzoek, par. 4.7.1.

lichaam van een kind worden verricht.

Ten derde wordt de strafbaarstelling van kinderpornografie gemoderniseerd. De formulering van de delictsomschrijving wordt techniekonafhankelijker gemaakt, zodat de strafbaarstelling beter is toegesneden op moderne verschijningsvormen, zoals live streamingbeelden van kinderpornografische aard. Verder wordt de delictsomschrijving beperkt tot activiteiten met beeldmateriaal van een ander beneden de leeftijd van achttien jaren. Hiermee komen activiteiten met beeldmateriaal van het eigen lichaam - die naar hun aard niet gekwalificeerd kunnen worden als kinderpornografisch - buiten het bereik van de strafbaarstelling van kinderpornografie te vallen. In aansluiting hierop wordt een strafuitsluitingsgrond geïntroduceerd voor vormen van sexting die bestaan uit de uitwisseling van zelfgemaakt beeldmateriaal tussen jongeren onderling vanaf de leeftijd van twaalf jaren. Aldus wordt het reeds bestaande vervolgingsbeleid van het OM voor de afdoening van sextingzaken waarin rekening wordt gehouden met de mate van consensus bij de totstandkoming van het beeldmateriaal van een wettelijke grondslag voorzien. Voorwaarde voor straffeloosheid is dat de jongere die beeldmateriaal van een ander vervaardigt, in bezit heeft, of aanbiedt aan die ander een leeftijdsgenoot is van die ander en het vervaardigen, bezitten en aanbieden plaatsvindt in het kader van een gelijkwaardige situatie tussen hem en die ander. Voorts dient het beeldmateriaal bestemd te zijn voor privé-gebruik. Het verspreiden van het beeldmateriaal onder derden valt niet onder de strafuitsluitingsgrond en blijft dus strafbaar als kinderpornografie. Het strafmaximum voor het verrichten van activiteiten met kinderpornografisch materiaal wordt, om de redenen hierboven reeds toegelicht, verhoogd van vier jaren gevangenisstraf naar ten hoogste zes jaren.

3.4 Nieuwe strafbaarstelling van seksuele intimidatie

Dit wetsvoorstel introduceert in het Derde Boek van het Wetboek van Strafrecht in Titel II Overtredingen betreffende de openbare orde een strafbaarstelling van seksuele intimidatie. Zij vindt haar achtergrond in de sterkere maatschappelijke afkeuring van lichtere vormen van seksueel grensoverschrijdend gedrag, die zowel (non)verbaal als fysiek seksueel intimiderend gedrag kunnen omvatten. Het feit dat steeds meer mensen seksueel intimiderend gedrag in het openbaar als overlastgevend ervaren en het vrije genot van de publieke ruimte daarmee op het spel staat, maakt dat het nodig en wenselijk is om een zelfstandige strafbaarstelling in het Wetboek van Strafrecht op te nemen. De onderzoeken in Rotterdam, Amsterdam en Utrecht die hiervoor werden aangehaald, demonstreren dat het hier gaat om gedrag dat zich in de fysieke openbare ruimte overal in Nederland kan voordoen. Ook in de online openbare ruimte komt dit wangedrag op brede schaal voor. In het licht hiervan is strafbaarstelling op het niveau van een wet in formele zin opportuun. De nieuwe strafbaarstelling is gericht op de bestrijding van opdringerige seksuele benadering in het openbaar waarvan een intimiderend effect uitgaat op anderen. Onder dit overlastgevend gedrag wordt niet verstaan gedrag dat bestaat uit (respectvol) contact leggen, complimenteren of flirten.

Seksueel intimiderend gedrag heeft schadelijke effecten op het gevoel van veiligheid van mensen en hun bewegingsvrijheid, ongeacht de bedoeling of de intentie van dader. Daarbij past een strafbepaling zonder subjectieve bestanddelen; de objectieve constatering van de seksuele intimidatie volstaat. Dit maakt dat strafbaarstelling als overtreding tegen de openbare orde passend wordt geacht. De kern van het strafrechtelijk verwijt is dat iemand een ander in een publieke omgeving als seksueel object benadert. Het gevolg van dit gedrag is dat mensen overlast ervaren, zich onveilig voelen of worden gehinderd om zichzelf te zijn als zij zich in de openbare ruimte begeven. Door dit gedrag in de strafwet aan te merken als overtreding kan op effectieve wijze tegen dit veelvoorkomende overlastgevend gedrag worden opgetreden. Het betreft een in de praktijk relatief eenvoudig vast te stellen strafbare gedraging waarvoor geen omvangrijk opsporingsonderzoek nodig is. Daarnaast wordt door strafbaarstelling de norm ingescherpt dat seksueel intimiderend gedrag in het openbaar, ook als daar niet of in mindere mate een fysieke component aan is verbonden, niet door de beugel kan.

Strafbaar gesteld wordt het een ander in het openbaar indringend seksueel benaderen door middel

van opmerkingen, gebaren of geluiden of aanrakingen op een wijze die vreesaanjagend, vernederend, kwetsend of ontierend is te achten. Met opmerkingen, geluiden, gebaren en aanrakingen wordt een breed palet aan veelvoorkomende overlastgevende (non)verbale en fysieke uitingen die een seksuele benadering vormen bestreken. Hierbij kan worden gedacht aan het maken van expliciete seksuele toespelingen, het maken van penetratiebewegingen of het aanraken van lichaamsdelen. Maar ook aan het maken van geluiden, zoals sissen, klakken of fluiten. Uit het onderzoek dat de gemeente Utrecht naar straatintimidatie heeft verricht, blijkt dat nasissen als (zeer) intimiderend wordt ervaren; 58% van de respondenten die dit hadden meegemaakt, ervoer dit als zodanig. Bij seksuele benadering op openbare fysieke plaatsen, zoals de straat, gaat het in de praktijk vaak om een combinatie van voornoemde uitingen. Andere openbare fysieke plaatsen die onder de reikwijdte van het begrip openbaar vallen zijn voor het publiek toegankelijke gebouwen, zoals winkels of uitgaansgelegenheden en in het openbaar vervoer. De strafbaarstelling heeft ook betrekking op de online wereld. Het gaat hierbij om websites of chatgroepen die voor een breed publiek toegankelijk zijn en daarmee met een (fysieke) openbare plaats gelijk te stellen zijn, zoals sociale media en internetfora.

De ondergrens voor strafrechtelijke aansprakelijkheid wordt gelegd bij indringende seksuele benadering van een ander die vreesaanjagend, vernederend, kwetsend of ontierend is te achten. Hiermee wordt bereikt dat onschuldig gedrag dat bestaat uit contact leggen, een compliment maken of flirten wordt uitgesloten van strafbaarheid. Voor de beoordeling van de strafbaarheid van de seksuele benadering komt betekenis toe aan de inhoud en aard van de uiting, maar is ook de context van belang waarin de uiting plaatsvindt. Deze vormen als het ware communicerende vaten. Zeker bij handelingen als het maken van expliciete seksuele opmerkingen, gebaren of het doen van aanrakingen kan de inhoud van de handeling op zichzelf gezien reeds voldoende zijn voor de constatering dat sprake is van een indringende en intimiderende seksuele benadering. Voor zover de inhoud van de handelingen op zichzelf niet gezien hiervoor onvoldoende - hierbij kan bijvoorbeeld worden gedacht aan het maken van geluiden - kan bij de beoordeling ook betekenis toekomen aan de omstandigheden waaronder de handelingen plaatsvinden, waarbij bijvoorbeeld de duur, de frequentie en de pleegplaats een rol kunnen spelen.

Met een zelfstandige strafbaarstelling van seksuele intimidatie als overtreding tegen de openbare orde kan gericht strafrechtelijk worden opgetreden tegen overlastgevend gedrag dat zich in de openbare ruimte afspeelt. De strafbaarstelling is zo geformuleerd dat strafbaarheid niet afhankelijk is van de bedoeling van de dader of van de beleving van de persoon die seksueel wordt benaderd. Een objectieve constatering van de seksualiserende benadering met een indringend en intimiderend karakter volstaat. Voor het bewijs zijn de inhoud en aard van de gedraging zelf en de context waarin deze plaatsvond doorslaggevend. Het opstellen van een zogenaamd "sfeer" proces-verbaal, waarmee bij de handhaving van de Rotterdamse APV-bepaling inzake straatintimidatie reeds ervaring is opgedaan, kan hierbij behulpzaam zijn.

Voorstelbaar is dat het, zeker in de beginfase, soms lastig kan zijn om het strafbare karakter van een indringende en intimiderende seksuele benadering vast te stellen en te bewijzen. De invulling van de strafrechtelijke norm is in sterke mate afhankelijk van de concrete gedragingen die zich in de samenleving voordoen en zal zich mettertijd in de rechtspraak ontwikkelen. Hierbij is ook de afgrenzing met andere strafbare feiten van betekenis. Indien de uitingen die in het kader van een seksuele benadering plaatsvinden van zodanige aard zijn dat deze een beledigend of discriminerend karakter hebben, dan ligt strafrechtelijk optreden wegens ernstiger strafbare feiten als een uitingsdelict of discriminatie in de rede.

Bij seksueel intimiderend gedrag in de openbare ruimte dat bestaat uit op een seksuele beleving gerichte aanraking van het lichaam en/of de geslachtsdelen ligt vervolging wegens een delictsvorm van aanranding of een ander seksueel misdrijf voor de hand. De huidige strafvorderingsrichtlijn inzake aanranding bevat reeds specifiek beleid met betrekking tot de strafeis bij seksuele handelingen die bestaan uit betasting van borsten, billen of geslachtsdelen met als pleegplaats het

publieke domein.²⁹ Het verschil tussen aanrakingen als onderdeel van de strafbaarstelling van seksuele intimidatie en een seksuele handeling in het kader van de strafbaarstelling van aanranding is dat de fysieke component van de gedraging in het geval van seksuele intimidatie gering en kortstondig is en bestaat uit aanrakingen van niet seksuele lichaamsdelen, zoals aanrakingen van een arm of een aai over de bol.

De nieuwe strafbaarstelling van seksuele intimidatie vertoont overlap met het bij de Tweede Kamer aanhangige initiatiefwetsvoorstel van de leden Asscher (PvdA) en Van Toorenburg (CDA) dat er eveneens toe strekt seksuele intimidatie strafbaar te stellen in het Wetboek van Strafrecht als overtreding tegen de openbare orde. Maar het onderhavige wetsvoorstel gaat op onderdelen verder, omdat seksuele benadering naast (non)verbale uitingsvormen tevens aanrakingen omvat en de pleegplaats ook de online wereld kan zijn. Het kabinet zal in het kader van de parlementaire behandeling van het initiatiefwetsvoorstel hierover een standpunt bepalen.

3.5 Aanpassingswetgeving

De nieuwe wetgeving noodzaakt tot aanpassing van verschillende bepalingen in het Wetboek van Strafrecht, het Wetboek van Strafvordering en enkele andere wetten. Voor de huidige misdrijven tegen de zeden gelden, gelet op hun aard en ernst, verschillende afwijkende regelingen en voorzieningen. Bijvoorbeeld als het gaat om de vervolgingsverjaring, de uitoefening van extraterritoriale rechtsmacht, de mogelijkheden tot toepassing van opsporingsbevoegdheden, de toepassing van voorlopige hechtenis en het opleggen van straffen en maatregelen. Dit wetsvoorstel voorziet erin dat de nieuwe strafbaarstellingen van de verschillende delictsvormen van verkrachting en aanranding en sexchatting met kinderen worden geordend in de geldende regelingen. Bij het onderbrengen van de nieuwe strafbaarstellingen in de bestaande wettelijke regelingen, wordt voor de nieuwe opzetmisdrijven opzetaanranding, opzetverkrachting en sexchatting met kinderen de huidige wetssystematiek, waarin het wettelijk strafmaximum vaak bepalend is voor het in aanmerking komen voor een specifieke regeling, zoveel mogelijk gevolgd. Voor de delicten schuldaanranding en schuldverkrachting geldt in beginsel dat hierop, met het oog op de geringere verwijtbaarheid die aan deze delicten ten grondslag ligt, geen bijzondere regelingen en voorzieningen van toepassing worden verklaard. Voor zover hiervan wordt afgeweken wordt dit toegelicht in de artikelsgewijze toelichting. Het wetsvoorstel regelt tevens dat verwijzingen in het Wetboek van Strafrecht, het Wetboek van Strafvordering en enkele andere wetten naar huidige artikelnummers worden vervangen door verwijzingen naar de artikelnummers in de nieuwe Titel Seksuele Misdrijven. Het betreft vooral technische aanpassingen. Waar sprake is van inhoudelijke wijziging wordt dit in het artikelsgewijze deel van deze memorie nader toegelicht.

4. Wettelijke structuur nieuwe Titel Seksuele misdrijven

Dit wetsvoorstel vervangt in het Tweede Boek van het Wetboek van Strafrecht de huidige Titel XIV "Misdrijven tegen de zeden" door de Titel XIV "Seksuele misdrijven". Hierin wordt, met inachtneming van de internationale verplichtingen, de strafrechtelijke aansprakelijkheid geregeld voor vormen van seksueel grensoverschrijdend gedrag die een ernstige aantasting vormen van de lichamelijke en seksuele integriteit en het seksuele zelfbeschikkingsrecht van mensen.

De nieuwe Titel Seksuele misdrijven verschaft een toegankelijk wettelijk kader met heldere strafrechtelijke normstelling inzake seksuele misdrijven. In de nieuwe Titel wordt bepaald met welk handelen of nalaten onder welke voorwaarden de strafrechtelijke norm wordt overtreden, welk verwijt de pleger hiervan kan worden gemaakt en welke strafsoort en - hoogte van toepassing zijn. Met de strafbaarstelling van seksuele misdrijven wordt beoogd mensen te weerhouden van normoverschrijdend gedrag. Als de strafrechtelijke norm toch wordt overschreden dan biedt de nieuwe Titel een legitimatie om diep in te grijpen in levens van mensen. En hen door middel van soms forse sanctieoplegging tot ander gedrag aan te zetten. Met rechtvaardige

---

²⁹ Richtlijn voor strafvordering aanranding der eerbaarheid, <https://wetten.overheid.nl/BWBR0036266/2015-03-01>

bestrafning kan ook genoegdoening plaatsvinden voor het vaak indringende en langdurige leed dat slachtoffers van seksuele misdrijven wordt aangedaan.

In de nieuwe Titel worden als seksuele misdrijven aangemerkt gedragingen waarbij sprake is van onvrijwillige of ongelijkwaardige seksuele interactie en die bestaan uit het verrichten van handelingen aan of met het lichaam van een slachtoffer. Van onvrijwilligheid is sprake bij een ontbrekende wil van de ander. Van ongelijkwaardigheid is sprake als misbruik wordt gemaakt van mensen in een kwetsbare positie, zoals functioneel afhankelijke personen of geestelijk of lichamelijk onmachtige personen of kinderen. Kinderen worden beschermd tegen personen die seksueel misbruik van hen willen maken, maar ook tegen de verleiding die van henzelf uit kan gaan. Kinderen worden tevens beschermd tegen gedragingen die hen kwetsbaar maken voor seksueel misbruik en tegen blootstelling aan gedrag van anderen waardoor hun seksuele ontwikkeling wordt verstoord. Naast seksueel misbruik van kinderen worden daarom ook verschillende gedragingen in de voorfase van seksueel misbruik waarbij kinderen op niet leeftijdsconforme wijze worden benaderd voor seksuele doeleinden als seksuele misdrijven strafbaar gesteld. Activiteiten met betrekking tot kinderpornografisch materiaal worden eveneens strafbaar gesteld als seksuele misdrijven. Hierbij is het beschermde belang gelegen in het tegengaan van seksueel misbruik van kinderen en seksuele exploitatie van kinderen. Tot slot wordt in de nieuwe Titel de strafbaarstelling als seksueel misdrijf gehandhaafd van een aantal gedragingen waarbij sprake is van seksuele benadering van mensen of dieren.

Het wetsvoorstel hevelt drie huidige misdrijven tegen de zeden die geen of een minder grote seksuele component hebben over naar het Tweede Boek Titel V Misdrijven tegen de openbare orde van het Wetboek van Strafrecht. Het betreft de misdrijven pornografie, het aanbieden van een schadelijke visuele weergaven aan een persoon beneden de leeftijd van zestien jaren (wettelijke grondslag voor de filmkeuring) en het toedienen van bedwelmende drank. Hierbij gaat het in de kern om gedragingen in strijd met de algemene fatsoensnormen, hetgeen plaatsing in de Titel Misdrijven tegen de openbare orde rechtvaardigt. Onder misdrijven tegen de openbare orde valt een veelvoud aan delicten, die gemeenschappelijk hebben dat ze beogen publieke wanordelijkheden te bestrijden en te voorkomen. De materiële omvang van de bescherming tegen deze gedragingen wordt niet gewijzigd. De delictomschrijvingen en de wettelijke strafmaxima zijn grotendeels ongewijzigd. Vooruitlopend op dit wetsvoorstel is misbruik van seksueel beeldmateriaal (zoals het heimelijk vervaardigen van seksueel beeldmateriaal of openbaar maken van seksueel beeldmateriaal in de wetenschap dat een ander hierdoor kan worden benadeeld (wraakporno)) met ingang van 1 januari 2020 strafbaar gesteld in artikel 139h Sr als misdrijf tegen de openbare orde.

In de nieuwe Titel Seksuele Misdrijven worden nieuwe delictsvormen geïntroduceerd voor gevallen waarin het voor een effectieve bescherming van slachtoffers nodig is om de strafrechtelijke aansprakelijkheid te verruimen (aanranding, verkrachting en sexchatting met kinderen). Alle delictomschrijvingen zijn zo geformuleerd dat deze een veelvoud aan naar aard en ernst vergelijkbare gedragingen kunnen omvatten. De kwalificatie van de strafbare gedraging doet enerzijds recht aan hetgeen het slachtoffer is overkomen en geeft anderzijds uitdrukking aan de mate van verwijtbaarheid aan de zijde van de pleger. Hoe ernstiger het verwijt, des te zwaarder wordt een strafbare gedraging gekwalificeerd. En hoe hoger de maximumstraf is die hierop wordt gesteld. De - in vergelijking met andere misdrijven hoge - wettelijke strafmaxima zijn afgestemd op de aard en ernst van de strafbare gedragingen. Er wordt voorzien in wettelijke strafverzwaringen voor delicten die worden gepleegd onder bepaalde omstandigheden of die tot bepaalde ernstige gevolgen leiden. De strafbepalingen zijn onderling afgestemd wat betreft formulering en wat betreft strafhoogte, waardoor een samenhangend geheel ontstaat.

De nieuwe Titel Seksuele misdrijven biedt een oplossing voor de volgende in het WODC-onderzoek gesignaleerde knelpunten met betrekking tot de huidige zedenwetgeving: een onduidelijke wettelijke structuur, verminderende samenhang en onduidelijke normstelling als gevolg van overlap tussen verschillende strafbepalingen en een complexe relatie tussen de strafverzwaringen en de strafbepalingen. In de nieuwe Titel worden de strafbepalingen

thematisch gerangschikt. Strafbaar gesteld worden achtereenvolgens: onvrijwillige seks (aanranding en verkrachting), seksueel misbruik van functioneel afhankelijke personen, seksueel misbruik van geestelijk en lichamelijk onmachtige personen, seksueel misbruik van kinderen, seksuele benadering van kinderen, kinderpornografische activiteiten en overige seksuele misdrijven. De nieuwe strafbaarstellingen zijn toegesneden op veelvoorkomende delictsvormen binnen onze samenleving. In de delictsom beschrijvingen wordt de reikwijdte van een strafbare gedraging duidelijk geformuleerd en afgebakend. De strafbepalingen weerspiegelen in belangrijke mate de heersende maatschappelijke opvattingen en zijn techniekonafhankelijk geformuleerd. De strafrechtelijke normstelling laat ruimte voor maatschappelijke en technologische ontwikkelingen. De invulling hiervan wordt mede bepaald door het vervolgingsbeleid van het openbaar ministerie. Dit maakt de nieuwe wetgeving toekomstbestendig.

De samenhang binnen de Titel krijgt vorm door afstemming van de strafbepalingen op delictsniveau, voor zover het de reikwijdte van de delictsgedragingen en de strafmaxima betreft, en op bestanddeelniveau, voor zover het de gebruikte formuleringen betreft. In de strafbepalingen die onder de reikwijdte van de richtlijn 2011/93/EU vallen en die kinderen beschermen tegen seksueel misbruik, seksuele uitbuiting en kinderpornografische activiteiten wordt zoveel mogelijk aangesloten bij de systematiek en terminologie van deze richtlijn, zodat op samenhangende wijze wordt voldaan aan de internationale verplichtingen.³⁰

De nieuwe Titel legt de grens voor seksuele meerderjarigheid in beginsel bij zestien jaren. Dit sluit aan bij de leeftijdsgrens in de huidige zedenwetgeving. De grondslag voor deze leeftijdsgrens is gelegen in bescherming van kinderen tegen ongelijkwaardig seksueel gedrag van volwassenen, maar ook in bescherming van kinderen tegen zichzelf. Kinderen beneden de leeftijd van zestien worden gelet op hun jeugdige leeftijd onvoldoende in staat geacht om hun lichamelijke en seksuele integriteit zelf te bewaken en de reikwijdte van hun gedrag te overzien. Seksuele handelingen verrichten bij kinderen in de leeftijd van twaalf en zestien jaren is strafbaar, tenzij sprake is van een gelijkwaardige situatie tussen leeftijdsgenoten. Seksuele handelingen verrichten jonge kinderen beneden de leeftijd van twaalf jaren is altijd strafbaar. Het seksueel niet leeftijdsconform benaderen van kinderen beneden de leeftijd van zestien jaren is eveneens strafbaar. Het verrichten van seksuele handelingen met seksueel meerderjarige kinderen tussen de leeftijd van zestien en achttien is, mede ter uitvoering van internationale verplichtingen, strafbaar in bepaalde omstandigheden die gelegen zijn in de persoon van de dader of van het kind of de context waarin de handelingen worden verricht. In de nieuwe Titel worden kinderen extra strafrechtelijk beschermd door in de delictsom beschrijvingen de leeftijd van een kind aan het opzetvereiste te onttrekken. Kinderpornografische activiteiten met beeldmateriaal van een ander waarbij een kind beneden de leeftijd van achttien jaren is betrokken of schijnbaar is betrokken zijn strafbaar, tenzij sprake is van een gelijkwaardige situatie tussen leeftijdsgenoten vanaf de leeftijd van twaalf jaren (gelijkwaardige sexting).

In de nieuwe Titel zijn de strafsoort en -hoogte evenredig aan de aard en ernst van het strafbare gedrag. Hoe ernstiger het verwijt aan de pleger en de kwalificatie van het strafbare gedrag, hoe hoger de maximumstraf is die kan worden opgelegd. Naast gevangenisstraffen kunnen geldboetes worden opgelegd. In de wettelijke strafbedreiging wordt onderscheid gemaakt tussen verschillende seksuele handelingen. Aan de meest ernstige seksuele handelingen die bestaan uit of mede bestaan uit seksueel binnendringen van het lichaam worden hogere wettelijke maximum gevangenisstraffen gekoppeld, die telkens de helft hoger liggen dan de maximum straffen voor het verrichten van seksuele handelingen. De wettelijke strafmaxima voor kindermisbruik waarbij sprake is van seksueel binnendringen van het lichaam worden verhoogd tot vijftien jaar gevangenisstraf (seksueel misbruik van een kind onder de twaalf jaar) en twaalf jaren gevangenisstraf (seksueel misbruik van een kind tussen de leeftijd van twaalf en zestien jaren). Bij

---

³⁰ Richtlijn 2011/93/EU van het Europees Parlement en de Raad van 13 december 2011 ter bestrijding van seksueel misbruik en seksuele uitbuiting van kinderen en kinderpornografie, en ter vervanging van Kaderbesluit 2004/68/JBZ van de Raad, PbEU L 335/1.

de strafhoogtes voor seksuele misdrijven die gepleegd worden met kinderen zijn de ingevolge de richtlijn 2011/93/EU geldende minimale maximumstraffen in aanmerking genomen. Bij aanwezigheid van strafverzwarende omstandigheden kan de voor een misdrijf bepaalde wettelijke maximumgevangenisstraf telkens met een derde worden verhoogd. Indien een seksueel misdrijf zwaar lichamelijk letsel of de dood tot gevolg heeft kunnen in verschillende gevallen de hoogste wettelijke gevangenisstraffen van achttien jaren respectievelijk levenslange gevangenisstraf of tijdelijke gevangenisstraf van ten hoogste dertig jaren worden opgelegd.

5. Verhouding tot hoger recht

5.1 Grondrechten en positieve verplichtingen

Seksueel geweld, seksueel misbruik, kinderpornografische activiteiten en seksuele intimidatie vormen ernstige aantastingen van het recht op eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer en het recht op de onaantastbaarheid van de lichamelijke en geestelijke integriteit. De bescherming van deze grondrechten wordt zowel op nationaal niveau - in de Grondwet - als op internationaal niveau - in het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie en EVRM - geborgd.

Artikel 10, eerste lid, van de Grondwet, waarborgt het recht op eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer. In artikel 11 van de Grondwet staat het recht op onaantastbaarheid van het lichaam centraal. Artikel 7 van de Grondwet beschermt de vrijheid van meningsuiting. Artikel 1 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie bepaalt dat de menselijke waardigheid onschendbaar is; zij moet worden geëerbiedigd en beschermd. Artikel 2 waarborgt het recht op leven en artikel 3 betreft het recht op lichamelijke en geestelijke integriteit. De gelding van het Handvest is voor de EU-lidstaten beperkt tot gevallen waarin zij het recht van de Unie tot uitvoer brengen (artikel 51 Handvest).

De relevante door het EVRM beschermde grondrechten zijn de grondrechten in de artikelen 3, 8 en 10 van het EVRM. Artikel 3 bepaalt dat niemand mag worden onderworpen aan foltering of aan onmenselijke of vernederende behandeling of bestraffing. Artikel 8 van het EVRM beschermt onder meer het recht op respect op een privéleven en een familie- en gezinsleven. Artikel 10 beschermt het recht op vrije meningsuiting.

Op grond van de jurisprudentie van het Europese Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) hebben staten een positieve verplichting om burgers te beschermen tegen schending van mensenrechten door medeburgers. Uit het arrest *X&Y tegen Nederland* en uit latere arresten kan worden afgeleid dat de artikelen 3 EVRM en 8 EVRM staten verplichten tot het nemen van strafrechtelijke maatregelen ter bescherming van burgers tegen seksueel geweld, ook wanneer dit veroorzaakt is door medeburgers.³¹ Deze maatregelen moeten leiden tot effectieve bescherming, in het bijzonder van kinderen en andere kwetsbare personen. Uit de jurisprudentie van het EHRM volgt dat de inzet van het strafrecht geboden is bij verkrachting, seksueel misbruik van kinderen, of een anderszins 'non-consensual sexual act'. In de zaak *Söderman tegen Zweden* heeft het EHRM hieraan toegevoegd dat ook minder ernstige gedragingen die een potentiële bedreiging vormen voor het lichamelijk en geestelijk welzijn van een minderjarige strafbaar gesteld dienen te worden. Voor een effectieve bescherming tegen minder ernstige gedragingen die mogelijk de psychische integriteit van een minderjarige schenden kunnen ook andere dan strafrechtelijke maatregelen volstaan.³²

---

³¹ EHRM 26 maart 1985, ECLI:CE:ECHR:1985:0326JUD000897880 (*X en Y/Nederland*), § 27 en 30, , EHRM 4 december 2003, ECLI:CE:ECHR:2003:1204JUD003927298 (*M.C./Bulgarije*), § 185- 186, EHRM 15 maart 2016, ECLI:CE:ECHR:2016:0315JUD006149511 (*M.G.C./Roemenië*), EHRM 31 maart 2016, ECLI:CE:ECHR:2016:0331JUD003080811 (*A, B en C/Letland*), EHRM 24 mei 2016, ECLI:CE:ECHR:2016:0524JUD003693408 (*I.C./Roemenië*).

³² EHRM 12 november 2013, ECLI:CE:ECHR:2013:1112JUD000578608, §81-85.

Het in de artikelen 7 van het EVRM, 16 van de Grondwet en 1 Sr verwoorde legaliteitsbeginsel brengt mee dat uitsluitend de wet bepaalt welke gedragingen strafbaar zijn. Volgens de rechtspraak van het EHRM moet de wetgeving voldoende toegankelijk, nauwkeurig en voorzienbaar zijn. Om tot succesvolle strafvervolging over te kunnen gaan, dienen delictomschrijvingen voldoende bepaald te zijn.

5.2 Internationale verplichtingen

Verscheidene internationale verdragen bieden bescherming tegen seksueel grensoverschrijdend gedrag. Het eerdergenoemde Verdrag van Istanbul biedt bescherming tegen diverse vormen van geweld, waaronder seksueel geweld. Artikel 36 van het verdrag verplicht tot het strafbaar stellen van drie vormen van seksueel misbruik: het met een lichaamsdeel of een voorwerp op seksuele wijze en zonder toestemming vaginaal, oraal of anaal binnendringen van het lichaam van een ander, het zonder wederzijds goedvinden plegen van andere seksuele handelingen met een persoon en het zonder wederzijds goedvinden een ander ertoe bewegen seksuele handelingen te plegen met een derde. Artikel 40 van het Verdrag schrijft het nemen van wetgevende of andere maatregelen voor die nodig zijn om te waarborgen dat elke vorm van ongewenst verbaal, non-verbaal of fysiek seksueel getint gedrag met het doel of gevolg de waardigheid van een persoon te schenden, in het bijzonder door het creëren van een intimiderende, vijandige, ontorende, vernederende of beledigende omgeving, is onderworpen aan strafrechtelijke of andere juridische sancties. Het verdrag is op 1 maart 2016 in werking getreden voor Nederland.

Artikel 34 van het Internationaal Verdrag inzake de rechten van het kind (IVRK) biedt kinderen bescherming tegen alle vormen van seksuele misbruik en seksuele exploitatie. De internationale dimensie van seksueel misbruik en seksuele uitbuiting van kinderen maakt dat voor een effectieve preventie en bestrijding intensieve internationale samenwerking, op basis van internationaal bindende instrumenten, noodzakelijk is.³³ Hieraan wordt invulling gegeven door het Verdrag van de Raad van Europa inzake de bescherming van kinderen tegen seksuele uitbuiting en seksueel misbruik (Verdrag van Lanzarote)³⁴ en de richtlijn 2011/93/EU.

Het Verdrag van Lanzarote voorziet in een alomvattende en multidisciplinaire aanpak van seksueel misbruik en seksuele uitbuiting. Het verdrag verplicht tot strafbaarstelling van verschillende vormen daarvan, naast seksueel misbruik betreft het ook het benaderen van kinderen voor seksuele doeleinden (artikelen 18 tot en met 23). Het verdrag verplicht ertoe dat op de strafbare gedragingen doeltreffende, evenredige en afschrikwekkende straffen worden gesteld met inachtneming van de ernst van de feiten. Het verdrag voorziet in strafverhoging in een aantal strafverzwarende omstandigheden (artikel 28). De vervolging mag niet afhankelijk zijn van aangifte of een klacht (artikel 32).

De richtlijn 2011/93/EU brengt de EU-wetgeving op het terrein van bescherming van kinderen tegen seksueel misbruik en seksuele uitbuiting, waaronder kinderpornografie, op het niveau van het Verdrag van Lanzarote. De richtlijn vindt haar grondslag in de artikelen 82, tweede lid, en 83, eerste lid, van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (VWEU). Deze artikelen bieden de grondslag voor rechtsinstrumenten op het terrein van de justitiële samenwerking in strafzaken, waaronder het vaststellen van minimumvoorschriften met betrekking tot de rechten van personen in de strafvordering en de bepaling van strafbare feiten en sancties. In artikel 83, eerste lid, VWEU wordt seksuele uitbuiting van kinderen expliciet genoemd als een vorm van criminaliteit waarvoor bij richtlijn minimumvoorschriften kunnen worden vastgesteld. De richtlijn hanteert het begrip seksuele meerderjarigheid (*age of consent*) en geeft daarvan een definitie: de leeftijd waar beneden het - overeenkomstig de eigen nationale wetgeving - niet is toegestaan seksuele handelingen aan te gaan met een kind (artikel 2). Artikel 3 bevat een verplichting tot strafbaarstelling van verschillende vormen van seksueel misbruik. De artikelen 4 en 5 stellen seksuele uitbuiting en kinderpornografie strafbaar. Het benaderen van kinderen voor

---

³³ Trb. 1990, 170.

³⁴ Trb. 2008, 58.

seksuele doeleinden wordt op vergelijkbare wijze als in het Verdrag van Lanzarote strafbaar gesteld (artikel 6). De richtlijn houdt rekening met normaal seksueel verkeer tussen jongeren, inhoudende consensuele seksuele handelingen tussen gelijken (artikel 8). Opsporing en vervolging van strafbare feiten mogen niet afhankelijk zijn van een klacht of aangifte (artikel 15).

5.3 Verhouding van het wetsvoorstel tot hoger recht

Dit wetsvoorstel biedt strafrechtelijke bescherming tegen seksuele misdrijven. Hiermee wordt voldaan aan de uit de EHRM-rechtspraak voortvloeiende verplichting om via het strafrecht bescherming te bieden tegen gedragingen die betrekking hebben op seksueel geweld, zoals verkrachting, of ander seksueel misbruik waarvan minderjarigen het slachtoffer zijn en gedragingen die een bedreiging vormen voor het lichamelijk en geestelijk welzijn van minderjarigen.

De nieuwe strafbaarstellingen van verkrachting en aanranding met verschillende delictsvormen zijn in lijn met artikel 36 van het Verdrag van Istanbul, dat verplicht tot strafbaarstelling van seksuele handelingen zonder wederzijds goedvinden. Uit verschillende landenrapportages van het monitoringscomité GREVIO komt naar voren dat GREVIO erop let of de afwezigheid van toestemming op zodanige wijze wordt omschreven dat de mogelijkheid om rekening te houden met alle omstandigheden niet wordt beperkt. De formulering van de strafbaarstellingen van de verschillende delictsvormen van aanranding en verkrachting bieden hiervoor de ruimte. De strafrechtelijke aansprakelijkheid is daarbij gekoppeld aan het weten of ernstige reden hebben om te vermoeden dat seksuele handelingen worden verricht terwijl de wil bij de ander daartoe ontbrak. Zoals hierboven al uiteengezet gaat het niet alleen om expliciete verbale signalen en gedrag van de ander (een 'nee') maar ook om feiten en omstandigheden die aanleiding hadden moeten zijn voor de constatering dat bij de ander mogelijk een positieve wil ontbrak met betrekking tot het seksuele contact. Met de zelfstandige strafbaarstelling van indringende seksuele benadering als overtreding tegen de openbare orde wordt gevolg gegeven aan artikel 40 van voornoemd Verdrag dat verdragspartijen oproept sancties te verbinden aan seksuele intimidatie.

De strafrechtelijke bescherming tegen seksueel misbruik en seksuele uitbuiting van kinderen krijgt in dit wetsvoorstel vorm binnen de kaders van het Verdrag van Lanzarote en de richtlijn 2011/93/EU. Het wetsvoorstel neemt het materiële beschermingsniveau zoals dit na implementatie van het Verdrag en de richtlijn in de huidige zedentitel tot stand is gebracht tot uitgangspunt. Straftbaar gesteld worden de in de artikelen 3 tot en met 6 van de richtlijn 2011/93/EU genoemde opzettelijke gedragingen. De door de richtlijn voorgeschreven minimale maximumstraffen voor deze strafbare feiten worden in acht genomen. Met de strafbaarstelling van seksualiserende communicatie met kinderen biedt het wetsvoorstel een hoger beschermingsniveau dan de richtlijn 2011/93/EU voorschrijft. Nu het VWEU een grondslag voor het stellen van minimumvoorschriften bevat en de richtlijn 2011/93/EU het karakter van minimumharmonisatie heeft, is het de lidstaten toegestaan om een hoger niveau van bescherming tegen seksuele misdrijven te bieden. De beperking die het wetsvoorstel aanbrengt op de strafrechtelijke aansprakelijkheid voor het vervaardigen van kinderpornografisch beeldmateriaal door jongeren en het uitwisselen hiervan tussen jongeren onderling tot situaties waarin onrechtmatig gehandeld wordt en de betrokkene schade wordt toegebracht past binnen de ruimte die de richtlijn biedt om in het nationale recht rekening te houden met normaal consensueel seksueel verkeer tussen jongeren.

Met de strafbaarstelling van seksuele intimidatie in het openbaar wordt een gerechtvaardigde beperking op de vrijheid van meningsuiting als beschermd in de artikelen 10 EVRM en 7 Grondwet gemaakt. De uitoefening van deze vrijheid gaat ingevolge artikel 10, tweede lid, EVRM gepaard met plichten en verantwoordelijkheden en kan onderworpen worden aan beperkingen of sancties die bij wet zijn voorzien en noodzakelijk zijn in een democratische samenleving ter bescherming van een aantal genoemde legitieme doelen. De strafbaarstelling van indringende seksuele benadering door middel van opmerkingen, gebaren, geluiden en aanrakingen dient een in artikel 10, tweede lid, EVRM genoemd doel, namelijk de bescherming van de openbare orde en het kunnen optreden tegen overlastgevend gedragingen die de vrijheid van een ander beknotten of

bedreigen doordat een strafwaardige inbreuk op zijn of haar seksuele waardigheid of privacy wordt gemaakt. De strafbaarstelling is gericht op de bestrijding van overlastgevend gedrag. Het strafrechtelijk verwijt is dat iemand een ander in een publieke omgeving tegen zijn zin als seksueel object benadert. Het gevolg van dit gedrag is dat mensen overlast ervaren en zich onveilig voelen. Of dat ze worden gehinderd om zichzelf te zijn als zij zich in de openbare ruimte begeven en hun gedrag aanpassen. De beperking die met de strafbaarstelling van seksuele intimidatie wordt gemaakt op de vrijheid van meningsuiting is noodzakelijk in een democratische samenleving. Hiervoor is reeds toegelicht dat seksuele intimidatie een niet te onderschatten maatschappelijk probleem vormt dat in toenemende mate als zodanig wordt ervaren. Strafrechtelijke handhaving is nodig als ultimum remedium. Aan het element "bij wet voorzien" wordt met een wettelijke basis in het Wetboek van Strafrecht voldaan. Tevens wordt hiermee voldaan aan artikel 7 van de Grondwet, op grond waarvan beperking van de vrijheid van meningsuiting mogelijk is op het niveau van een wet in formele zin. In het artikelsgewijze deel van toelichting wordt beschreven aan welke strafbare situaties kan worden gedacht.

Het wetsvoorstel voorziet in toegankelijke, nauwkeurige en voldoende bepaalde strafbepalingen en voldoet daarmee aan de eisen die voortvloeien uit het in verschillende hogere wetten verwoorde legaliteitsbeginsel.

6. Gevolgen

De nieuwe wetgeving verbetert de strafrechtelijke bescherming tegen verschillende vormen van seksueel grensoverschrijdend gedrag. Hierdoor wordt de (online) veiligheid van mensen vergroot. Als gevolg van de nieuwe wetgeving krijgen de organisaties in de strafrechtketen meer en effectievere mogelijkheden om op te treden tegen strafwaardig gedrag. Een actueel wettelijk kader maakt het mogelijk om beter in te spelen op bestaande, nieuwe en toekomstige (online) delictsvormen. Dit zal naar verwachting bijdragen aan een effectieve opsporing, vervolging, berechting en bestrafing van strafbare feiten en het voorkomen van recidive. De voorgestelde wettelijke structuur is ondersteunend aan het werk van rechercheur en officier van justitie. Voor politie en openbaar ministerie wordt het door beter op veelvoorkomende gedragingen toegesneden strafbaarstellingen naar verwachting eenvoudiger om gedragingen te identificeren, op ernst te selecteren en te vervolgen. De introductie van verschillende nieuwe delicten/delictsvormen, de verlaging van de ondergrens van strafrechtelijke aansprakelijkheid voor verkrachting en aanranding en de verduidelijking van verschillende delictomschrijvingen op bestanddeelniveau heeft naar verwachting tot gevolg dat strafbare gedragingen beter kunnen worden opgepakt en eenvoudiger kunnen worden bewezen. De op de aard en ernst van een strafbare gedraging afgestemde wettelijke, deels verhoogde, strafmaxima stellen het openbaar ministerie in staat om een aangescherpt opsporings- en strafvorderingsbeleid te voeren. Voor de rechtspraak wordt het mogelijk om een bij de aard en ernst van een feit passende straf op te leggen.

Als gevolg van de nieuwe wetgeving verbetert de positie van slachtoffers. Zij krijgen meer mogelijkheden om aangifte te doen van een strafbaar feit. De professionals die slachtoffers ondersteunen en begeleiden kunnen aan de hand van het wettelijk kader aan slachtoffers beter duidelijk maken voor welke strafbare feiten een dader vervolgd en berecht kan worden. Dit kan bijdragen aan de aangiftebereidheid van slachtoffers. De nieuwe wetgeving past in de doelstelling van de in november 2019 gestarte driejarige landelijke campagne 'Watkanmijhelpen', die gericht is op vergroting van de bereidheid van slachtoffers om melding te doen van strafbaar gedrag, zodat informatie en passende hulp en ondersteuning kan worden geboden. De nieuwe wetgeving vormt ook een stimulans voor organisaties op het terrein van hulpverlening, onderwijs en de zorg om zelf melding te doen van strafbaar gedrag of gedrag dat potentieel hierin kan resulteren.

Het nieuwe wettelijke kader heeft tot gevolg dat het risico op strafrechtelijke aansprakelijkheid beter voorzienbaar wordt voor (potentiële) daders. Heldere strafrechtelijke normen geven een duidelijk signaal af naar (potentiële) daders dat seksueel grensoverschrijdend gedrag niet acceptabel is en streng wordt bestraft. Aangenomen wordt dat dit een afschrikwekkend effect heeft en bijdraagt aan een positieve gedragsverandering. Bij normoverschrijding kan strafrechtelijk worden ingegrepen en kan passende bestraffing plaatsvinden. Daders van ernstige

seksuele misdrijven kunnen voor langere tijd worden gedetineerd. Naast straffen kunnen ook persoonsgerichte maatregelen worden opgelegd, waarmee het recidiverisico kan worden verlaagd.

De nieuwe wetgeving maakt meer maatwerk bij de afdoening van zaken mogelijk. Omdat er meer verschillende delicten en delictvormen komen kan beter worden ingespeeld op het type gedrag dat ten grondslag ligt aan de strafbare gedraging. In een vroegtijdig stadium van strafrechtelijk optreden kan worden geselecteerd welk delictgedrag zich voordoet en welk strafrechtelijk verwijt de dader toekomt. Bij de keuze voor vervolging voor een bepaald delict kan een relatie worden gelegd met de aanwezigheid van risicofactoren voor het plegen van een nieuw delict. Om inzicht te krijgen in de aard en ernst van het gedrag kan in het kader van het strafrechtelijk onderzoek een risico-inschatting worden verricht, waarna een adequate en effectieve wijze van afdoening kan worden gekozen. In het kader van het voorkomen van recidive kan bij de sanctionering worden gekozen voor een persoonsgerichte aanpak, waarbij ook acht wordt geslagen op de context waarin een misdrijf wordt gepleegd, zoals de jeugdige leeftijd van de dader.

De nieuwe wetgeving brengt tot uitdrukking welk gedrag binnen onze samenleving als strafwaardig seksueel (overlastgevend) gedrag wordt gezien. Hiervan gaat een duidelijke normerende werking uit. Heldere wettelijke normstelling draagt bij aan de maatschappelijke bewustwording over wat wel en niet geaccepteerd gedrag is. Tegelijk vergt het inscherpen van die bewustwording een breder offensief, waarbij niet alleen het (straf)recht een rol speelt, maar de gehele maatschappij is betrokken. Om een goede doorwerking van de nieuwe normstelling in het maatschappelijke verkeer te bewerkstelligen wordt in het kader van het implementatieprogramma van de nieuwe wetgeving (zie onderdeel 7), in aanvulling op lopende initiatieven, flankerend beleid ontwikkeld met betrekking tot voorlichting en bewustwording over waar de grenzen liggen tussen gezond en strafbaar seksueel gedrag. Dit betreft in ieder geval - maar niet uitsluitend - de nieuwe delictvormen van aanranding en verkrachting. Hierbij wordt aandacht besteed aan onderwerpen als het onderzoeken, herkennen, bespreken en respecteren van elkaars seksuele grenzen.

7. Uitvoering en handhaving

Het doel van dit wetsvoorstel is om met behulp van een gemoderniseerd strafrechtelijk normenkader een adequate strafrechtelijke reactie mogelijk te maken op de verschillende vormen van strafwaardig seksueel (overlastgevend) gedrag. De aanpak van strafbare feiten vereist een goede samenwerking binnen de strafrechtketen. Het belang hiervan en de uitgebreide mogelijkheden daartoe leveren een stevige implementatieopgave op. Het gaat daarbij niet uitsluitend om de vraag of de betrokken organisaties - zoals de politie, het OM en de rechtspraak - over voldoende capaciteit beschikken, maar ook om de vraag of politieambtenaren, officieren van justitie en rechters adequaat zijn voorbereid en toegerust om aan de nieuwe wetgeving toepassing te kunnen geven. Uitvoering en handhaving van deze regels vergt scholing, maar ook het vormen van (strafvorderlijk) beleid dat op deze regels is aangepast en toegespitst. Ten slotte moeten ook de ICT-systemen van de betrokken organisaties op de nieuwe wetgeving worden aangepast.

Om de implementatie van de nieuwe wetgeving en de uitvoering daarvan in de praktijk te begeleiden en faciliteren wordt door het ministerie van Justitie en Veiligheid een programma opgestart waarin de verschillende uitvoeringsorganisaties worden betrokken. Dit programma heeft tot doel de implementatie van de nieuwe wetgeving op gestructureerde en gecoördineerde wijze vorm te geven, in nauwe samenwerking met de betrokken uitvoeringsorganisaties. In het kader van het programma wordt met de betrokken organisaties geïnventariseerd wat de implementatieopgaven zijn die uit dit wetsvoorstel voortvloeien en worden de projecten uitgezet die voor het beantwoorden van deze opgaven noodzakelijk zijn. Naast vraagstukken die de strafrechtelijke handhaving betreffen, gaat het daarbij ook om de vraag welk complementair flankerend beleid nodig is om de normen die in de nieuwe wetgeving uitdrukking vinden, breed in te bedden in de maatschappij. In het voorjaar van 2021 worden de voorbereidingen voor de start van het programma getroffen. De daadwerkelijke start van het programma kan parallel lopen aan het wetgevingstraject.

Ook los van de ontwikkeling van een specifiek op dit wetsvoorstel gericht implementatieproject worden maatregelen genomen om de aanpak van seksuele misdrijven binnen de betrokken organisaties verder te verbeteren. Zo is binnen de politie de laatste tijd flink geïnvesteerd in de kwaliteit en kwantiteit van de taakuitvoering bij de zedenrecherche en digitale recherche, in het forensisch medisch onderzoek en in de verbetering van de informatiepositie van de politie. Deze verbeterde informatiepositie biedt ook kansen voor betere sturing op de voortgang in zaken. De Tweede Kamer is bij brief bericht over de keteneffecten van de groei van het aantal fte's binnen de politie en de wijze waarop die in de begroting van het ministerie van JenV worden opgevangen.³⁵

De impact van een seksueel misdrijf op het leven van slachtoffers en hun omgeving, meespelende gevoelens – waaronder soms schuld en schaamte – en de complexiteit van het delict, vragen continu om maatwerk van zedenrechercheurs en officieren van justitie. Dat is een complexe opgave en vraagt grote zorgvuldigheid. Zedenrechercheurs hebben vaak veel kennis en ervaring met zedenzaken en de primaire opdracht van de zedenpolitie – waarheidsvinding – kan schuren met de beleving van slachtoffers. Daarom wordt een zorgvuldige bejegening van het slachtoffer door de politie telkens vooropgesteld. Het informatief gesprek, voor slachtoffers vaak hun eerste contact met de politie, dient neutraal van aard te zijn en is bedoeld om het slachtoffer goed te informeren. Daarbij staat voorop dat een slachtoffer altijd het recht heeft om direct aangifte te doen; bedenktijd is een recht, geen plicht. De Aanwijzing zeden van het openbaar ministerie biedt, samen met de Politie-instructie Zeden, Kinderpornografie en Kindersekstoerisme, een kader voor de strafrechtelijke aanpak van zedenzaken.³⁶ De politie werkt thans aan de doorontwikkeling van het Handelingskader Informatief Gesprek, om betrokken medewerkers nog beter te equiperen op dit gesprek. Ook wordt momenteel een intervisieprogramma opgezet voor alle zedenrechercheurs.³⁷ In het aangiftetraject is er ook aandacht bij politie en OM voor valse beschuldigingen. Dat is nu al zo en verandert niet met de nieuwe wetgeving. Het doen van een valse aangifte is strafbaar.

Herstelrecht kan een onderdeel zijn van het strafproces (mediation) of aanvulling daarop (herstelbemiddeling). Daarbij wordt rekening gehouden met de wensen en belangen van dader en slachtoffer, maar ook moet rekening worden gehouden met het belang van de maatschappij bij een mogelijke strafrechtelijke sanctie. In de strafrechtketen is veel informatie en kennis voorhanden over de mogelijkheden voor toepassing van herstelrecht. De diverse partners zullen die mogelijkheden ook altijd nagaan. Bij seksuele misdrijven gelden extra voorwaarden voor wat betreft de veiligheid van kwetsbare slachtoffers. In januari 2020 is het Beleidskader herstelrechtvoorzieningen gedurende het strafproces aan de Tweede Kamer aangeboden.³⁸ Het beleidskader geeft richtsnoeren voor de praktijk, om te komen tot een structurele, uniforme en duurzame werkwijze. Daarmee wordt de inzet van herstelrecht bevorderd. Ook wordt verder gewerkt aan een vervolgaanpak, waaronder het ontwikkelen van informatiemateriaal.

Speciaal in het geval van jeugdige daders geldt een persoonsgerichte aanpak. Het streven is daarbij erop gericht het risico op recidive te verminderen door criminogene factoren te beperken en beschermende factoren te versterken, met inzet van passende interventies. De aanpak van jeugdige daders krijgt op verschillende manieren vorm. In het geval sprake is van een lichte vorm van seksueel grensoverschrijdend gedrag, en voldaan is aan de andere criteria uit het Besluit aanwijzing Haltfeiten, kan de officier van justitie in individuele gevallen kiezen voor verwijzing naar Halt. De Minister voor Rechtsbescherming heeft in 2019 aangekondigd te investeren in een duurzaam stelsel van vrijheidsbeneming met meer maatwerk. Door gerichte screening en differentiatie in beveiligingsniveau en zorgintensiteit kunnen jeugdigen in een kleinschalige voorziening dan wel in een landelijk specialistische voorziening geplaatst worden. In een kleinschalige voorziening verblijven jongeren dicht bij hun reguliere leefsysteem en lopen al bestaande zorg en dagbesteding (waaronder het volgen van onderwijs) zo veel mogelijk door. Als

³⁵ Kamerstukken II 2020/21, 29279, nr. 630.

³⁶ <https://wetten.overheid.nl/BWBR0037821/2016-05-01>.

³⁷ Kamerstukken II 2019/20, 34843, nr. 42.

³⁸ Kamerstukken II 2019/20, 29279, nr. 560.

meer intensieve zorg en beveiliging nodig is, worden jongeren geplaatst in een landelijk specialistische voorziening (de huidige justitiële jeugdinrichtingen). In deze voorziening krijgen jongeren met een specifiek profiel of meervoudige problematiek, intensieve zorg en een hogere mate van (fysieke) beveiliging.

Slachtoffers van seksuele misdrijven kunnen in aanmerking komen voor een tegemoetkoming uit het Schadefonds Geweldsmisdrijven. Om hiervoor in aanmerking te komen dient sprake te zijn van een opzettelijk geweldsmisdrijf waardoor slachtoffers ernstig lichamelijk of geestelijk letsel hebben opgelopen. Het fonds past criteria toe om te beoordelen of een aanvrager in aanmerking komt voor een uitkering. Daarbij hanteert het fonds de wettelijke definitie van een gepleegd (seksueel) geweldsmisdrijf (in de zin van het Wetboek van Strafrecht). Ook toetst het fonds of het plaatsvinden van het misdrijf aannemelijk kan worden gemaakt. Waar in dit wetsvoorstel nieuwe opzettelijke geweldsmisdrijven worden geïntroduceerd vallen deze – indien sprake is van ernstig lichamelijk of geestelijk letsel – automatisch onder het bereik van het schadefonds.

In het kader van de aanpak van online seksueel kindermisbruik zijn de laatste tijd belangrijke stappen gezet. Recent is aangekondigd dat het ministerie van JenV voornemens is een bestuursrechtelijke autoriteit op te richten, die zal worden belast met de ontoegankelijkmaking van kinderpornografisch materiaal op internet. Bij brief van 20 november 2020 is de Tweede Kamer erover geïnformeerd dat deze autoriteit de vorm krijgt van een zelfstandig bestuursorgaan, om zo de onafhankelijkheid van de autoriteit te kunnen waarborgen.³⁹ Een wetsvoorstel dat in de oprichting van deze autoriteit voorziet is in februari 2021 in (internet)consultatie gegaan. Indien dit voorstel wet wordt, wordt de strafrechtelijke aanpak geïntegreerd met een aanpak die niet primair ziet op de dader, maar op de door hem geproduceerde of gedeelde content.

Naast strafrechtelijke en bestuursrechtelijke handhaving werkt de overheid op een breder niveau aan de aanpak van seksueel grensoverschrijdend gedrag. Het Ministerie van JenV werkt samen met de Ministeries van VWS, OC&W en SZW aan de nadere vormgeving van de integrale aanpak van seksueel geweld.⁴⁰ In het kader van deze integrale aanpak is sprake van een omvangrijke preventieagenda, waarvan het voorkomen van slachtofferschap en daderschap een belangrijk onderdeel vormt. Daarnaast werken de ministeries van VWS en JenV, samen met de VNG en de Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen, aan een regionale aanpak van seksueel geweld. In elke regio is een door het programma gefinancierde projectleider aangesteld. In het programma is extra aandacht voor slachtoffers van seksueel geweld (zowel offline als online, en zowel binnen als buiten een huishouden). Op dit moment wordt gekeken hoe de regio's vanuit het programma nog beter ondersteund kunnen worden. In dit kader wordt onder meer gewerkt aan een kennisplatform. Ook wordt gekeken naar het ontwikkelen van instrumenten om beter zicht te krijgen op de problematiek in de regio's.

Het voorkomen van seksueel grensoverschrijdend gedrag is altijd beter dan het reageren op seksueel grensoverschrijdend gedrag dat al heeft plaatsgevonden. Het strafrecht is een onmisbaar sluitstuk bij de overheidsreactie op seksuele grensoverschrijding, maar idealiter een sluitstuk dat niet hoeft te worden aangewend. Daarom zijn goede voorlichting en bewustwording van belang. Thans lopen verschillende initiatieven die tot doel hebben om via voorlichting en bewustwordingsacties daderschap en slachtofferschap van seksuele misdrijven – online en offline – te voorkomen. Zo wordt begin 2021 een campagne gelanceerd over horizontale privacy (privacy tussen burgers onderling). Doel is ervoor te zorgen dat mensen niet zomaar informatie van anderen delen op social media, in appgroepen of online platformen, maar eerst bewust nadenken over de impact en gevolgen voor de ander, afspraken maken of de informatie voor zichzelf houden. De focus ligt op onbewuste delers van content aangaande overtredingen, ongelukken, ruzies en naaktbeelden. Met deze campagne wordt beoogd een zo breed mogelijke doelgroep aan te spreken op de schending van horizontale privacy. Daarnaast ontwikkelen de politie, het Expertisebureau Online Kindermisbruik (EOKM) en Slachtofferhulp Nederland (SHN) een online

³⁹ Kamerstukken II 2020/21, 31015, nr. 208.

⁴⁰ Kamerstukken II 2020/21, 34843, nr. 45.

campagne gericht op delers en verspreiders van naaktbeelden van minderjarigen. Een stickeractie maakt deel uit van deze campagne, zodat ontvangers van naaktbeelden kunnen aangeven dat dergelijke content ongewenst is en onrechtmatig. Ten derde is, in samenwerking met Rutgers en uitgeverij Young & Connected, laagdrempelig voorlichtingsmateriaal uitgebracht voor kinderen in de leeftijd van acht tot twaalf jaar. Rond deze leeftijd gaan kinderen zich zelfstandig op het internet begeven en kunnen zij ongevraagd geconfronteerd worden met kinderpornografisch materiaal of grooming. Docenten in het basisonderwijs kunnen sinds oktober 2020 gebruik maken van 'digibordlessen' over online seksueel gedrag met het oog op bewustwording van online risico's. Het voorlichtingsmateriaal is ook bezorgd bij de helft van de basisscholen in Nederland via Kidsweek en Samsam, educatieve tijdschriften gericht op het primair onderwijs.

Verspreiding van kennis onder en voorlichting van een groter publiek zijn ook blijvend nodig om reacties van de omgeving te voorkomen die zelfverwijten en de schuld- en schaamtegevoelens bij slachtoffers van seksuele misdrijven versterken. Slachtoffers hebben behoefte aan een veilige omgeving waarvan zij hulp en steun kunnen verwachten en waarin zij durven te vertellen wat hen is overkomen. Dat is vaak het begin van de weg om de juiste professionele hulp te vinden. Een aanzet hiertoe wordt gegeven door de start van de eerdergenoemde meerjarige overheids campagne 'Watkanmijhelpen'. Op het platform 'Voor de helpers' van Slachtofferhulp Nederland kunnen naasten van slachtoffers tips krijgen over hoe ze de juiste steun kunnen bieden, online ervaringen met elkaar delen, vragen stellen en checklists raadplegen.

8. Financiële gevolgen

De nieuwe wetgeving leidt naar verwachting tot een verandering van de instroom in de strafrechtketen, omdat slachtoffers vaker bereid zullen zijn om aangifte te doen. De gevolgen hiervan zijn onderzocht via een ketenbrede, kwalitatieve impactanalyse.⁴¹ Op basis van deze analyse is het de verwachting dat het aantal meldingen bij de politie mogelijk beperkt toeneemt. Het is niet de verwachting dat burgers op grote schaal misdrijven of overtredingen gaan melden, waar dat voorheen niet werd gedaan. Veel slachtoffers doen nu ook al melding van dergelijke ongewenste seksuele ervaringen. Wel is het de verwachting dat het aandeel meldingen dat leidt tot een aangifte mogelijk groter wordt aangezien de nieuwe wetgeving eerder leidt tot een situatie waarin sprake is van strafbaar gedrag. Het toenemende aantal aangiften leidt naar verwachting ook tot een toename van de volumes bij de andere betrokken organisaties, verderop in de keten. Hierbij valt te denken aan het openbaar ministerie, de rechterlijke macht, de reclassering, het CJIB en de DJI, maar ook aan het CSG en het NFI, die betrokken zijn in het opsporingsonderzoek bij zedenmisdrijven.

De aannames uit het kwalitatieve onderzoek zijn omgezet in kwantitatieve aannames, waarbij steeds wordt uitgegaan van een groei van het aantal misdrijven van 2 of 5 procentpunt, van de groei in doorstroom van zaken naar het OM van 2 of 5 procent en een toename van de duur van vrijheidsstraffen van 5 of 10 procent. Deze aannames zijn vervolgens ten grondslag gelegd aan een kostenraming, waarbij gebruik is gemaakt van het Prognosemodel Justitiële Ketens (PMJ). Dit model raamt de behoefte in termen in- en uitstroom van zaken in de strafrechtketen. Voor de politieorganisatie wordt geen gebruik gemaakt van het PMJ. In een door de politie zelf opgemaakte impactanalyse wordt voor de politieorganisatie uitgegaan van een structureel effect van 3,5 tot 4,5 miljoen euro. Uit de PMJ-raming komen verschillende scenario's, afhankelijk van de aannames die worden aangehouden. In het financieel meest gunstige scenario heeft invoering van deze wetgeving, inclusief de structurele kosten bij de politie, een structureel effect van 10 miljoen euro. In het financieel meest ongunstige scenario is sprake van een structureel effect van 18 miljoen euro. Op basis van de hierboven gemaakte inschatting van te verwachten financiële effecten, is het realistisch om uit te gaan van een structureel effect van 15 miljoen euro.

---

⁴¹ <https://www.internetconsultatie.nl/wetseksuele misdrijven>, pdf-bestand kwalitatieve impactanalyse.

9. Advies en consultatie

9.1 Reacties op het voorontwerp

Vanaf medio mei 2020 tot en met medio augustus 2020 heeft (internet)consultatie plaatsgevonden over een voorontwerp van een wetsvoorstel seksuele misdrijven. Deze tussenstap in de voorbereiding van het wetsvoorstel maakte het mogelijk in een vroeg stadium te discussiëren met de samenleving en het parlement over de invulling van de strafrechtelijke normstelling. Tijdens deze consultatieperiode is uitgebreid gereageerd op het voorontwerp en in het bijzonder op de in het voorontwerp voorgestelde nieuwe strafbaarstelling van seks tegen de wil naast de delicten verkrachting en aanranding. In de formele consultatieronde zijn 20 adviezen uitgebracht over het voorontwerp. Via internetconsultatie zijn 101 reacties ontvangen, waarvan 73 openbaar. Verder heeft Amnesty International in het maatschappelijk debat van zich laat horen via de campagne #LetsTalkAboutYes en heeft daarbij opgeroepen om alle vormen van onvrijwillige seks strafbaar te stellen als verkrachting. In de Tweede Kamer heeft een technische briefing plaatsgevonden over de nieuwe wetgeving met deskundigen uit de strafrechtketen en op het terrein van seksueel geweld. Voorts heeft een schriftelijk overleg plaatsgevonden met de Tweede Kamer over de nieuwe wetgeving.⁴²

De vele reacties in de consultatieronde en in het maatschappelijk en parlementair debat hebben laten zien dat seksueel grensoverschrijdend gedrag een belangrijk en een in het oog springend onderwerp is in onze samenleving dat veel met mensen doet. Dit benadrukt het belang van de nieuwe wetgeving en de voortvarende voortzetting van het wetgevingstraject. Uit de consultatieronde is naar voren gekomen dat de inhoudelijke, juridische en technologische noodzaak voor modernisering van de wetgeving inzake seksuele misdrijven breed wordt erkend. Het uitgangspunt dat aan de nieuwe wetgeving ten grondslag ligt dat seks vrijwillig en gelijkwaardig behoort te zijn en dat er aanleiding is de naleving van de aan dat uitgangspunt ten grondslag liggende norm via het strafrecht kracht bij te zetten, is breed onderschreven. Er bestaat brede steun voor uitbreiding van de strafwet in verband met de strafbaarstelling van onvrijwillige seks, seksuele intimidatie en sexchatting.

Tegelijkertijd bleek dat de opvattingen over de vraag op welke wijze deze maatschappelijk breed gedeelde norm vertaling behoeft in de strafwet deels uiteenliepen, met name waar het de wijze van strafbaarstelling van onvrijwillige seks betrof. Volgens veel reacties ging het voorontwerp hierin niet ver genoeg door seks tegen de wil als apart delict te positioneren en niet als verkrachting te kwalificeren. Dit kritiekpunt kwam ook duidelijk naar voren in het schriftelijk overleg met de Tweede Kamer over de nieuwe wetgeving. In reactie hierop is toegezegd de vormgeving van de strafbaarstelling van onvrijwillige seks in dit wetsvoorstel te heroverwegen en uit te gaan van een wettelijk model met verschillende als verkrachting te kwalificeren delictsvormen. Op de in het voorontwerp voorgestelde modernisering van het misdrijf verkrachting die op gelijke wijze recht doet aan mannelijke en vrouwelijke slachtoffers is positief gereageerd. Hetzelfde geldt voor de uitbreiding van de reikwijdte van het delict verkrachting tot online afgedwongen seksuele handelingen met of aan het lichaam van een slachtoffer.

Uit de ontvangen reacties op het voorontwerp bleek ook dat er steun is voor strafbaarstelling van seksuele intimidatie als zelfstandig delict. Tegelijkertijd bleek van een duidelijke behoefte aan de verduidelijking van de ondergrens van strafbaar gedrag, de afbakening tussen verschillende (nieuwe) delicten en een uitgebreide toelichting op wat als strafbaar handelen moet worden gezien. Ook werd aandacht gevraagd voor de uitvoerbaarheid en handhaafbaarheid van de nieuwe delicten. In het schriftelijk overleg met de Tweede Kamer is toegezegd deze aspecten te betrekken bij het opstellen van dit wetsvoorstel.

In veel reacties op het voorontwerp is met instemming gereageerd op het nieuwe delict sexchatting met kinderen beneden de leeftijd van zestien. Op de overige voorgestelde

---

⁴² Kamerstukken II 2020/21, 34 843, nr. 44.

uitbreidingen van de strafrechtelijke bescherming tegen (online) seksueel kindermisbruik en de voorgestelde modernisering van de strafbaarstelling van kinderpornografie is eveneens positief gereageerd. Wel is door verschillende organisaties gevraagd om een nadere onderbouwing van de voorgestelde strafverhogingen. Verder zijn over deze onderdelen van het voorontwerp vooral opmerkingen van juridisch-technische aard gemaakt.

Er is beginsel ook positief gereageerd op de voorgestelde nieuwe wettelijke structuur, die onder meer een scherper onderscheid maakte tussen seksuele misdrijven en misdrijven tegen openbare orde. Wel is in verschillende reacties geadviseerd om, in verband met de seksuele component in het onderliggende gedrag, seksuele betasting, aanstootgevend gedrag, pornografie, dierenpornografie en seks met dieren aan te merken dan wel te handhaven als seksuele misdrijven. In het schriftelijk overleg met de Tweede Kamer is toegezegd deze aspecten te betrekken bij het opstellen van dit wetsvoorstel.

Voorts is breed aandacht gevraagd voor een effectieve uitvoering en handhaving (implementatie) van de nieuwe wetgeving, maar ook voor de beperkingen hierbij. Onder meer is erop gewezen dat de rol van het strafrecht bij ongewenst seksueel contact niet onbegrensd is. Ook is gewaarschuwd voor het wekken van te hoge verwachtingen bij de samenleving met betrekking tot de bewijsbaarheid van seksueel (getinte) delicten en het bieden valse hoop aan slachtoffers. Tot slot is in verschillende reacties benadrukt dat het belangrijk is dat er voldoende capaciteit binnen de strafrechtketen is en dat de financiering op orde is.

9.2 Belangrijkste wijzigingen in het wetsvoorstel ten opzichte van het voorontwerp

De reacties op het voorontwerp zijn verwerkt in het onderhavige wetsvoorstel seksuele misdrijven. De wettekst is op een aantal punten aangepast. Daarnaast is de memorie van toelichting op een groot aantal punten aangevuld, aangescherpt en geactualiseerd. Bij het verwerken van de reacties is afstemming gezocht met betrokken organisaties, in de vorm van verschillende ronde tafelbijeenkomsten en juridische werkgroepen. Hieronder worden de belangrijkste wijzigingen in het wetsvoorstel ten opzichte van het voorontwerp op een rij gezet.

Titel Misdrijven tegen de openbare orde

- De delicten aanstootgevend gedrag, dierenpornografie en seksuele handelingen met dieren zijn geschrapt en teruggeplaatst in de Titel Seksuele misdrijven.
- De delicten (non)verbale en fysieke seksuele intimidatie zijn geschrapt en samengevoegd in een nieuw delict seksuele intimidatie dat is geplaatst in de Titel Overtredingen betreffende de openbare orde.
- De strafbaarstelling van pornografie is op een aantal punten gewijzigd (artikel 151d). Het bestanddeel "op of aan een plaats, voor het openbaar verkeer bestemd" is teruggeplaatst. In het voorontwerp was dit vervangen door "in de openbare ruimte". Het strafmaximum is teruggebracht tot het huidige strafmaximum van twee maanden gevangenisstraf.
- De delictomschrijving van het vertonen van een schadelijke visuele weergave aan een zestienminner is verduidelijkt (artikel 151e).
- In de delictomschrijving van het toedienen van bedwelmende drank is het bestanddeel "bedwelmende drank" teruggeplaatst. In het voorontwerp was dit vervangen door "alcoholhoudende drank" (artikel 151f).

Titel Seksuele Misdrijven

- Er is een definitiebepaling toegevoegd waarin wordt omschreven wat wordt verstaan onder "het verrichten van seksuele handelingen met een persoon" (artikel 239). De delictomschrijvingen van de seksuele misdrijven zijn hierdoor ingekort.
- Er zijn nieuwe delictvormen van aanranding en verkrachting toegevoegd (artikelen 240 – 243). Het delict seks tegen de wil is geschrapt. Achtereenvolgens worden strafbaar gesteld: schuldaanranding (artikel 240), opzetaanranding (artikel 241), schuldverkrachting (artikel 242) en opzetverkrachting en gekwalificeerde opzetverkrachting (artikel 243). Strafrechtelijke aansprakelijkheid wegens aanranding of verkrachting ontstaat bij het weten dan wel ernstige

reden hebben om te vermoeden dat de wil van de ander met betrekking tot de seksuele handelingen ontbrak. Als gekwalificeerde delictsvormen worden strafbaar gesteld opzetaanranding en opzetverkrachting, voorafgegaan, vergezeld of gevolgd van dwang, geweld of bedreiging. In het voorontwerp was in een afzonderlijk delict seks tegen de wil het weten of redelijkerwijs moeten vermoeden dat de seksuele handelingen tegen de wil plaatsvinden strafbaar gesteld, naast de delicten aanranding en verkrachting die dwang als voorwaarde voor strafrechtelijke aansprakelijkheid vereisten. Op de nieuwe schulddelicten wordt geen taakstrafverbod van toepassing verklaard.

- De delictsommschrijving van seksueel misbruik van een functioneel afhankelijke persoon is op onderdelen verduidelijkt (artikel 244).

- De maximumstraffen voor seksueel misbruik van een geestelijk of lichamelijk onmachtige persoon zijn aangepast en in lijn gebracht met de nieuwe strafmaxima voor opzetaanranding en opzetverkrachting (artikel 245).

- De strafverzwarringsgronden zijn op verschillende punten gewijzigd (artikel 246). De strafverzwarringsgrond wegens het "stelselmatig" plegen is geschrapt. Er is een strafverzwarringsgrond toegevoegd die betrekking heeft op gekwalificeerde opzetaanranding en gekwalificeerde opzetverkrachting waarbij het slachtoffer een kind is. Het toepassingsbereik van de strafverzwarringsgrond "de dood tot gevolg" is gekoppeld aan de seksuele misdrijven waarop ten minste een maximum gevangenisstraf staat van zes jaren.

- Er is een zelfstandige strafuitsluitingsgrond voor gelijkwaardig seksueel verkeer tussen leeftijdsgenoten toegevoegd aan het delict seksueel misbruik van een kind in de leeftijd van twaalf tot zestien jaren (artikel 248). In het voorontwerp was deze voorziening onderdeel van de delictsommschrijving.

- De strafbaarstelling van het seksualiserend benaderen van kinderen beneden de leeftijd van zestien is op verschillende punten gewijzigd (artikel 250). In de delictsommschrijving van sexchatting is het bestanddeel "stelselmatig" gewijzigd in "indringend". In de delictsommschrijving van het voorstellen van een ontmoeting voor seksuele doelen (grooming) is het schadelijkheids criterium geschrapt. Aan de strafbaarstelling is een strafuitsluitingsgrond toegevoegd voor het voorstellen van een ontmoeting voor seksuele doelen in een gelijkwaardige situatie aan een leeftijdsgenoot vanaf de leeftijd van twaalf jaren.

- De strafbaarstelling van kinderpornografie is op verschillende punten gewijzigd (artikel 251). De reikwijdte van de delictsommschrijving is beperkt tot een visuele weergave waarop een andere persoon staat afgebeeld. De strafuitsluitingsgrond voor sexting tussen leeftijdsgenoten is verduidelijkt. De ondergrens is gelegd bij de leeftijd van twaalf jaren. Voorts is de aanpassingswetgeving met betrekking tot het delict kinderpornografie op onderdelen aangepast. Er is een voorziening getroffen waardoor de proeftijd bij kinderpornografie ten hoogste tien jaren kan bedragen (artikel 14b Sr). De voorziening een bevel tot uitlevering van voor inbeslagneming vatbare voorwerpen te vorderen te richten, teneinde verbeurdverklaring of onttrekking aan het verkeer van mogelijk te maken is gehandhaafd (artikel 551 Sv).

- De delictsommschrijving van het bijwonen van een kinderpornografische voorstelling is verduidelijkt (artikel 252).

- De strafverzwarringsgronden betreffende de leeftijdsgebonden seksuele delicten met kinderen zijn op verschillende punten gewijzigd (artikel 253). De strafverzwarringsgrond "stelselmatig" is geschrapt. Er is een strafverzwarringsgrond toegevoegd die betrekking heeft op seksueel misbruik van een kind beneden de leeftijd van zestien jaren dat zich beschikbaar stelt voor het verrichten van seksuele handelingen tegen betaling. Hiermee wordt uitvoering gegeven aan een hiertoe strekkende motie van de Tweede Kamer.⁴³ Het toepassingsbereik van de strafverzwarringsgrond "de dood tot gevolg" is gekoppeld aan de seksuele misdrijven waarop ten minste een maximum gevangenisstraf staat van zes jaren.

- De strafbaarstelling van aanstootgevend gedrag is teruggeplaatst in de Titel Seksuele Misdrijven (artikel 254a). Het bestanddeel "in de openbare ruimte" uit het voorontwerp is vervangen door "in het openbaar". Het strafmaximum is verhoogd tot zes maanden gevangenisstraf. Het delict is aangemerkt als feit waarvoor voorlopige hechtenis kan worden

---

⁴³ Kamerstukken II 2020/21, 35 570 VI, 85.

opgelegd (artikel 67 Sv).

- De strafbaarstellingen van dierenpornografie is teruggeplaatst in de Titel Seksuele misdrijven (artikel 254b).
- De strafbaarstelling van seksuele handelingen verrichten met een dier is teruggeplaatst in de Titel Seksuele misdrijven. In de delictsommschrijving is de delictsgedraging in lijn gebracht met de overige seksuele misdrijven (artikel 254c).

Titel Overtredingen betreffende de openbare orde

- Er is een strafbaarstelling van seksuele intimidatie toegevoegd (artikel 429ter). De strafbaarstelling is een samenvoeging van de strafbaarstellingen van (non)verbale en fysieke intimidatie uit het voorontwerp en heeft betrekking op indringende en intimiderende seksuele benadering door middel van opmerkingen, gebaren, geluiden en aanrakingen. Dit feit wordt aangemerkt als een overtreding. In het voorontwerp waren deze gedragingen als misdrijf strafbaar gesteld. Het maken van geluiden is toegevoegd aan de delictsommschrijving. Eveneens toegevoegd is het bestanddeel "indringend". Het bestanddeel "in de openbare ruimte" is vervangen door "in het openbaar".

II ARTIKELSGEWIJZE TOELICHTING

ARTIKEL I (Wetboek van Strafrecht)

Onderdeel A (Wijziging artikel 7)

Artikel 7 Sr regelt de gevallen waarin de Nederlandse strafwet van toepassing is op de Nederlander (of een daarmee gelijk te stellen vreemdeling) die zich buiten Nederland schuldig maakt aan een feit dat door de Nederlandse strafwet als misdrijf wordt beschouwd. De daarbij in de regel geldende voorwaarde van dubbele strafbaarheid wordt niet gesteld ten aanzien van de misdrijven opgesomd in het tweede lid. Dat zijn onder meer de seksuele misdrijven omschreven in de huidige artikelen 240b en 242 tot en met 250 Sr. De verwijzingen naar deze misdrijven worden omgenummerd. Toegevoegd worden de misdrijven schuldaanranding (artikel 240), opzetaanranding (artikel 241, eerste lid), schuldverkrachting (artikel 242), opzetverkrachting (artikel 243, eerste lid) en sexchatting (artikel 250, eerste lid, onder a). Vermeld worden de artikelen 241 en 243 tot en met 245 en 247 tot en met 252. Daarmee wordt voorzien in extraterritoriale rechtsmacht voor de equivalenten van de misdrijven die thans in artikel 7, tweede lid, onder c, zijn opgesomd. Hieronder ressorteren ook sommige feiten die een ruimere strafrechtelijke aansprakelijkheid behelzen dan de huidige strafbaarstellingen, zoals de artikelen 240 en 242. Dit wordt in overeenstemming geacht met de rechtsgrondslag waarop artikel 7, tweede lid, onder c, is gebaseerd. Het gaat hier om feiten ter zake waarvan bestraffing van Nederlanders rechtvaardig en aangewezen is, ook als het land waar zij gepleegd worden niet tot strafbaarstelling is overgegaan.⁴⁴

Onderdeel B (Wijziging artikel 14b)

Artikel 14b Sr regelt de duur van de proeftijd in geval de rechter een straf oplegt die geheel of gedeeltelijk niet ten uitvoer wordt gelegd. Uit het tweede lid volgt dat de proeftijd in beginsel ten hoogste drie jaren bedraagt. De proeftijd kan ten hoogste tien jaren bedragen indien er ernstig rekening mee moet worden gehouden dat de veroordeelde wederom een misdrijf zal begaan dat gericht is of gevaar veroorzaakt voor de onaantastbaarheid van het lichaam van een of meer personen. Dit heeft tot gevolg dat bij het overgrote deel van de seksuele misdrijven een proeftijd van ten hoogste tien jaren kan worden opgelegd. Dit betreft evenwel niet het misdrijf kinderpornografie. In de praktijk komt het voor dat plegers van kinderpornografie op veel langere termijn dan drie jaren recidiveren. Veroordeelden dienen bij ernstig recidivegevaar langere begeleiding en controle door de reclassering te kunnen krijgen. Artikel 14b, tweede lid, Sr, wordt zodanig gewijzigd dat voor de toepassing van dit artikel onder gericht zijn tegen of gevaar veroorzaken voor de onaantastbaarheid van het lichaam van een of meer personen mede wordt begrepen het misdrijf kinderpornografie (artikel 251). Hiermee wordt aangesloten bij artikel 14b derde lid, Sr waarin dezelfde voorziening is getroffen voor het misdrijf dierenpornografie. De wijziging van artikel 14b, derde lid, Sr houdt verband met de nieuwe artikelnummering van de misdrijven dierenpornografie (artikel 254b) en seksuele handelingen verrichten met een dier (artikel 254c).

Onderdeel C (Wijziging artikel 22b)

Dit artikel bevat het zogenoemde taakstrafverbod. In de regel geldt dit verbod voor misdrijven waarop naar de wettelijke omschrijving een gevangenisstraf van zes jaar of meer is gesteld en die een ernstige inbreuk op de lichamelijke integriteit van het slachtoffer ten gevolge hebben gehad (artikel 22b, eerste lid, onderdeel a, Sr). Het taakstrafverbod geldt hiernaast ook voor de misdrijven die specifiek worden genoemd in artikel 22b, eerste lid, onderdeel b. Het betreft hier met name misdrijven waarop een lager strafmaximum (drie jaren of meer) is gesteld. De verwijzingen naar de zedenmisdrijven in onderdeel b, de artikelen 240b, 248a, 248b, 248c en 250 Sr, worden omgenummerd. Enkele misdrijven behoeven gezien hun verhoogde strafmaxima niet terug te keren. Vermeld worden de misdrijven omschreven in de artikelen 251 en 252 (waarbij niet zonder meer sprake behoeft te zijn van een ernstige inbreuk op de lichamelijke integriteit).

---

⁴⁴ Kamerstukken II 2012/13, 33572, nr. 3, p.5.

Onderdeel D (Wijziging artikel 38z)

Indien aan de voorwaarden genoemd in de aanhef van het eerste lid van artikel 38z Sr is voldaan, kan de rechter gedragsbeïnvloedende of vrijheidsbeperkende maatregelen opleggen aan de verdachte die bij rechterlijke uitspraak ter beschikking is gesteld (onderdeel a), is veroordeeld tot een (deels) onvoorwaardelijke gevangenisstraf wegens een misdrijf dat gericht is tegen of gevaar veroorzaakt voor de onaantastbaarheid van het lichaam van een of meer personen en waarop naar de wettelijke omschrijving een gevangenisstraf van vier jaren of meer is gesteld (onderdeel b), of is veroordeeld wegens een misdrijf genoemd in onderdeel c. De verwijzingen naar de zedenmisdrijven genoemd in onderdeel c, de huidige artikelen 240b, 248c, 248d, 248e en 250 Sr, worden omgenummerd. Enkele misdrijven behoeven gezien hun verhoogde strafmaxima niet terug te keren. Toegevoegd wordt het misdrijf sexchatting (artikel 250, eerste lid, onder a). Vermeld worden de artikelen 250 tot en met 252.

Onderdeel E (Wijziging artikel 70)

Artikel 70 Sr regelt de verjaringstermijnen voor het recht tot strafvordering. Hoofregel is hoe hoger de op een misdrijf gestelde wettelijke strafbedreiging, hoe langer de verjaringstermijn, die kan variëren van drie tot twintig jaar. Artikel 70, tweede lid, Sr bevat enkele uitzonderingen hierop. Ten eerste verjaart het recht tot strafvordering niet voor de misdrijven waarop gevangenisstraf van twaalf jaren of meer is gesteld (onderdeel 1°). Ten tweede worden in onderdeel 2° enkele zedenmisdrijven genoemd die evenmin verjaren, indien het feit is gepleegd ten aanzien van een persoon die de leeftijd van achttien jaren nog niet heeft bereikt. Het gaat hier steeds om zeer ernstige misdrijven waarop een maximale gevangenisstraf van acht jaren of meer is gesteld, te weten de misdrijven omschreven in de huidige artikelen 240b, tweede lid, 243, 245 en 246 Sr. De verwijzingen naar deze artikelen worden omgenummerd. Toegevoegd wordt het misdrijf opzetverkrachting (artikel 243, eerste lid). In onderdeel 2° worden de seksuele misdrijven vermeld die naar hun wettelijke omschrijving enkel kunnen worden gepleegd ten aanzien van personen die de leeftijd van achttien jaren nog niet hebben bereikt. Het betreft de artikelen 247, derde en vierde lid, 248, eerste lid, 249, eerste lid, 251), voor zover de schuldige van het feit een beroep of gewoonte heeft gemaakt als bedoeld in artikel 253, eerste lid, onder c. In een nieuw onderdeel 3° worden de misdrijven vermeld waarvoor de voorwaarde dat het feit wordt gepleegd ten aanzien van een persoon die de leeftijd van achttien jaren nog niet heeft bereikt nog wel moet gelden, gelet op het feit dat de delictsomschrijving van deze artikelen niet vereist dat het slachtoffer beneden de leeftijd van achttien jaren is. Het betreft de artikelen 241, tweede lid, 243, eerste lid, 244, tweede lid, en 245, tweede lid.

F (Wijziging artikel 71)

Artikel 71 Sr regelt de aanvang van de verjaringstermijnen voor het recht tot strafvordering. Hoofregel is dat de verjaringstermijn aanvangt op de dag na die waarop het feit is gepleegd. Voor de seksuele misdrijven genoemd in artikel 71, onderdeel 3°, Sr die – anders dan de seksuele misdrijven genoemd in artikel 70, tweede lid (nieuwe onderdelen 2° en 3°), Sr – wel verjaren, vangt de verjaringstermijn aan op de dag na die waarop de persoon ten aanzien waarvan het feit is gepleegd achttien jaren is geworden. Artikel 71, onderdeel 3°, Sr heeft betrekking op de misdrijven omschreven in de huidige artikelen 240b, eerste lid en 247 tot en met 250 Sr. De verwijzingen naar deze artikelen worden omgenummerd. Toegevoegd worden de misdrijven opzetaanranding (artikel 241, eerste lid) en sexchatting met kinderen (artikel 250, eerste lid, onder a). Vermeld worden de misdrijven omschreven in de artikelen 241, eerste lid, 244, eerste lid, 245, eerste lid, 247, eerste en tweede lid en 250 tot en met 252.

G (Wijziging artikel 77d)

Artikel 77d Sr bevat, ten opzichte van de artikelen 70 en 71 Sr, een bijzondere verjaringsregeling voor feiten die worden gepleegd door minderjarige plegers. In dat geval worden de verjaringstermijnen genoemd in artikel 70 Sr in de regel tot de helft ingekort (artikel 77d, eerste lid, Sr). Een uitzondering op deze regel geldt voor de seksuele misdrijven genoemd in het tweede en het derde lid van artikel 77d Sr. In het tweede lid betreft het de huidige artikelen 240b, eerste

lid, en 247 tot en met 250 Sr. De verjaringstermijnen die ingevolge artikel 70, eerste lid, Sr gelden voor de seksuele misdrijven genoemd in artikel 77d, tweede lid, Sr (die dezelfde zijn als die genoemd in artikel 71, onderdeel 3°, Sr), worden in de gevallen genoemd in deze bepaling niet ingekort. De verwijzingen naar deze misdrijven worden omgenummerd. Gelijk aan artikel 71, onderdeel 3°, Sr worden toegevoegd de nieuwe seksuele misdrijven omschreven in de artikelen opzetaanranding (241 eerste lid) en sexchatting (250, eerste lid, onder a). Vermeld worden de artikelen 241, eerste lid, 244, eerste lid, 245, eerste lid, 247, eerste en tweede lid, en 250 tot en met 252.

Voor de strafbare feiten die volgens het huidige artikel 70, tweede lid Sr, niet verjaren bepaalt het huidige derde lid van artikel 77d dat zij in twintig jaren verjaren, indien zij zijn gepleegd door een persoon die de leeftijd van zestien jaren, maar nog niet die van achttien jaren heeft bereikt. Tot die strafbare feiten behoren misdrijven waarop gevangenisstraf van twaalf jaren of meer is gesteld en de expliciet genoemde misdrijven. De verwijzingen naar deze misdrijven worden omgenummerd. Gelijk aan artikel 70 Sr wordt toegevoegd het misdrijf opzetverkrachting (artikel 243, eerste lid).

H (Wijziging artikel 77ma)

Artikel 77ma Sr bevat, ten opzichte van artikel 22b Sr, een bijzondere regeling voor de toepassing van het taakstrafverbod bij minderjarige plegers. De verwijzingen naar de huidige misdrijven worden omgenummerd. Enkele misdrijven behoeven gezien hun verhoogde strafmaxima niet terug te keren. Vermeld worden de misdrijven omschreven in de artikelen 251 en 252 (waarbij niet zonder meer sprake behoeft te zijn van een ernstige inbreuk op de lichamelijke integriteit).

Onderdeel I (toevoeging van drie artikelen aan het Tweede Boek Titel V Misdrijven tegen de openbare orde)

Algemeen

Dit wetsvoorstel hevelt drie misdrijven tegen de zeden die minder of geen verband houden met de bescherming van de lichamelijke en seksuele integriteit, maar meer met het bestrijden van publieke wanordelijkheden over naar het Tweede Boek Titel V Misdrijven tegen de openbare orde. Het betreft de huidige misdrijven pornografie (artikel 240 Sr), een schadelijke afbeelding vertonen aan kinderen onder de leeftijd van zestien jaar (artikel 240a Sr) en bedwelmende drank toedienen (artikel 252 Sr).

Artikel 151d [240]

Dit artikel is de rechtsopvolger van artikel 240 Sr en stelt de ongewenste confrontatie met een visuele weergave die aanstotelijk is voor de eerbaarheid of een voorwerp dat aanstotelijk is voor de eerbaarheid strafbaar. Het betreft de strafbaarstelling van pornografie. Strafbaar is het op een plaats voor het openbaar verkeer bestemd, openlijk tentoonstellen of aanbieden van aanstootgevend materiaal of het anders dan op verzoek toezenden hiervan. De strafbaarstelling heeft betrekking op materiaal dat kwetsend is voor het normaal ontwikkelde schaamtegevoel binnen onze samenleving. Onder eerbaarheid wordt in de jurisprudentie van de Hoge Raad verstaan de eerbaarheid als algemeen begrip zoals dat moet worden opgevat naar de hier te lande heersende zeden welke worden bepaald door de bij een belangrijke meerderheid van het Nederlandse volk op dit punt levende opvattingen.⁴⁵

In de delictomschrijving is de term "afbeelding" vervangen door de techniekonafhankelijker term "visuele weergave". Hiermee wordt aangesloten bij de nieuwe terminologie in de strafbaarstelling van kinderpornografie. Voor een toelichting op het bestanddeel "visuele weergave" wordt verwezen naar de artikelsgewijze toelichting op artikel 251. Het strafmaximum is ongewijzigd.

Artikel 151e [240a]

Dit artikel is de rechtsopvolger van het huidige artikel 240a Sr en stelt het verstrekken, aanbieden of vertonen aan personen beneden de leeftijd van zestien jaar van een schadelijke visuele

---

⁴⁵ HR 19 november 1974, ECLI:NL:HR:1974:AB5332, NJ 1975/133.

weergave of een gegevensdrager, bevattende gegevens die geschikt zijn om een schadelijke visuele weergave te vertonen strafbaar. Het 'schadelijkheidscriterium' houdt in dat visuele weergaven met een seksuele en/of gewelddadige inhoud of strekking in het algemeen voor personen jonger dan zestien jaar schadelijk zijn te achten. Schade bij het specifieke slachtoffer hoeft niet te worden bewezen.

De delictomschrijving is op een aantal punten gewijzigd. De term "afbeelding" is vervangen door de techniekonafhankelijker term "visuele weergave". Hiermee wordt aangesloten bij de nieuwe terminologie in de strafbaarstelling van kinderpornografie in artikel 251. Voor een toelichting op het bestanddeel "visuele weergave" wordt verwezen naar de artikelsgewijze toelichting op artikel 251. Visuele weergaven kunnen zijn vastgelegd op een gegevensdrager, een voorwerp waarop gegevens kunnen worden of zijn opgeslagen, zoals een harde schijf, een DVD of een USB-stick. In dat geval bevat de gegevensdrager gegevens die geschikt zijn om een visuele weergave te vormen. In het licht hiervan is de term "gegevensdrager, bevattende een afbeelding" vervangen door: gegevensdrager bevattende gegevens die geschikt zijn om een visuele weergave te vormen. Daarnaast is de leeftijd van het slachtoffer, in lijn met het uitgangspunt in de nieuwe Titel seksuele misdrijven, geobjectiveerd. Dit versterkt de beschermende functie van de strafbepaling. Het strafmaximum is ongewijzigd.

In de praktijk fungeert deze strafbepaling als wettelijke basis voor de zelfregulering van de audiovisuele branche inzake het toelatingsbeleid van kinderen in bioscopen en de verkoop of verstrekking van mediaproducties aan kinderen (Kijkwijzer). Kinderen beneden de leeftijd van zestien jaar mogen geen toegang krijgen tot een bioscoopfilm met de leeftijdsgrens zestien, ook niet wanneer zij door een volwassene worden begeleid. Bij films met overige leeftijdsgrenzen worden kinderen onder de leeftijdsgrens alleen onder begeleiding van een volwassene toegelaten.

Artikel 151f [252]

Dit artikel is de rechtsopvolger van het huidige artikel 252 Sr en stelt het verkopen of toedienen van bedwelmende drank aan iemand die kennelijk dronken is, het dronken voeren van iemand die nog geen achttien jaar is en het dwingen tot het gebruik van bedwelmende drank strafbaar. Inhoudelijk wordt de bepaling op één punt gewijzigd. In lijn met een al aanhangige wetswijziging wordt de strafrechtelijke aansprakelijkheid ten aanzien van het dronken maken van kinderen verruimd.⁴⁶ Ook kinderen van zestien en zeventien jaar komen onder de bescherming van dit artikel te vallen. Toen de leeftijd voor de verstrekking van alcoholhoudende drank in de Drank- en Horecawet in 2014 werd verhoogd van zestien naar achttien jaar, is destijds verzuimd de leeftijd in dit artikel eveneens te verhogen. Dit gebeurt alsnog. De strafmaxima zijn ongewijzigd, evenals de mogelijkheid van de ontzetting van de uitoefening van een beroep.

Onderdeel J (nieuwe Titel XIV van het Tweede Boek Seksuele misdrijven)

Algemeen

Dit wetsvoorstel vervangt de huidige Titel XIV van het Tweede Boek Misdrijven tegen de zeden door een nieuwe Titel met het opschrift 'Seksuele misdrijven'. Hierin wordt de strafrechtelijke aansprakelijkheid voor seksuele misdrijven opnieuw gedefinieerd en begrensd. De nieuwe Titel heeft een nieuwe indeling en vormgeving.

De strafrechtelijke bescherming tegen onvrijwillige seks (aanranding en verkrachting) wordt uitgebreid. Verder wordt sexchatting, het indringend mondeling of schriftelijk benaderen van een kind op een wijze die schadelijk te achten is voor een kind beneden de leeftijd van zestien jaar strafbaar gesteld. Voor het overige bevat de nieuwe Titel bestaande misdrijven. Waar van toepassing wordt aan het begin van de artikelsgewijze toelichting het/de bestaande artikelnummer(s) steeds tussen haakjes vermeld. Een transponeringstabel is opgenomen als bijlage bij deze memorie van toelichting.

De nieuwe Titel Seksuele misdrijven kent een thematische opbouw. De indeling is als volgt:

- Definitiebepaling (artikel 239);

---

⁴⁶ Kamerstukken II 2019/20, 35337, nr. 2 (Artikel III).

- Schuldaanranding (artikel 240);
- Opzetaanranding (artikel 241);
- Schuldverkrachting (artikel 242)
- Opzetverkrachting (artikel 243);
- Seksueel misbruik van functioneel afhankelijke persoon (artikel 244);
- Seksueel misbruik van geestelijk of lichamelijk onmachtige persoon (artikel 245);
- Strafverzwarringsgronden (artikel 246);
- Seksueel misbruik van kinderen in de leeftijd van zestien tot achttien jaren (artikel 247);
- Seksueel misbruik van kinderen in de leeftijd van twaalf tot zestien jaren (artikel 248);
- Seksueel misbruik van kinderen beneden de leeftijd van twaalf jaren (artikel 249);
- Seksualiserend benaderen van kinderen beneden de leeftijd van zestien jaren (artikel 250);
- Kinderpornografie (artikel 251);
- Bijwonen kinderpornografische voorstelling (artikel 252);
- Strafverzwarringsgronden voor seksuele misdrijven met kinderen (artikel 253);
- Bijkomende straffen (artikel 254);
- Aanstootgevende handelingen verrichten (artikel 254a);
- Dierenpornografie (artikel 254b);
- Seksuele handelingen verrichten met een dier (artikel 254c).

Uitvoering aanbevelingen WODC-onderzoek

Zoals reeds is vermeld in het algemeen deel van deze toelichting biedt de nieuwe Titel een oplossing voor een aantal in het WODC-onderzoek gesignaleerde knelpunten met betrekking tot de huidige zedenwetgeving: een onduidelijke wettelijke structuur, verminderende samenhang en onduidelijke normstelling als gevolg van overlap tussen verschillende strafbepalingen en een complexe relatie tussen de strafverzwarringsgronden en de strafbepalingen. In het algemeen deel zijn de hoofdlijnen van de nieuwe Titel belicht. Hieronder worden enkele keuzes met betrekking tot de structuur die ten grondslag ligt aan de nieuwe strafbepalingen en een aantal veelvoorkomende delictsbestanddelen nader toegelicht.

Seksuele handelingen

In de huidige zedentitel is het bestanddeel "ontuchtige handelingen" of "ontucht" een centraal bestanddeel. Hiermee wordt het wederrechtelijke karakter van de seksuele handelingen tot uitdrukking gebracht. Ontuchtig zijn handelingen van seksuele aard die in strijd zijn met de sociaal-ethische norm. De huidige zedentitel bevat strafbepalingen met en zonder ontuchtbestanddeel. In de gevallen waarin de beschermde personen nagenoeg geheel weerloos zijn, zijn de handelingen "in zichzelf reeds ontuchtig (..) en daarmee misdrijven tegen de zeden" aldus de parlementaire geschiedenis.⁴⁷ In bepalingen die deze personen bescherming tegen seksueel misbruik bieden wordt vaak het bestanddeel "(seksuele) handelingen" als uitgangspunt genomen. In de andere gevallen zijn de handelingen van seksuele aard niet zonder meer strafbaar, maar dienen zij ontuchtig en dus in strijd met de sociaal-ethische norm te zijn. Uit het WODC-onderzoek komt naar voren dat dit onderscheid niet overal consequent is doorgevoerd.⁴⁸ In de nieuwe Titel Seksuele misdrijven komt het ontuchtbestanddeel in alle (rechtsoptvolgers van de) bepalingen waarin dat thans is opgenomen (artikelen 246 - 250 Sr) te vervallen. Betoogd kan namelijk worden dat alle seksuele handelingen, onder de in die artikelen omschreven omstandigheden, in zichzelf reeds in strijd zijn met de sociaal-ethische norm. Voorbeelden zijn het plegen van ontuchtige handelingen met een kind van twaalf tot zestien jaar oud (artikel 245 Sr), met zijn (eigen) kind van zestien of zeventien jaar (artikel 249 Sr), met een verstandelijk beperkte persoon die zijn wil niet kan bepalen (artikel 247 Sr) of seksuele handelingen met een minderjarige die zich hiervoor beschikbaar stelt tegen betaling) (artikel 248b Sr). Seksuele handelingen die daarmee niet strijdig zijn laten zich mede in het licht van veranderde maatschappelijke opvattingen over (on)aanvaardbaar seksueel gedrag, niet licht denken. De

⁴⁷ Kamerstukken II 1990/91, 20 930, nr. 13, p. 4.

⁴⁸ WODC-onderzoek, par. 2.3.2.2.

algemene opvatting is inmiddels dat dergelijk gedrag überhaupt onaanvaardbaar en dus strijdig met de sociaal-ethische norm is. In een enkel geval is dat niet wenselijk. Dat betreft normaal, gelijkwaardig, seksueel verkeer tussen jongeren van twaalf tot zestien jaar. In de desbetreffende strafbepaling wordt hiermee rekening gehouden.

In de nieuwe Titel wordt telkens het bestanddeel "seksuele handelingen" gebruikt. Onder "seksuele handelingen" wordt verstaan: handelingen van seksuele aard die een inbreuk op de lichamelijke en seksuele integriteit van een slachtoffer maken. Hierbij valt te denken aan handelingen als aanraking(en) van lichaamsdelen, borsten, billen en geslachtsdelen. Hierbij kan het gaan om aanraking(en) over de kleding of van het naakte lichaam. Seksuele handelingen zijn ook handelingen die bestaan uit orale, vaginale of anale penetratie. Bepaalde vormen hiervan kunnen ook worden aangemerkt als (strafverzwarende) handelingen die bestaan uit of mede bestaan uit het seksueel binnendringen van het lichaam.

Onder "seksuele handelingen" vallen geen handelingen die niet primair van seksuele aard zijn, zoals noodzakelijke medische handelingen. Het bestanddeel laat ruimte aan het openbaar ministerie en de rechter om in een concrete zaak te beoordelen of sprake is van handelingen met een seksuele strekking en daarbij ook rekening te houden met de context waarbinnen de handelingen plaatsvinden.

Seksueel binnendringen van het lichaam

De huidige zedentitel bevat een aantal misdrijven waarbij onderscheid wordt gemaakt tussen de aard en ernst van de seksuele handelingen. Als meest ernstige handelingen worden aangemerkt "handelingen die bestaan uit of mede bestaan uit het seksueel binnendringen van het lichaam". De verhoogde strafwaardigheid van dit type handelingen wordt tot uitdrukking gebracht via een hoger wettelijk strafmaximum. In het WODC-onderzoek is geconstateerd dat niet alle zedenmisdrijven een ernstige en minder ernstige pendant kennen.⁴⁹

In de nieuwe Titel wordt het onderscheid in aard en ernst van seksuele handelingen consequent doorgevoerd. De relevante seksuele misdrijven bestaan steeds uit een basisdelict en een gekwalificeerd delict waarin aan handelingen die bestaan uit of mede bestaan uit het seksueel binnendringen van het lichaam een hoger wettelijk strafmaximum wordt gekoppeld. Dit strafmaximum is steeds de helft hoger dan de maximale gevangenisstraf voor het basisdelict. Deze wijze van strafbaarstelling brengt mee dat de algemene strafverzwaringen zowel op het basisdelict als op de gekwalificeerde variant van het seksueel binnendringen van toepassing zijn. De Hoge Raad heeft de volgende uitleg gegeven aan het bestanddeel "handelingen die bestaan uit of mede bestaan uit het seksueel binnendringen van het lichaam" die eveneens voor de uitleg van de voorgestelde strafverzwaringen bepalend blijft: (1) geslachtsgemeenschap, (2) een wat betreft de ernst van de inbreuk op de seksuele integriteit daarmee vergelijkbare gedraging, en (3) een handeling die in redelijkheid op één lijn kan worden gesteld met de onder 1 of 2 genoemde handelingen.⁵⁰ Hierbij kan het gaan om orale, anale of vaginale penetratie. In de rechtspraak is onder meer geoordeeld dat vaginale penetratie met een vinger of met een attribuut en orale penetratie met een geslachtdeel kunnen worden aangemerkt als seksueel binnendringen van lichaam.⁵¹ Vormen van orale, vaginale of anale penetratie van het lichaam die niet onder de hiervoor genoemde criteria vallen kunnen worden aangemerkt als seksuele handelingen. Een voorbeeld uit de jurisprudentie van de Hoge Raad van orale penetratie van het lichaam die niet als verkrachting in de zin van het huidige artikel 242 Sr kan worden gekwalificeerd betreft de tongzoen. Voorts heeft de Hoge Raad geoordeeld dat een tongzoen evenmin voldoende grond voor toepassing van de huidige artikelen 243, 244 en 245 Sr vormt waarin onder wisselende voorwaarden is strafbaar gesteld het seksueel binnendringen van het lichaam.⁵²

---

⁴⁹ WODC-onderzoek, par. 2.2.2 en 4.5.8.

⁵⁰ HR 12 maart 2013, ECLI:NL:HR:2013:BZ2653 (Tongzoen II), HR 26 november 2013, ECLI:NL:HR:2013:1431 (Tongzoen III).

⁵¹ HR 22 februari 1994, ECLI:NL:HR:1994:ZC9650, HR 2 mei 1995 ECLI:NL:HR:1995:ZD0031, HR 12 maart 2013, ECLI:NL:HR:2013:BZ3627 96.193.

⁵² HR 12 maart 2013, ECLI:NL:HR:2013:BZ2653 (Tongzoen II), HR 26 november 2013, ECLI:NL:HR:2013:1431 (Tongzoen III).

Delictsgedraging(en)

In de delictsom beschrijvingen in de huidige zedentitel wordt de voor strafrechtelijke aansprakelijkheid vereiste mate van seksuele interactie via verschillende formuleringen tot uitdrukking gebracht. De meeste strafbepalingen zijn ooit ontworpen met het oog op bescherming tegen seksuele gedragingen die bestaan uit het verrichten van seksuele handelingen met een ander waarbij betrokkenen in elkaars aanwezigheid verkeren en fysiek contact plaatsvindt tussen dader en slachtoffer. Een veel voorkomende delictsgedraging is het "plegen met" iemand van (seksuele of ontuchtige) handelingen. In het WODC-onderzoek is geconstateerd dat in de jurisprudentie met betrekking tot "ontucht plegen met" een ruime uitleg wordt gehanteerd, namelijk of en in hoeverre relevante seksuele interactie heeft plaatsgevonden tussen betrokkenen, het zogenoemde "interactiecriterium" uit de jurisprudentie van de Hoge Raad.⁵³ Hieronder kunnen ook seksuele handelingen vallen die het slachtoffer met de dader verricht of die - al dan niet op afstand, bijvoorbeeld via een webcam, door een slachtoffer worden verricht aan het eigen lichaam of handelingen aan of met het lichaam van een slachtoffer waarbij een derde betrokken is. Ook kan het handelingen betreffen die de dader aan het eigen lichaam verricht in nabijheid van een slachtoffer, waarbij iets van dat slachtoffer wordt verlangd door de dader.⁵⁴ In 2020 heeft de Hoge Raad onder verwijzing naar eerdere jurisprudentie geoordeeld dat voor ontucht plegen 'met' iemand beneden de leeftijd van zestien als bedoeld in het huidige artikel 247 Sr onvoldoende is het via social media aan iemand verzoeken naaktfoto's toe te sturen, zonder dat is gebleken van enige concrete bemoeienis met de wijze waarop dat verzoek wordt uitgevoerd.⁵⁵ Hieruit kan worden afgeleid dat voor het aannemen van relevante seksuele interactie is vereist dat de handelingen direct een gevolg zijn of rechtstreeks verband houden met het onderling contact op afstand tussen dader en slachtoffer.

In het WODC-onderzoek is verder naar voren gekomen dat de delictsgedraging in het delict verkrachting, het dwingen tot het ondergaan van handelingen die bestaan uit of mede bestaan uit het seksueel binnendringen van het lichaam, beperkt wordt uitgelegd in de jurisprudentie. Degene die de dwang heeft uitgeoefend dient ook degene te zijn die seksueel binnendringt. Overige afgedwongen handelingen die bestaan uit of mede bestaan uit het ondergaan van het seksueel binnendringen van het lichaam, zoals het gedwongen worden seksueel binnen te dringen bij degene die de dwang uitoefent, bij zichzelf, bij een derde of het gedwongen worden zich seksueel binnen te laten dringen door een derde, worden in de rechtspraak gekwalificeerd als aanranding.⁵⁶ In de nieuwe Titel wordt de voor strafrechtelijke aansprakelijkheid vereiste mate van seksuele interactie preciezer ingevuld. In de formulering van de delictsgedragingen wordt aangesloten bij veelvoorkomende (online) verschijningsvormen van seksuele interactie. Strafbaar zijn het verrichten van seksuele handelingen met een persoon, het laten verrichten van een persoon van seksuele handelingen met hem, met zichzelf of met een derde en het laten ondergaan van een persoon van seksuele handelingen door een derde. Uit een oogpunt van overzichtelijkheid is aan het begin van de Titel een definitiebepaling (artikel 239) opgenomen waarin laatstgenoemde gedragingen worden gelijkgesteld met het verrichten van seksuele handelingen met een persoon. Afhankelijk van de context waarin de seksuele interactie plaatsvindt kan de derde een medeslachtoffer zijn of een mededader. In het laatste geval kan, eveneens afhankelijk van de feiten en omstandigheden van het geval, de participerende derde op grond van eigen daderschap strafrechtelijk aansprakelijk zijn wegens een (ander) seksueel misdrijf.

De delictsgedraging omvat vormen van seksuele interactie waarbij sprake is van fysiek seksueel contact tussen dader en slachtoffer, waaronder begrepen de situatie dat de dader seksuele handelingen verricht met zichzelf in de nabijheid van een slachtoffer. Daarnaast betreft het vormen van seksuele interactie waarbij de dader op afstand de regie voert over de seksuele handelingen die worden verricht aan of met het lichaam van een slachtoffer die direct een gevolg

---

⁵³ WODC-onderzoek, par. 2.3.5.3.

⁵⁴ WODC-onderzoek, par. 2.3.5.4.

⁵⁵ HR 27 oktober 2020, ECLI:NL:HR:2020:1675,

⁵⁶ WODC-onderzoek, par. 2.3.5.2 en 2.4.5.

zijn of rechtstreeks verband houden met het onderling contact op afstand tussen dader en slachtoffer.

Als op afstand van een slachtoffer wordt verlangd dat deze seksuele handelingen verricht aan het eigen lichaam of dat deze handelingen verricht met een derde of handelingen ondergaat van een derde, wordt evenzeer inbreuk gemaakt op de lichamelijke en seksuele integriteit van een slachtoffer als bij fysieke handelingen tussen dader en slachtoffer.

Leeftijd en (kwetsbare) situatie kind geobjectiveerd bestanddeel

De huidige zedentitel bevat zowel bepalingen met een schuldverband ten aanzien van de leeftijd van kinderen, dat wil zeggen wetenschap of een redelijk vermoeden dat hij met een kind beneden een bepaalde leeftijd te maken had, als bepalingen zonder een schuldverband. In het WODC-onderzoek is voor dit onderscheid geen duidelijke onderbouwing gevonden.⁵⁷

In de nieuwe Titel keert het schuldverband ten aanzien van de leeftijd niet terug. In aansluiting hierop wordt ook de (bijzonder kwetsbare) situatie waarin een kind verkeert aan het opzetvereiste onttrokken. Dit versterkt de beschermende functie van de wetgeving. Voor strafrechtelijke aansprakelijkheid is niet relevant of de dader wist of redelijkerwijs moest vermoeden dat hij met een kind beneden een bepaalde leeftijd en/of in een bepaalde (kwetsbare) situatie te maken had. De objectieve omstandigheid van de leeftijd en/of de situatie moet wel worden bewezen.

Uit het WODC-onderzoek komt naar voren dat de verdachte altijd een beroep toekomt op de afwezigheid van alle schuld (avas) in de gevallen dat de leeftijdsgrens in de delictsomschrijving is geobjectiveerd. Honorering van een avas-verweer kan uitsluitend plaatsvinden wanneer aan een zware onderzoeksplicht is voldaan. Dat een jeugdige een ouder voorkomen heeft en tegenover de verdachte, die naar de leeftijd informeert, een hogere leeftijd opgeeft dan de werkelijke, is op zichzelf niet voldoende. De ruimte voor een geslaagd avas-verweer wordt in de jurisprudentie kleiner geacht naarmate de leeftijd van het slachtoffer lager is.⁵⁸

Strafverzwaringen

De strafverzwarende omstandigheden in het huidige artikel 248 Sr zijn de afgelopen jaren vaak gewijzigd en hebben ook de functie gekregen om de minimale maximumstraf die door de richtlijn 2011/93/EU voor sommige gedragingen is voorgeschreven te bereiken. In het WODC-onderzoek is geconstateerd dat de huidige vormgeving van de strafverzwaringen niet bevorderlijk is voor de normstelling van de zedenwetgeving. Daarnaast komt de positie van het artikel in het midden van de zedentitel de zichtbaarheid niet ten goede.

In de nieuwe Titel wordt de vormgeving van de strafverzwarende omstandigheden vereenvoudigd. De strafverzwaringen worden in twee artikelen geregeld. Het eerste artikel ziet op de misdrijven waarbij de leeftijd van het slachtoffer geen onderdeel is van de delictsomschrijving. Het tweede artikel ziet op de misdrijven die gepleegd worden tegen kinderen en waarbij de leeftijd van het slachtoffer wel onderdeel is van de delictsomschrijving. De wettelijke strafverzwaringen die in het huidige wetboek zijn geïntroduceerd ter implementatie van richtlijn 2011/93/EU, het misbruik maken van een kwetsbare positie en het voorafgegaan, vergezeld of gevolgd gaan van het feit van geweld, worden conform de reikwijdte van de richtlijn uitsluitend toegepast bij seksuele misdrijven gericht tegen kinderen. De minimale maximumstraffen die door de richtlijn 2011/93/EU worden vereist worden in beginsel opgenomen in de delictsomschrijving. De functie van de strafverzwaringen om de minimale maximumstraf die door de richtlijn is voorgeschreven te bereiken wordt tot een minimum beperkt.

Titel XIV Seksuele misdrijven

Artikel 239 [nieuw]

Dit artikel bevat een definitiebepaling waarin de centrale delictsgedraging in de titel, het verrichten van seksuele handelingen met een persoon, wordt gedefinieerd. Hieronder wordt mede verstaan het laten verrichten van een persoon van seksuele handelingen met hem, met zichzelf of met een

⁵⁷ WODC-onderzoek, par. 2.4.3.7.

⁵⁸ WODC-onderzoek, par. 2.3.4.

derde en het laten ondergaan van een persoon van seksuele handelingen door een derde. Hiermee wordt op overzichtelijke wijze geregeld dat veelvoorkomende (online) verschijningsvormen van seksuele interactie onder de delictsgedraging vallen.

Artikelen 240-243 [242, 246, nieuw]

Nieuwe delictsvormen van aanranding en verkrachting

De artikelen 240 tot en met 243 stellen achtereenvolgens schuldaanranding, opzetaanranding, schuldverkrachting en opzetverkrachting strafbaar. Het gebruik van dwang, geweld en bedreiging wordt strafbaar gesteld als een gekwalificeerde delictsvorm van de opzettelijken. Met deze nieuwe artikelen wordt de strafrechtelijke bescherming tegen onvrijwillig seksueel contact verruimd. Deze verruiming van strafbaarheid moet worden gezien als een formele erkenning van het grote politieke en maatschappelijke belang dat aan een toereikende aanpak van deze delictsvormen wordt gehecht. Zoals in het algemeen deel van deze memorie al werd aangegeven, is de verruiming ingegeven door het tekortschieten van de huidige strafrechtelijke bescherming tegen onvrijwillige seks.

De huidige artikelen 246 Sr (aanranding) en 242 Sr (verkrachting) op grond waarvan sprake dient te zijn van dwang in de zin van het opzettelijk veroorzaken dat een slachtoffer seksuele handelingen tegen de (kenbare) wil ondergaat, veroorzaken in de praktijk niet zelden een te hoge drempel voor strafbaarheid. Nu dient steeds bewezen te worden dat de seksuele handelingen voor het slachtoffer niet of nauwelijks te vermijden zijn geweest. Uit de bewijsmiddelen dient te blijken dat het slachtoffer naar redelijke verwachting niets anders kon doen dan mee te werken. Hiervoor is enige vorm van verzet nodig of ten minste een bij het slachtoffer bestaande handelingsonvrijheid die de afwezigheid van verzet verklaart, zoals onvrijheid veroorzaakt door geweld of een bedreigende sfeer. Bovendien moet bewezen kunnen worden dat het opzet van de dader was gericht, ten minste in voorwaardelijke vorm, op zowel de onvrijwilligheid als de onvermijdbaarheid aan de zijde van het slachtoffer. In de jurisprudentie zijn verschillende gevallen bekend van onvrijwillige seks waarin geen veroordeling volgde voor aanranding of verkrachting omdat het openbaar ministerie onvoldoende kon aantonen dat sprake was van onvrijwilligheid en onvermijdbaarheid aan de zijde van het slachtoffer dan wel dat het (al dan niet voorwaardelijk) opzet van de dader hierop was gericht.

De nieuwe delictsvormen van aanranding en verkrachting komen hieraan tegemoet doordat daarin niet 'dwang', maar de ontbrekende wil van het slachtoffer ten aanzien van het seksuele contact centraal staat alsmede wat de dader hieromtrent wist dan wel had moeten weten. Hierdoor komt er meer verantwoordelijkheid te liggen voor het verkrijgen van zekerheid van het gewenst zijn van het seksuele contact bij degene die het contact initieert. Strafbaarheid ontstaat indien degene die het seksueel contact initieert zich uit lichtzinnigheid of met opzet niet bekommert over de positie die de ander tegenover het door hem of haar gewenste seksuele contact inneemt. Indien bij die ander uit naar buiten blijkende feiten en omstandigheden had kunnen worden opgemaakt dat de wil tot het seksuele contact ontbreekt, komt bij voortzetting strafrechtelijke aansprakelijkheid in beeld.

Waar de huidige delictsvormen strafbaarheid vestigen bij het 'doorbreken' van de wil, vangt zij in de nieuwe delictsvormen reeds aan bij het ontbreken van de wil tot seksueel contact. Dat ontbreken van de wil heeft een ruimere actieradius dan seksueel contact tegen de wil. Het omvat naast situaties waarin expliciet is gemaakt dat de ander niet wil, ook situaties waarin duidelijke contra-indicaties aanwezig zijn voor de aanwezigheid van een positieve wil bij de ander, evidente non-verbale signalen van een ontbrekende wil of uitgesproken passief gedrag. De koppeling in de nieuwe delictsvormen van aanranding en verkrachting aan het ontbreken van de wil vereist dat behalve bij degene die het seksueel contact initieert ook bij de ander hetzij mondeling hetzij door een duidelijke responsieve houding blijkt van een positieve wilsuiting ter zake.

Hiermee worden de delictsomschrijvingen van aanranding en verkrachting in lijn gebracht met artikel 36 van het Verdrag van Istanbul. Dit verdrag strekt tot strafbaarstelling van de volgende (opzettelijke) gedragingen:

- a. het zonder wederzijds goedvinden op seksuele wijze vaginaal, anaal of oraal met een lichaamsdeel of object binnendringen van het lichaam van een ander;

b. het zonder wederzijds goedvinden plegen van andere seksuele handelingen met een persoon;
c. het zonder wederzijds goedvinden een ander ertoe bewegen seksuele handelingen te plegen met een derde. De toestemming dient ingevolge het verdrag vrijwillig te zijn gegeven en voort te vloeien uit de vrije wil van de ander, hetgeen dient te worden vastgesteld in het licht van de omstandigheden.

Als een vrije wilsuiting bij de ander niet mogelijk is omdat de handelingsvrijheid van de ander wordt beperkt als gevolg van de aanwezigheid van omstandigheden die door de pleger zelf zijn veroorzaakt, zoals het gebruik van dwang, geweld of bedreiging, is eveneens sprake van een ontbrekende wil en komen tevens de gekwalificeerde delictsvormen van aanranding en verkrachting in beeld. Indien de ander niet in staat is tot vrije wilsuiting, bijvoorbeeld omdat diegene in een staat van geestelijke of lichamelijke onmacht verkeert en de pleger heeft hiervan wetenschap, kan dit (ook) een strafbare gedraging opleveren in de zin van (het hierna toegelichte) artikel 245 dat seksueel misbruik van geestelijke en lichamelijke onmachtige personen strafbaar stelt.

Het wetsvoorstel handhaaft aanranding en verkrachting als verschillende delicten. Naar de huidige maatschappelijke maatstaven worden aanranding en verkrachting nog steeds als in aard, ernst en kwalificatie te onderscheiden gedragingen gezien. Onder aanranding vallen op een seksuele beleving gerichte ongewilde handelingen, waaronder het aanraken van geslachtsdelen of seksuele lichaamsdelen, zoals borsten of billen. Bij verkrachting is sprake van ingrijpendere seksuele handelingen die bestaan uit of mede bestaan uit het seksueel binnendringen van het lichaam. Het generieke karakter van deze misdrijven die een ernstige aantasting van de lichamelijke en seksuele integriteit behelzen, rechtvaardigt een zelfstandige strafbaarstelling en kwalificatie. Dit in afwijking van de wijze van strafbaarstelling van de overige seksuele delicten, waar het verrichten van seksuele handelingen onder specifieke omstandigheden die bestaan uit of mede bestaan uit het seksueel binnendringen van het lichaam steeds als strafverzwarend wordt aangemerkt.

De centrale delictsgedraging in de nieuwe delictsommschrijvingen van aanranding en verkrachting is het verrichten van seksuele handelingen met een slachtoffer. Hieronder wordt tevens verstaan het verrichten van seksuele handelingen door het slachtoffer met de dader, met zichzelf, of met een derde of het laten ondergaan van een slachtoffer van seksuele handelingen door een derde. De strafbaarstellingen omvatten aldus gedragingen die zich zowel afspelen tussen dader en slachtoffer als die welke plaatsvinden met een derde. Hiermee wordt gevolg gegeven aan eerdergenoemd artikel 36 van het Verdrag van Istanbul, dat strekt tot strafbaarstelling van het zonder wederzijds goedvinden een ander ertoe bewegen seksuele handelingen te plegen met een derde. Deze gedragingen maken ook deel uit van de delictsommschrijvingen van de overige seksuele misdrijven. De nieuwe delictsvormen van aanranding en verkrachting omvatten schuldvarianten, opzetvarianten en gekwalificeerde varianten. De schulddelicten en opzetdelicten krijgen regeling in afzonderlijke artikelen. De specifieke aard van het verwijt dat een dader kan worden gemaakt in de schuldvariant – ernstige nalatigheid in plaats van opzettelijk handelen – vormt aanleiding te voorzien in strafbaarstelling via zelfstandige delicten met een eigen daarop toegesneden en herkenbare kwalificatie, te weten schuldaanranding en schuldverkrachting.

De ondergrens voor strafrechtelijke aansprakelijkheid ligt bij schuldaanranding (artikel 240) en schuldverkrachting (artikel 242) bij het ernstige reden hebben om te vermoeden dat de wil bij de ander ontbrak met betrekking tot het seksuele contact. Hier staat de vraag centraal naar wat iemand op grond van de feiten en omstandigheden op zijn minst had moeten weten over de positie van de ander ten opzichte van seksuele handelingen.

De delicten opzetaanranding (artikel 241) en opzetverkrachting (artikel 243) hebben betrekking op situaties waarin degene die het delict begaat door zijn handelen opzettelijk de ontbrekende wil bij de ander negeert, miskent of voor lief neemt. Dit omvat, in de vorm van voorwaardelijk opzet, dat de ander bewust de aanmerkelijke kans aanvaardt dat seksuele handelingen plaatsvinden terwijl de wil bij de ander hiertoe ontbreekt en dat dit gevolg op de koop wordt toegenomen. In het tweede lid van de artikelen 241 en 243 worden opzetaanranding en opzetverkrachting die vergezeld zijn gegaan met dwang, geweld of bedreiging als gekwalificeerde delictsvormen aangemerkt. De aanwezigheid van een dwangsituatie is hiermee niet langer een voorwaarde voor strafrechtelijke aansprakelijkheid, maar geldt als bijkomende omstandigheid die een ernstiger strafrechtelijk verwijt indiceert.

Aan de nieuwe delicten schuldaanranding, opzetaanranding, schuldverkrachting en opzetverkrachting worden passende wettelijke strafmaxima verbonden, die op zichzelf en in hun onderlinge verhouding tot uitdrukking brengen in welke mate zij maatschappelijk onaanvaardbaar worden geacht. Hoe ernstiger het verwijt, des te zwaarder wordt het strafbare gedrag gesanctioneerd. Aldus wordt een balans gevonden tussen kwalificatie en bestraffing van strafbaar gedrag die enerzijds recht doen aan de beleving van slachtoffers en die anderzijds zijn toegesneden op de mate van verwijtbaarheid aan de zijde van degene die het delict pleegt. Hierdoor wordt de strafrechtketen in staat gesteld zaken gericht op te pakken. Het openbaar ministerie en de rechter kunnen bij de strafeis en de strafoplegging rekening houden met de omstandigheden waaronder het delict is gepleegd en het specifieke verwijt dat een dader kan worden gemaakt.

Artikel 240 [nieuw]

Artikel 240 is nieuw en stelt schuldaanranding strafbaar. De delictsommschrijving bevat de volgende bestanddelen die voor strafbaarheid dienen te worden vervuld: 1) met een persoon seksuele handelingen verrichten 2) terwijl hij ernstige reden heeft om te vermoeden 3) dat bij die persoon de wil daartoe ontbreekt. De strafbaarstelling heeft mede in het licht van het beschermde belang - de bescherming van de lichamelijke en seksuele integriteit - het oog op seksuele handelingen met een bepaalde seksuele intensiteit, waarbij sprake is van een op een seksuele beleving gerichte ongewilde aanraking van het lichaam en/of de geslachtsdelen. Tegen aanrakingen die een beperkte inbreuk op de lichamelijke en seksuele integriteit van een slachtoffer maken en die in het openbaar plaatsvinden kan strafrechtelijk worden optreden op grond van het (hierna toegelichte) nieuwe artikel 429ter dat seksuele intimidatie zelfstandig strafbaar stelt als overtreding tegen de openbare orde.

Onder het verrichten van seksuele handelingen met een persoon wordt ingevolge artikel 239 ook verstaan het een persoon laten verrichten van seksuele handelingen met hem of met zichzelf of met een derde dan wel een persoon seksuele handelingen laten ondergaan door een derde. Als de seksuele interactie tussen dader en slachtoffer volledig ontbreekt, bijvoorbeeld als de dader heimelijk seksueel beeldmateriaal van een slachtoffer vervaardigt of als een dader een slachtoffer onverhoeds getuige laat zijn van door hem verrichte seksuele handelingen met zijn eigen lichaam is geen sprake van een strafbare gedraging in de zin van dit artikel. Dergelijke gedragingen kunnen wel strafbaar zijn op grond van artikel 139h Sr (misbruik seksueel beeldmateriaal) en (het hierna toegelichte) artikel 254a (aanstootgevende handelingen verrichten).

Voor strafbaarheid is vereist dat de dader ernstige reden heeft om te vermoeden dat de wil bij de ander ontbreekt met betrekking tot het seksuele contact. In deze bewuste schuldvariant staat de vraag centraal naar wat iemand had moeten behoren te weten over de positie van de ander ten opzichte van seksuele handelingen. Degene die het seksuele contact initieert heeft de verantwoordelijkheid om in het oog te houden of sprake is van duidelijke contra-indicaties voor de aanwezigheid van een positieve wil bij de ander. Hiermee wordt zeker gesteld dat niet uitsluitend situaties waarin iemand ondanks het ontbreken van de wil van de ander het seksueel contact toch heeft doorgezet, maar ook situaties waarin iemand zich bewust was van de mogelijkheid van een ontbrekende wil bij de ander, maar er desalniettemin ten onrechte van uitging dat de ander instemde, strafbaar zijn.

Feiten en omstandigheden die aanleiding kunnen geven tot een ernstig vermoeden van de ontbrekende wil bij de ander zijn de aanwezigheid van duidelijke contra-indicaties voor een positieve wil bij de ander, zoals evident (non)verbaal gedrag van de ander. Het gaat hierbij om voor ieder weldenkend mens niet te missen uiterlijk waarneembare contra-indicaties of signalen. Van een duidelijke contra-indicatie is sprake als de context waarin het seksuele contact zich afspeelt zodanig is dat voor ieder normaal mens duidelijk is dat geen sprake is van een positieve wil bij de ander. Factoren die hierbij een rol kunnen spelen zijn onder meer de plaats waar of het gezelschap waarin het seksuele contact plaatsvindt, de wijze waarop het contact plaatsvindt en de relatie tussen de betrokkenen. Zo kan er bijvoorbeeld als regel niet vanuit worden gegaan dat in situaties waarin betrokkenen (relatief) onbekenden zijn of bijvoorbeeld uitsluitend een zakelijke relatie hebben, door de ander een vrij directe seksuele toenadering geapprecieerd wordt.

Behoedzaamheid is dan op zijn plaats en in die gevallen ligt het dan ook in de rede dat men op dit

punt eerst naar bevestiging zoekt.

Bijzondere alertheid is ook geboden in een overduidelijke ongelijkwaardige uitgangssituatie, zoals een aanmerkelijk leeftijdsverschil en/of verschil in seksuele ervaring tussen betrokkenen, of een getalsmatig overwicht. Een ander voorbeeld van een situatie waarin oplettendheid moet worden betracht betreft experimenteergedrag tussen jongeren onderling, waarbij over en weer grenzen seksuele grenzen worden verkend. Degene(n) die in voornoemde situaties die hij of zij van tevoren had moeten onderkennen het seksuele contact start(en) kunnen zonder duidelijke tekenen van instemming bij de ander niet eenvoudigweg veronderstellen dat die wil bij de ander er ook is. In voornoemde situaties zal men vooraf moeten verifiëren bij de ander of seksueel contact ook zijn of haar instemming heeft om aan strafrechtelijke aansprakelijkheid te ontkomen.

Bij evidente signalen van een ontbrekende wil kan worden gedacht aan verschillende en/of voortdurende signalen die duiden op terughoudendheid bij de ander, zoals een weifelende, wisselende of passieve houding bij aanvang van of tijdens de seksuele handelingen of het niet of nauwelijks vertonen van fysieke interactie of het op enig moment stoppen met meedoen. Bij opmerkingen als 'ik weet niet of ik dit wel zo fijn vind' of 'ik geloof niet dat ik hieraan toe ben' of uiterlijk waarneembare lichaamstaal van de ander die duidt op niet meedoen of wachten tot het voorbij is, zoals het dichthouden van de mond of het wegdraaien van het hoofd of het lichaam, mag worden aangenomen dat het voor degene die seksueel contact initieert waarneembaar moet zijn dat bij de ander geen sprake is van een positieve wilsuiting. Dergelijke signalen mogen niet worden genegeerd, maar moeten aanleiding zijn om na te gaan of de ander wel in is voor (verdergaand) seksueel contact. Dit geldt te meer als het contact zich ontwikkelt in de richting van explicietere seksuele handelingen, zoals aanraking van geslachtsdelen.

Navragen kan bijvoorbeeld door bij de ander te polsen of die het contact wel prettig vindt en wil doorgaan. Ook anderszins is het mogelijk op dit punt duidelijkheid te verkrijgen door zelf een poosje een wat passievere houding aan te nemen in afwachting van initiatieven van de ander. Als vervolgens niet blijkt van een positieve houding ten opzichte van het seksuele contact dient verder aandringen of het doorzetten van dit contact achterwege te blijven. Het negeren van terughoudendheid bij de ander of het uitblijven van een positieve reactie bij de ander wordt achteraf wel eens goedgepraat als dat werd gedacht dat de ander 'hard to get' speelde of dat het gedrag werd gezien als een 'kat-en-muis-spel' dat gaande was. Dit kan echter geen excuus zijn om - bij duidelijk aanwezige indicaties van een mogelijk ontbrekende wil - ten onrechte aan te nemen dat de ander seksueel contact op prijs stelt.

Bij het delict schuldaanranding rust dus een belangrijke verantwoordelijkheid op degene die seksueel contact initieert om in het oog te houden of wel sprake is van vrijwilligheid bij de ander. Het gevolg hiervan is dat iemand ook strafrechtelijk aansprakelijk kan zijn als diegene zichzelf in een situatie brengt waarin hij of zij niet meer in staat is om alert te zijn op de positie van de ander, bijvoorbeeld door gebruik van drank of drugs, hierdoor zijn of haar beoordelingsvermogen verliest en ten onrechte ervan uitgaat dat sprake is van een positieve wilsuiting bij de ander. Dit geldt te meer in situaties waarin betrokkenen geen (intieme) relatie hebben en elkaar pas kort tevoren hebben leren kennen, bijvoorbeeld in het uitgaansleven.

Niet relevant voor het onderscheid tussen schuldaanranding en opzetaanranding is in hoeverre de seksuele handelingen naar hun aard minder of meer inbreuk maken op de lichamelijke integriteit van een slachtoffer. Wel kan dit eventueel van invloed zijn op de straf die wordt opgelegd.

Denkbaar is dat dat, net zoals nu, in de praktijk strafvorderingsbeleid wordt ontwikkeld voor veelvoorkomende naar hun aard minder inbreukmakende vormen van seksuele betasting alsmede verwante (kortstondige) aanrakingen die vallen onder de reikwijdte van het nieuwe delict seksuele intimidatie (artikel 429ter).

De maximumstraf voor schuldaanranding is ten hoogste twee jaren gevangenisstraf (of geldboete van de vierde categorie).

Artikel 241 [246, nieuw]

In artikel 241 worden opzetaanranding en gekwalificeerde opzetaanranding strafbaar gesteld. Het artikel is de rechtsopvolger van artikel 246 Sr waarin aanranding strafbaar is gesteld. De in het huidige artikel 246 Sr voorkomende formulering "ontuchtige handelingen" is vervangen door "seksuele handelingen". De huidige delictsgedraging "iemand dwingt tot het plegen van of dulden

van” is vervangen door: het verrichten van seksuele handelingen met een persoon. De kwalificatie van het strafbare feit is gewijzigd in opzetaanranding. De aanwezigheid van een dwangsituatie is niet langer een voorwaarde voor strafrechtelijke aansprakelijkheid, maar vormt een strafverzwarende omstandigheid. Opzetaanranding die vergezeld gaat met dwang, geweld of bedreiging wordt als gekwalificeerde delictsvorm aangemerkt.

Eerste lid

De delictsommschrijving van opzetaanranding in het eerste lid bevat de volgende bestanddelen die voor strafbaarheid dienen te worden vervuld: 1) met een persoon seksuele handelingen verrichten 2) terwijl hij weet 3) dat bij die persoon de wil daartoe ontbreekt. Het enige verschil met de delictsommschrijving van schuldaanranding is dat voor strafbaarheid wetenschap (opzet) met betrekking tot de ontbrekende wil van de ander is vereist. Onder opzet valt ook het bewust aanvaarden van de aanmerkelijke kans dat seksuele handelingen plaatsvinden terwijl de wil bij de ander hiertoe ontbreekt en dit gevolg op de koop wordt toegenomen. Van wetenschap van een ontbrekende wil is sprake in situaties waarin iemand seksuele handelingen bij een ander verricht terwijl die ander door een duidelijk ‘nee’, ‘ik wil dit niet’, ‘niet doen, ophouden’ of met woorden van gelijke strekking of met schreeuwen heeft aangegeven dat zijn of haar wil met betrekking tot die seksuele handelingen ontbreekt. Wanneer dan blijkt dat de initiator aan het ontbreken van die wil geen enkele boodschap heeft of daar onverschillig tegenover staat, zal sprake zijn van opzetaanranding. Dat zal ook het geval zijn in situaties waarin seksuele handelingen worden verricht ondanks duidelijke non-verbale fysieke tegenreacties van de ander, zoals expliciet afhoudend gedrag, wegduwen, huilen of het bevriezen of verstijven van het lichaam. Het doorzetten van die handelingen kan immers niet anders dan in een gemoedstoestand waarin het iemand niets kan schelen wat de ander van het seksuele contact vindt. Onverschilligheid wat betreft de wil van een ander kan zich ook voordoen bij onverhoeds handelen. Het totaal onverwachts iemand op seksuele wijze betasten getuigt van opzettelijk handelen; men is zich bewust van de aantasting van de seksuele integriteit en wil de ander niet de ruimte geven om daarover zijn of haar wil te uiten.

Opzetaanranding, zoals strafbaar gesteld in het eerste lid, is aldus een eenvoudiger te bewijzen delict dan het huidige delict aanranding. Niet meer hoeft komen vast te staan dat de dader opzettelijk heeft veroorzaakt dat het slachtoffer seksuele handelingen tegen de (kenbare) wil ondergaat en dat dit onvermijdbaar voor het slachtoffer is geweest. Voor slachtoffers betekent dit dat zij in meer situaties aangifte kunnen doen van ongewild seksueel contact. En daders weten dat van strafbaar handelen niet meer alleen sprake is indien zij het slachtoffer tot dergelijk ongewild seksueel contact door geweld of een andere feitelijkheid of bedreiging met geweld of een andere feitelijkheid dwingen.

De wettelijke maximumstraf voor opzetaanranding is gesteld op zes jaren gevangenisstraf (of geldboete van de vierde categorie).

Tweede lid

In het tweede lid wordt opzetaanranding die wordt voorafgegaan, vergezeld gaat of wordt gevolgd van dwang, geweld of bedreiging strafbaar gesteld. Met deze gekwalificeerde vorm wordt het ernstiger verwijt dat de schuldige wordt gemaakt vanwege deze extra strafwaardige begeleidende omstandigheden tot uitdrukking gebracht. Met de formulering “voorafgegaan, vergezeld of gevolgd van” is aansluiting gezocht bij bestaande terminologie in de artikelen 248, vijfde en zesde lid, en 312, eerste lid Sr, waarin het gebruik van geweld (en bedreiging met geweld) als strafverzwarend is aangemerkt. Voor strafbaarheid is vereist dat het opzet van de dader is gericht op het gebruik van dwang, geweld of bedreiging die voorafgaat, gepaard gaat of een gevolg is van de seksuele handelingen dan wel dat ten minste sprake is van opzet in voorwaardelijke zin.

In het tweede lid is de toepassing van dwang als een zelfstandig bestanddeel gepositioneerd naast geweld en bedreiging. Anders dan in de huidige delictsommschrijving van aanranding vormt het dwingen dan ook niet een centraal element van het misdrijf. Als van dwingen bij ongewild seksueel contact sprake is geweest, is dat – als gezegd – een extra strafwaardige begeleidende omstandigheid. Het bestanddeel dwang dient feitelijk te worden ingevuld. Van dwang in de zin van het tweede lid is sprake als de dader zodanige omstandigheden creëert of zodanig misbruik maakt

van de omstandigheden dat het een ander onmogelijk wordt gemaakt anders – dat wil zeggen: niet zoals de dader wil – te handelen. Kenmerkend voor dwang is dus de uitoefening van pressie op een ander. Tot de toepassing van dwang zal doorgaans aanleiding bestaan indien men weet dat de ander het gewenste niet wil. Dit betekent dat deze strafverzwaringsgrond pas in beeld komt wanneer men weet dat seksueel contact tegen de wil van een ander plaatsvindt en dit contact wordt toch doorgezet. Niet is vereist dat de dwang zodanig is dat de wil van de ander wordt doorbroken. Het (hoge) bewijsvereiste uit de huidige jurisprudentie van artikel 246 Sr dat de seksuele handelingen voor het slachtoffer niet of nauwelijks te vermijden zijn geweest en dat hiervoor enige vorm van verzet nodig of ten minste een bij het slachtoffer bestaande handelingsonvrijheid die de afwezigheid van verzet verklaart, is niet van toepassing. Het gaat erom dat pressie wordt uitgeoefend om seksuele handelingen te verrichten waartoe bij het slachtoffer de wil ontbreekt. Die pressie of dwang kan een veelheid aan gedaanten aannemen en kan worden uitgeoefend met gebruik van verschillende middelen. Bij het een ander onmogelijk maken anders te handelen kan worden gedacht aan het veroorzaken van een fysiek beletsel, zoals vastbinden, opsluiten, in het nauw drijven, overrompelen of iemand meevoeren naar een verlaten plek. Onder dwang valt ook de uitoefening van psychische druk op een ander, bijvoorbeeld het creëren van een afhankelijkheidsrelatie of het misbruik maken van een overwichtsituatie. De dwang moet van dien aard zijn dat het middel naar de gegeven omstandigheden geschikt moet worden geacht iemand het onmogelijk te maken anders te handelen. Of het gebruik van een dwangmiddel in een specifiek geval resulteert in dwang, hangt dus af van de concrete feiten en omstandigheden van het geval.

Met geweld wordt bedoeld op de uitoefening van kracht. De krachtsaanwending dient zodanig te zijn dat het slachtoffer hier fysieke gevolgen van ondervindt. De kracht kan worden uitgeoefend met behulp van het eigen lichaam, maar bijvoorbeeld ook met een voorwerp. Bij fysieke krachtsuitoefening kan worden gedacht aan handelingen (al dan niet in combinatie met elkaar) als het hardhandig vastpakken van iemand of het iemand slaan, stompen, schoppen, bijten of hardhandig aan de haren trekken. Met het plegen van geweld wordt ingevolge artikel 81 Sr gelijkgesteld het brengen in een staat van bewusteloosheid of onmacht. Het bedwelmen van iemand, zoals drogeren, levert geweld op indien dit heeft geleid tot een staat van bewusteloosheid of onmacht.⁵⁹

Bedreiging kan de vorm aannemen van daden of het uiten van bedreigende taal. Vereist is dat, gegeven de feiten en omstandigheden, een gerechtvaardigde vrees aan de zijde van het slachtoffer voor uitvoering van het dreigement bestaat.⁶⁰ Bij dreigementen in de vorm van daden kan worden gedacht aan het dreigen met een (vuur)wapen. Bij mondelinge bedreiging valt te denken aan het uiten van doodsb bedreigingen of bedreigingen met geweld. Van bedreiging kan ook sprake zijn als het dreigement niet een daad behelst die tegen het slachtoffer zelf zal worden gepleegd maar tegen een ander.⁶¹

Gekwalificeerde opzetaanranding is bewijstechnisch eenvoudiger van opzet dan het huidige delict aanranding. Uit de bewijsmiddelen hoeft niet te blijken dat het slachtoffer naar redelijke verwachting niets anders kon doen dan mee te werken. Voor slachtoffers betekent dit dat zij naar verwachting sneller aangifte kunnen doen van gekwalificeerde opzetaanranding. Voor de opsporing en vervolging betekent dit dat de focus verschuift naar de feitelijke context waarbinnen het seksuele contact plaatsvond en de omstandigheden en/of middelen waarvan de dader zich bediende.

Op de gekwalificeerde variant van opzetaanranding komt een strafmaximum van acht jaren gevangenisstraf te staan (of geldboete van de vijfde categorie). Hiermee wordt aangesloten bij het strafmaximum voor het huidige delict aanranding (artikel 246 Sr).

Artikel 242 [nieuw]

Artikel 242 is nieuw en stelt schuldverkrachting strafbaar. De delictsomschrijving bevat de volgende bestanddelen die voor strafbaarheid dienen te worden vervuld: 1) met een persoon

---

⁵⁹ T&C, Wetboek van Strafrecht, artikel 312 Sr, aantek. 12.

⁶⁰ HR 22 maart 1988, ECLI:NL:PHR:1988:AD0225, NJ 1988/785; HR 10 mei 2005, ECLI:NL:HR:2005:AT1802; HR 5 oktober 2010, ECLI:NL:HR:2010:BN2294; HR 15 maart 2011, ECLI:NL:HR:2011:BP2215.

⁶¹ HR 28 maart 1995, ECLI:NL:HR:1995:ZD1118, NJ 1995/454.

seksuele handelingen verrichten welke handelingen bestaan uit of mede bestaan uit het seksueel binnendringen van het lichaam 2) terwijl hij ernstige reden heeft om te vermoeden 3) dat bij die persoon de wil daartoe ontbreekt. Het verschil met het delict schuldaanranding (artikel 240) betreft de aanwezigheid van het bestanddeel "welke handelingen bestaan uit of mede bestaan uit het seksueel binnendringen van het lichaam". Deze formulering is overgenomen uit het huidige artikel 242 Sr dat verkrachting strafbaar stelt. Voor een toelichting op dit bestanddeel wordt verwezen naar het algemeen deel van de toelichting op de nieuwe Titel. Voor een toelichting op de overige bestanddelen wordt verwezen naar de toelichting op het delict schuldaanranding. Het wettelijk strafmaximum voor schuldverkrachting wordt gesteld op vier jaren gevangenisstraf of geldboete van de vierde categorie.

Artikel 243 [242, nieuw]

Dit artikel is de rechtsopvolger van artikel 242 en stelt opzetverkrachting en gekwalificeerde opzetverkrachting strafbaar. De huidige delictsgedraging "iemand dwingt tot het ondergaan" is gewijzigd in het verrichten van (seksuele handelingen welke handelingen bestaan uit of mede bestaan uit het seksueel binnendringen van het lichaam) met een persoon. Onder het verrichten van seksuele handelingen met een persoon wordt ingevolge artikel 239 ook verstaan het een persoon laten verrichten van seksuele handelingen met hem of met zichzelf of met een derde dan wel een persoon seksuele handelingen laten ondergaan door een derde. Hierdoor vallen onder de reikwijdte van het delict opzetverkrachting ook gedragingen die bestaan uit het verrichten door een slachtoffer van het seksueel binnendringen van het lichaam van de dader, van seksueel binnendringen van het eigen lichaam of van het lichaam van een derde en het ondergaan door een slachtoffer van het seksueel binnendringen van het lichaam door een derde. Dit is een uitbreiding ten opzichte van de het huidige delict verkrachting (242 Sr). Zoals in het algemeen deel van deze toelichting al werd toegelicht ligt aan deze uitbreiding ten grondslag dat alle gedragingen waarbij sprake is van seksueel binnendringen waarbij het lichaam van een slachtoffer is betrokken even schadelijk en strafwaardig worden geacht.

De delictsommschrijving van opzetverkrachting bevat in het eerste lid de volgende bestanddelen die voor strafbaarheid dienen te worden vervuld: 1) met een persoon seksuele handelingen verrichten welke handelingen bestaan uit of mede bestaan uit het seksueel binnendringen van het lichaam 2) terwijl hij weet 3) dat bij die persoon de wil daartoe ontbreekt. Het enige verschil met de delictsommschrijving van opzetaanranding (artikel 241) betreft de aanwezigheid van het bestanddeel "welke handelingen bestaan uit of mede bestaan uit het seksueel binnendringen van het lichaam". Deze formulering is overgenomen uit het huidige artikel 242 Sr. Voor een toelichting op de overige bestanddelen wordt verwezen naar de toelichting op het delict opzetaanranding. In het tweede lid wordt opzetverkrachting die wordt voorafgegaan, vergezeld gaat of wordt gevolgd van dwang, geweld of bedreiging strafbaar gesteld. Voor een toelichting hierop wordt eveneens verwezen naar de toelichting op artikel 241, tweede lid.

Op opzetverkrachting wordt een gevangenisstraf van ten hoogste negen jaren of geldboete van de vijfde categorie gesteld. Voor gekwalificeerde opzetverkrachting geldt een strafmaximum van twaalf jaren gevangenisstraf (of geldboete van de vijfde categorie). Hiermee wordt aangesloten bij het strafmaximum van het huidige delict verkrachting (artikel 242 Sr).

Artikel 244 [249, tweede lid]

Dit artikel is de rechtsopvolger van artikel 249, tweede lid, Sr en stelt seksueel misbruik van met personen die in een functionele afhankelijkheidsrelatie verkeren strafbaar. Het eerste lid bevat het basisdelict. De in het huidige artikel 249, tweede lid, Sr voorkomende term "ontucht" is vervangen door "seksuele handelingen". Voor een toelichting wordt verwezen naar het algemeen deel van de toelichting op de nieuwe Titel.

Eerste lid

Het eerste lid bevat het basisdelict en stelt seksueel misbruik strafbaar. De huidige delictsgedraging "plegen met" is vervangen door: het verrichten van seksuele handelingen met een persoon. Ingevolge artikel 239 wordt hieronder mede verstaan het laten verrichten door een persoon van seksuele handelingen met hem, met zichzelf of een derde en het een persoon laten

ondergaan van seksuele handelingen door een derde. Voor een toelichting op de delictsgedraging wordt verwezen naar het algemeen deel van de toelichting op de nieuwe Titel.

De formulering van de posities waarin sprake is van functionele afhankelijkheid, is deels gemoderniseerd. Onderdeel a is veralgemeniseerd. Tot uitdrukking is gebracht dat sprake dient te zijn van een functie met een juridisch geformaliseerde gezagsrelatie tussen de dader en het slachtoffer. Dat gezag of die waakzaamheid betreft een noodzakelijk en onmiddellijk uit het rechtsstelsel voortvloeiend overwicht waardoor 'de ondergeschikte' zich bevindt in een dwangmatige positie ten opzichte van de ambtenaar, waaruit hij zichzelf niet zonder meer kan bevrijden.⁶² Beslissend is wat formeel of normaal tot de taak kan worden gerekend.⁶³

In onderdeel b staat de bescherming van personen die verblijven in een instelling centraal: strafrechtelijk beschermd worden personen die zijn opgenomen of worden behandeld in een gevangenis of vergelijkbare inrichting, in zorginstellingen en overige instellingen van maatschappelijke zorg, inclusief de jeugdhulp. Niet is vereist dat de handelingen in de instelling zelf hebben plaatsgevonden.⁶⁴ Omdat de term "opgenomen" bij verlofperiodes of ambulante fases mogelijk tot discussies zou kunnen leiden is in de delictsommschrijving toegevoegd "of wordt behandeld". Ook in die situaties dient bescherming tegen het overwicht dat een persoon die werkzaam is in de inrichting te worden geboden.

Onderdeel c is overgenomen uit het huidige artikel 249, tweede lid, Sr en beoogt mensen te beschermen tegen misbruik door hulpverleners. De Hoge Raad heeft een ruime uitleg aan deze bepaling gegeven: deze strekt ertoe om in alle gevallen waarin sprake is van misbruik van psychisch overwicht door hulpverleners bescherming te bieden.⁶⁵ Niet is vereist dat sprake is van een zakelijke overeenkomst of een behandelingshandelingsovereenkomst, noch dat er sprake is van een erkende hulpverlener.⁶⁶ De strafrechtelijke bescherming kan onder omstandigheden doorwerken tot nadat de hulpverleningsrelatie is beëindigd. Daarbij dient in aanmerking te worden genomen dat het gaat om bescherming tegen het misbruik van het psychisch overwicht dat die ander op de betrokkene heeft, misbruik van de ontstane afhankelijke positie of misbruik van het vertrouwen dat die ander van de betrokkene heeft gewonnen.⁶⁷ Ten aanzien van misbruik door een vrijwilliger vormen de aard en de inhoud van diens bijdrage omvattende de duur en de intensiteit, als vrijwilliger de maatstaf.⁶⁸

De huidige formulering "die zich aan zijn zorg heeft toevertrouwd" is vervangen door: die aan zijn hulp of zorg is toevertrouwd". Hiermee wordt duidelijker tot uitdrukking gebracht dat de verantwoordelijkheid berust bij degene aan wie de zorg is opgedragen. Tevens wordt buiten twijfel gesteld dat ook de (semi)-verplichte ambulante contacten en behandelingen onder het beschermingsbereik van het artikellid vallen.

Met onderdeel c wordt aangesloten bij de norm dat bij het verrichten van seksuele handelingen met iemand in het kader van een zorg- of behandelrelatie over het algemeen geen sprake is van vrijwilligheid en gelijkwaardigheid. Uitzonderingssituaties laten zich, in de gevallen van ongelijke verhoudingen waarop dit artikelonderdeel ziet, niet licht denken en kunnen worden overgelaten aan de vervolgingsopportunity. Het huidige wettelijke strafmaximum van ten hoogste zes jaren gevangenisstraf of een geldboete van de vierde categorie is gehandhaafd.

Tweede lid

In het tweede lid worden handelingen die bestaan uit of mede bestaan uit het seksueel van binnendringen van het lichaam als strafverzwarend aangemerkt. Hieraan wordt een maximale gevangenisstraf van negen jaren of geldboete van de vijfde categorie gekoppeld. Voor een

---

⁶² Zie ECLI:NL:PHR:2007:BA3127, met verwijzing naar NJ 1990/292, NJ 1991/ 381, NJ 1995/620, NJ 1991/530, NJ 2005/121 en NJ 1995/620.

⁶³ HR 19 december 1989, ECLI:NL:HR:1989:ZC8366 NJ 1990/292 en HR 19 juni 2006, ECLI:NL:HR:2007:BA3127.

⁶⁴ Noyon/Langemeijer/Rommelink Strafrecht, art. 249 Sr, aantek. 6.

⁶⁵ T&C, Wetboek van Strafrecht, artikel 249 Sr.

⁶⁶ HR 22 maart 2011, ECLI:NL:HR:2011:BP2630.

⁶⁷ HR 2 december 2003, ECLI:NL:HR:2003:AJ118; HR 22 maart 2011, ECLI:NL:HR:2011:BP2630

⁶⁸ Rb. 's-Hertogenbosch 22 mei 2012, ECLI:NL:RBSHE:2012:BW6017.

toelichting op het bestanddeel "handelingen die bestaan uit of mede bestaan uit het seksueel binnendringen van het lichaam" wordt verwezen naar het algemeen deel van de toelichting op de nieuwe Titel.

Artikel 245 [243, 247]

Dit artikel is de rechtsopvolger van (een deel van) het huidige artikelen 247 en 243 Sr en stelt seksueel misbruik van een persoon die lichamelijk of geestelijk onmachtig is strafbaar. Het eerste lid bevat het basisdelict. De in het huidige artikel 247 Sr voorkomende formulering "ontuchtige handelingen" is vervangen door "seksuele handelingen". Voor een toelichting wordt verwezen naar het algemeen deel van de toelichting op de nieuwe Titel. Deze wijziging laat consensueel seksueel contact met en tussen personen met een (licht) verstandelijke handicap onverlet.

Eerste lid

Het eerste lid bevat het basisdelict en stelt seksuele interactie strafbaar. De huidige delictsgedraging "plegen met of verleiden tot het plegen of dulden van zodanige handelingen" is vervangen door: het verrichten van seksuele handelingen met een persoon. Hieronder wordt tevens verstaan het laten verrichten door een persoon van seksuele handelingen met hem, met zichzelf of een derde en het een persoon laten ondergaan van seksuele handelingen door een derde. Voor een toelichting wordt verwezen naar het algemeen deel van de toelichting op de nieuwe Titel.

De omschrijving van geestelijke onmacht (een zodanige psychische stoornis, psychogeriatrische aandoening of verstandelijke handicap) waarmee wordt aangesloten bij de terminologie in de Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg is gehandhaafd. De voorwaarde dat de toestand van geestelijke onmacht zodanig is dat iemand niet of onvolkomen in staat is zijn wil te bepalen of kenbaar te maken of weerstand te bieden tegen het verrichten van de seksuele handelingen is eveneens gehandhaafd. Het gaat dus niet om het bestaan van de toestand van geestelijke onmacht in het algemeen, maar om het bestaan van een psychische stoornis, een psychogeriatrische aandoening of een verstandelijke handicap die tot gevolg heeft dat de betrokkene niet of niet volledig zijn wil kan bepalen met betrekking tot de seksuele handelingen of hiertegen weerstand kan bieden. Of hiervan sprake is hangt af van de concrete omstandigheden van het geval. Daarbij dient gewicht te worden toegekend aan de concrete handelingen en de verhouding tussen de dader en het kwetsbare slachtoffer.

De formulering van de lichamelijke toestand - staat van bewusteloosheid, verminderd bewustzijn of lichamelijke onmacht - is ongewijzigd. Onder een staat van bewusteloosheid wordt een totale afwezigheid van bewustzijn verstaan. Dit gaat niet zover dat een comateuze toestand vereist is.⁶⁹ Bij verminderd bewustzijn gaat het om situaties tussen waakzaamheid en geheel van de wereld zijn, waarin van de betrokken persoon niet verwacht kan worden dat deze weerstand biedt aan de seksuele verlangens van een ander. Hierbij kan gedacht worden aan een situatie van sluimering die aan diepe slaap vooraf gaat of daarop volgt. Ook kan gedacht worden aan situaties waarin de persoon zich bevindt in een roes als gevolg van gebruik van alcohol of drugs.⁷⁰ Met lichamelijke onmacht wordt bedoeld op een toestand van fysieke weerloosheid die zijn oorzaak vindt in een bij het slachtoffer bestaand lichamelijk onvermogen tot handelen.⁷¹ Onmacht ziet op een toestand waarin de weerloosheid van "binnenuit" komt en iemand geen macht heeft over zijn ledematen. Dit kan een lichamelijke handicap zijn, maar dit kan ook het gevolg zijn van een gebrekkig bewustzijn door hypnose, sterke drank, drugs of een verdoving. Ook een toestand van vaste slaap kan lichamelijke onmacht opleveren. Van een toestand van lichamelijke onmacht kan ook sprake zijn als het onvermogen door de dader zelf in het leven is geroepen, bijvoorbeeld door toediening van weerloos makende stoffen.⁷² In dat geval bieden de artikelen 240 en 242 tevens bescherming

---

⁶⁹ Noyon/Langemeijer/Rommelink Strafrecht, art. 81 Sr, aantek. 5.

⁷⁰ Kamerstukken II 2001/02, 27 745, 6, p. 22.

⁷¹ HR 28 februari 1989, ECLI:NL:HR:1989:AD0653; HR Raad 24 maart 1998, ECLI:NL:HR:1998:ZD0977.

⁷² Noyon/Langemeijer/Rommelink Strafrecht, art. 243 Sr, aantek.1; Rechtbank Limburg 18 februari 2020, ECLI:NL:RBLIM:2020:1297; Gerechtshof Den Haag 25 september 2019, ECLI:NL:GHDHA:2019:3381;

tegen de seksuele handelingen. In artikel 81 wordt met het plegen van geweld gelijkgesteld: het brengen in een staat van bewusteloosheid of onmacht.

De dader dient, net als in het huidige artikel 243 Sr, wetenschap te hebben van de lichamelijke of geestelijke onmachtige staat waarin het slachtoffer zich bevindt. Voor wetenschap is voorwaardelijk opzet voldoende.⁷³

Het wettelijk strafmaximum voor het basisdelict bedraagt gevangenisstraf van ten hoogste zes jaren (of geldboete van de vijfde categorie).

Tweede lid

In het tweede lid worden handelingen die bestaan uit of mede bestaan uit het seksueel van binnendringen van het lichaam als strafverzwarend aangemerkt. De maximale gevangenisstraf wordt ten opzichte van het strafmaximum in het huidige artikel 243 Sr met een jaar verhoogd tot ten hoogste negen jaar gevangenisstraf (of geldboete van de vijfde categorie). Dit wettelijk strafmaximum is gelijk aan het strafmaximum voor het in aard en ernst vergelijkbare delict opzetverkrachting. Voor een toelichting op het bestanddeel "handelingen die bestaan uit of mede bestaan uit seksueel binnendringen van het lichaam" wordt verwezen naar het algemeen deel van de toelichting op de nieuwe Titel.

Artikel 246 [248]

Dit artikel is de rechtsopvolger van artikel 248 Sr. Het bevat de voor de artikelen 240 tot en met 245 geldende strafverzwaringgronden. De strafverzwaringgronden uit het huidige artikel 248 Sr die uitsluitend van toepassing zijn bij strafbare feiten waarin de leeftijd van het kind onderdeel is van de delictomschrijving, zijn niet overgenomen. Deze zijn ondergebracht in artikel 253. Voor een toelichting op de nieuwe opzet van de regeling van de strafverzwaringgronden wordt verwezen naar het algemeen deel van de toelichting op de nieuwe Titel.

Eerste lid

De strafverzwaringgrond het begaan van het feit door twee of meer verenigde personen is overgenomen uit het huidige artikel 248 Sr.

Tweede lid

In het tweede lid wordt een wettelijke strafverzwaringgrond geïntroduceerd die betrekking heeft op gekwalificeerde opzetaanranding en gekwalificeerde opzetverkrachting waarbij het slachtoffer een kind is. In de praktijk wordt iedere vorm van seksueel misbruik van kinderen waarbij geweld, bedreiging met geweld of dwang een rol speelt, ongeacht de leeftijd van het kind en ongeacht de overige omstandigheden, door het openbaar ministerie op dezelfde voet vervolgd als seksueel geweld tegen volwassenen. Gekwalificeerde opzetaanranding en opzetverkrachting van een minderjarige zijn vanwege de kwetsbaarheid van de slachtoffers nog ernstiger strafbare feiten dan een aanranding met geweld of verkrachting met geweld van volwassenen. Met de nieuwe strafverzwaringgrond wordt bereikt dat de maximumgevangenisstraf die kan worden opgelegd in geval het slachtoffer een persoon beneden de leeftijd van achttien jaren is met een derde kan worden verhoogd.

Derde lid

In het derde is zijn de huidige strafverzwaringgrond die betrekking heeft op "zwaar lichamelijk letsel" als gevolg opgenomen. Het strafmaximum wordt ten opzichte van het huidige artikel 248, zevende lid, Sr verhoogd tot ten hoogste achttien jaren gevangenisstraf (of geldboete van de vijfde categorie). Bij zwaar lichamelijk letsel gaat het om letsel als bedoeld in artikel 82 en de daarop gegronde jurisprudentie. Het misdrijf (gekwalificeerde) opzetverkrachting (artikel 243) is toegevoegd aan de opsomming van misdrijven in artikel 246, tweede lid. Hiermee wordt een in het WODC-onderzoek gesignaleerde omissie hersteld.⁷⁴ De nieuwe misdrijven schuldaanranding

---

Rechtbank Amsterdam 5 april 2018, ECLI:NL:RBLIM:2020:1297; Rechtbank Zeeland-West-Brabant 14 juni 2016, ECLI:NL:RBZWB:2016:3500.

⁷³ HR 3 december 2002, ECLI:NL:HR:2002:AE8908.

⁷⁴ WODC-onderzoek, par. 4.6.3.5. en 4.7.1.

(artikel 240) en schuldverkrachting (artikel 242) zijn eveneens toegevoegd. De strafverzwarringsgrond is een geobjectiveerd bestanddeel. Niet is vereist dat het opzet van de dader is gericht op het veroorzaken hiervan.

Vierde lid

Het vierde lid bevat de huidige strafverzwarringsgrond uit artikel 248, achtste lid, Sr de dood als gevolg. Het strafmaximum is verhoogd tot levenslange gevangenisstraf of tijdelijke gevangenisstraf van ten hoogste dertig jaren (of geldboete van de vijfde categorie). Met deze strafverhoging wordt aangesloten bij de wettelijke strafmaxima voor andere ernstige delicten waarmee inbreuk wordt gemaakt op fundamentele grondrechten, zoals mensenhandel als gevolg waarvan zwaar lichamelijk letsel of de dood intreedt (artikel 273f, vierde en vijfde lid, Sr). De seksuele misdrijven waarop deze strafverzwarringsgrond van toepassing is, zijn beperkt tot de misdrijven waarop ten minste een maximum gevangenisstraf staat van zes jaren. Dit betekent dat de nieuwe misdrijven schuldaanranding (artikel 240) en schuldverkrachting (artikel 242) niet zijn opgenomen in het vierde lid. Het hier bedoelde gevolg van de delicten is onttrokken aan het schuldverband. Dit houdt in dat opzet op het gevolg niet hoeft worden vastgesteld, wel causaliteit.

Artikel 247 [248a, 248b, 248f, 249, eerste lid, 250, eerste lid, onderdelen 1 en 2]

Dit artikel is de rechtsopvolger van verschillende artikelen waarin seksueel misbruik van kinderen beneden de leeftijd van achttien jaren is strafbaar gesteld. Deze artikelen worden samengevoegd in een nieuw artikel 247 dat seksueel misbruik van kinderen van zestien tot achttien jaar onder bepaalde specifiek omschreven omstandigheden strafbaar stelt. De in de meeste huidige artikelen voorkomende formulering "ontucht" of "ontuchtige handelingen" is vervangen door "seksuele handelingen". Voor een toelichting op dit begrip wordt verwezen naar het algemeen deel van de toelichting op de nieuwe Titel. Het bestanddeel "een minderjarige" dat voorkomt in de huidige artikelen 249 en 250 Sr is gewijzigd in "een persoon die de leeftijd van zestien jaren maar nog niet de leeftijd van achttien jaren heeft bereikt". Hiermee wordt uitvoering gegeven aan een aanbeveling uit het WODC-onderzoek.⁷⁵

Eerste lid

Het eerste lid stelt seksueel misbruik van kinderen in de leeftijd van zestien tot achttien jaren onder bepaalde omschreven omstandigheden strafbaar. De in de huidige artikelen voorkomende delictsgedragingen zijn vervangen door: het verrichten van seksuele handelingen met een kind (tussen de zestien en achttien jaren). Hieronder valt tevens een kind seksuele handelingen laten verrichten met hem, met zichzelf of met een derde dan wel een kind seksuele handelingen laten ondergaan door een derde. Gelet hierop is er geen aanleiding meer voor strafbaarstellingen, zoals de huidige artikelen 248f en 250 Sr, waarin het aanzetten van kinderen tot ontuchtige handelingen met een derde strafbaar is gesteld. De leeftijd van het slachtoffer en de toestand waarin het slachtoffer zich bevindt zijn aan het opzetvereiste onttrokken. Voor een toelichting wordt verwezen naar het algemeen deel van de toelichting op de nieuwe Titel.

Eerste lid, aanhef en onderdeel a

In artikel 247, eerste lid, aanhef en onderdeel a, dat een voortzetting is van het huidige artikel 249 Sr, wordt seksuele interactie met een eigen kind of een kind waarmee een bijzondere (gezags)relatie bestaat strafbaar gesteld. Uit onderzoek van de Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen kinderen komt naar voren dat de meeste kinderen worden misbruikt door iemand die ze kennen.⁷⁶ In 36% van de onderzochte gevallen was het slachtoffer familie van de dader, waarbij het in een groot deel van de gevallen ging om een (mannelijk) eerstelijns familielid. Eén op de tien slachtoffers werd misbruikt door iemand die met kinderen werkte. Het ging bijvoorbeeld om een docent, een sportcoach/sportmasseur, een collega

⁷⁵ WODC-onderzoek, par. 4.5.2.3 en 4.7.1.

⁷⁶ Ontucht voor de rechter. Deel 1: De zaken, Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen, 2016.

of baas, of een gastouder of oppas.⁷⁷

De formulering van de gezagspositie in onderdeel a is gemoderniseerd en in lijn gebracht met artikel 304 Sr, zodat beter aangesloten wordt bij de huidige diversiteit aan samenlevingsvormen. Strafbaar is degene die seksuele interactie heeft met een persoon die zijn kind, een kind over wie hij het gezag uitoefent of een kind dat hij verzorgt of opvoedt als behorend tot zijn gezin is. Het is mogelijk dat een niet-ouder het gezag over een kind uitoefent. Zo verkrijgt bijvoorbeeld een niet-ouder die met de ouder een huwelijk of een geregistreerd partnerschap is aangegaan van rechtswege het gezag indien staande hun huwelijk of geregistreerd partnerschap een kind wordt geboren tenzij het kind tevens in familierechtelijke betrekking staat tot een andere ouder (artikel 1:253sa, eerste lid, van het Burgerlijk Wetboek). Het gaat in deze situaties vaak om de zogenoemde «mee-moeder», de vrouwelijke partner van de moeder. Ook kan een niet-ouder op grond van artikel 1:253t, eerste lid, van het Burgerlijk Wetboek het gezag hebben verkregen. Deze niet-ouders hebben een positie van gezag tegenover het kind als een ouder. Hetzelfde geldt voor de voogd die het gezag over een kind heeft verkregen. Onder de omschrijving “kind dat hij verzorgt of opvoedt als behorend tot zijn gezin” valt eenieder die het kind van een ander als behorende tot zijn gezin verzorgt en opvoedt zonder dat hij het gezag over het kind uitoefent. Als voorbeelden kunnen worden genoemd de pleegouders of de levenspartner van de ouder die niet het gezag over het kind uitoefent. Ook aan hen komt een vergelijkbare verantwoordelijkheid toe ten aanzien van de verzorging en opvoeding van het kind (vergelijk artikel 1:248 van het Burgerlijk Wetboek).

Artikel 247, eerste lid, aanhef en onderdeel a, beschermt ook kinderen die aan de zorg of waakzaamheid van iemand zijn toevertrouwd tegen seksueel misbruik door diegene. Dit artikelonderdeel is niet gewijzigd. Niet alleen juridisch, maar ook feitelijk toevertrouwen kan hieronder vallen. De bescherming geldt ook wanneer de feitelijke zorgplicht tijdelijk of gedeeltelijk is overgedragen.⁷⁸ Te denken valt in dit verband aan de sporttrainer of de oppas.

Het (niet gewijzigde) artikelonderdeel “of opleiding toevertrouwde persoon” beschermt de leerling tegen de leraar. Het gezag van de leraar is niet noodzakelijkerwijs beperkt tot de lesuren en het schoolgebouw. Of sprake is van het toevertrouwen in het kader van een opleiding, zoals de begeleiding van een stagiaire, moet worden afgeleid uit de omstandigheden van het geval. Met het (evenmin gewijzigde) begrip ondergeschikte wordt bedoeld op het bestaan van een arbeidsrelatie waarin de pleger een leidinggevende positie uitoefent ten opzichte van het slachtoffer.

Met artikel 247, eerste lid, aanhef en onder a, wordt uitvoering gegeven aan artikel 3, vijfde lid, onder i, van de richtlijn 2011/93/EU waarin de lidstaten wordt opgedragen het aangaan van seksuele handelingen met een kind, waarbij misbruik wordt gemaakt van een erkende positie van vertrouwen, gezag of invloed ten aanzien van het kind strafbaar te stellen en te bestraffen met een minimale maximumgevangenisstraf van ten minste drie jaar indien het kind seksueel meerderjarig is.

Eerste lid, aanhef en onderdeel b

De strafbaarstelling in het eerste lid, aanhef en onderdeel b, betreft seksuele handelingen met een kind dat in een bijzonder kwetsbare situatie verkeert. Niet is vereist dat de dader wetenschap heeft van de bijzonder kwetsbare situatie. Met de specifieke strafbaarstelling van het verrichten van seksuele handelingen onder dergelijke omstandigheden, wordt uitvoering gegeven aan artikel 3, vijfde lid, onder ii, van de richtlijn 2011/93/EU waarin de lidstaten wordt opgedragen het aangaan van seksuele handelingen met een kind, waarbij misbruik wordt gemaakt van de bijzonder kwetsbare situatie van het kind, in het bijzonder als gevolg van een geestelijke of lichamelijke handicap of een situatie van afhankelijkheid strafbaar te stellen en te bestraffen met een minimale maximumgevangenisstraf van drie jaren. In de preambule van de richtlijn, wordt overwogen dat een handicap in zichzelf niet automatisch leidt tot een onmogelijkheid om in te stemmen met seksuele betrekkingen. Niettemin moet het misbruik maken van een dergelijke handicap teneinde deel te nemen aan seksuele handelingen met een kind strafbaar worden gesteld

---

⁷⁷ Idem.

⁷⁸ Zie T&C Strafrecht, art 249. aantek. 7d.

(overweging 10). In het kader van de richtlijn moet onder lichamelijk en geestelijk onvermogen tevens het onvermogen worden verstaan dat wordt veroorzaakt door de invloed van drugs en alcohol (overweging 22).

Volgens het WODC-onderzoek komen de volgende betekenissen van het begrip "bijzonder kwetsbare situatie" in beeld: (i) een geestelijke of lichamelijke handicap, (ii) een toestand van afhankelijkheid, en (iii) een staat van lichamelijk of geestelijk onvermogen, waaronder een lichamelijk of geestelijk onvermogen veroorzaakt door de invloed van drugs en alcohol.⁷⁹ Deze opsomming heeft geen limitatief karakter.

Artikel 247 biedt ook bescherming aan kwetsbare personen in een toestand van lichamelijke of geestelijke onmacht. Er is sprake van enige overlap tussen de artikelen 245 en 247, eerste lid, onder b. De wettelijke strafmaxima zijn identiek. Niettemin wordt ervoor gekozen, met het oog op een effectieve en herkenbare implementatie van het Europees recht, de richtlijnbevestiging wat betreft de bescherming van seksueel meerjarige kinderen in een bijzonder kwetsbare positie afzonderlijk te implementeren in de Nederlandse rechtsorde en wat betreft de formulering van de strafbevestiging zo dicht mogelijk bij de richtlijn te blijven. Dit maakt het eveneens mogelijk om met de strafbaarstelling samenhangende regels uit de richtlijn, zoals de strafverzwarende omstandigheden uit artikel 9 van de richtlijn, op eenduidige en herkenbare wijze te implementeren.

Op grond van het WODC-onderzoek kan geconstateerd worden dat enige overlap lijkt te bestaan tussen de afhankelijkheidsrelatie in het kader van erkende positie van vertrouwen, gezag of invloed, bedoeld in artikel 3, vijfde lid, onder i, van de richtlijn en de afhankelijkheidsrelatie in het kader van de bijzonder kwetsbare situatie van het kind, bedoeld in artikel 3, vijfde lid, onder ii, van de richtlijn.⁸⁰ Afhankelijk van het feitencomplex kan tenlastelegging op grond van artikel 247, eerste lid, aanhef en onderdeel a dan wel b, plaatsvinden.

Het wettelijk strafmaximum is zes jaren gevangenisstraf of geldboete van de vierde categorie.

Eerste lid, aanhef en onderdeel c

De strafbaarstelling in het eerste lid, aanhef en onderdeel c, is overgenomen uit het huidige artikel 248b Sr. Het betreft de strafbaarstelling van seksueel misbruik van een kind dat zich tegen betaling hiervoor beschikbaar stelt. Daaronder valt ook het hebben van seks tegen betaling in natura.⁸¹ De strafbaarstelling beschermt kinderen tegen commerciële seks. Blootstelling aan betaalde seks op jonge leeftijd heeft vaak grote gevolgen voor kinderen.

Van "zich beschikbaar stelt tot seksuele handelingen met een derde tegen betaling" is sprake bij een financiële context. Feitelijke betaling door de klant is geen vereiste voor strafbaarheid. De betaling kan bijvoorbeeld plaatsvinden op een ander moment dan de seksuele handelingen, maar er kan ook in het geheel niet betaald zijn.⁸² Onder "het zich beschikbaar stellen tegen betaling kan ook worden begrepen het hebben van seks tegen betaling in 'natura'.⁸³

Als een derde betrokken is bij het aanbieden van betaalde seks met een kind of dit faciliteert, kan ook sprake zijn van mensenhandel (artikel 273f Sr). Het kind is dan zowel slachtoffer van de seksuele uitbuiting als van de klant. Er zijn ook kinderen die zich zelfstandig aanbieden voor seksuele handelingen tegen betaling. Voor de strafbaarheid van de klant is het niet relevant of de minderjarige een slachtoffer van mensenhandel is of dat hij of zij zichzelf zelfstandig beschikbaar stelt voor betaalde seks. In beide gevallen is de klant strafbaar.

In toenemende mate wordt de klant die betaalde seks heeft met een minderjarige opgespoord en vervolgd. Deze verscherpte aanpak heeft enerzijds ten doel potentiële klanten ervan te doordringen dat zij zich schuldig maken aan strafbare feiten, anderzijds staat de bescherming van minderjarigen centraal.⁸⁴ Binnen het programma Samen tegen Mensenhandel wordt gewerkt aan een pakket van maatregelen om klanten die seks kopen van minderjarigen te ontmoedigen. De

⁷⁹ WODC-onderzoek, par. 2.8.3.5.

⁸⁰ WODC-onderzoek, par. 2.8.3.3.

⁸¹ Richtlijn voor strafvordering art. 248b Sr (2015R054)

⁸² Rechtbank Amsterdam 27 september, ECLI:NL:RBAMS:2019:7229.

⁸³ Richtlijn voor Strafvoeding art. 248b (2015R054).

⁸⁴ Richtlijn voor Strafvoeding art. 248b (2015R054).

vier aandachtsgebieden zijn bewustwording van (mogelijke) klanten, het in beeld brengen van het klantenprofiel en de strafoplegging, het expliciet aanpakken van klanten van zestienminners en de strafrechtelijke aanpak van klanten.⁸⁵

Het wettelijk strafmaximum wordt in lijn gebracht met de strafmaxima voor andere seksuele misdrijven tegen kinderen in de leeftijd van zestien tot achttien jaren en wordt verhoogd tot ten hoogste zes jaren gevangenisstraf (of geldboete van de vierde categorie).

Met artikel 247, eerste lid, aanhef en onderdeel c, wordt uitvoering gegeven aan artikel 4, zevende lid, van de richtlijn 2011/93/EU, dat de lidstaten opdraagt het aangaan van seksuele handelingen met een kind, waarbij een beroep wordt gedaan op kinderprostitutie, te bestraffen met een maximumgevangenisstraf van ten minste twee jaar indien het kind seksueel meerderjarig is.

Onder kinderprostitutie dient ingevolge artikel 2, onder d, van de richtlijn te worden verstaan: het gebruiken van een kind voor seksuele handelingen, waarbij geld of een andere vorm van beloning of vergoeding wordt gegeven of beloofd in ruil voor seksuele handelingen van het kind, ongeacht of die betaling, belofte of vergoeding aan het kind of aan een derde wordt gegeven of gedaan.

Tweede lid

Het tweede lid bouwt voort op het huidige artikel 248a Sr. Het artikelonderdeel stelt seksuele gedragingen waarbij gebruik wordt gemaakt van diverse verleidingsmiddelen strafbaar.

Onder bewegen wordt, net als in het huidige artikel 248a Sr, het brengen van iemand tot iets verstaan. Dwang is niet vereist. Het bestanddeel opzettelijk uit het huidige artikel 248a is vervallen, omdat hieraan geen afzonderlijke betekenis toekomt in relatie tot het bewegen, waarin het opzet al besloten ligt.

Het bewegen van een kind dient plaats te vinden met een van de in het artikellid genoemde verleidingsmiddelen: gebruikmaking van giften of beloften van geld of goed, misbruik van uit feitelijke verhoudingen voortvloeiend overwicht of misleiding. Het bestanddeel misbruik van uit feitelijke verhoudingen heeft een ruime strekking. Daaronder begrepen worden onder meer een aanzienlijk leeftijdsverschil en/of verschil in positie.⁸⁶ Onder misleiding valt het in woord of gedrag voorspiegelen van een onware stand van zaken.⁸⁷

Het kind dient bewogen te worden tot het ondergaan van seksuele handelingen van de dader of van een derde of het verrichten van seksuele handelingen met de dader, met zichzelf of met een derde. Het wettelijke strafmaximum, ten hoogste zes jaren gevangenisstraf of geldboete van de vierde categorie, is ten opzichte van het huidige strafmaximum (vier jaar gevangenisstraf) verhoogd.

Derde lid

Artikel 247, derde lid, stelt seksuele handelingen met een derde strafbaar waarbij gebruik is gemaakt van dwang, geweld of bedreiging. Dit artikelonderdeel is de rechtsopvolger van artikel 248f Sr. Hiermee wordt uitvoering gegeven aan artikel 3, vijfde lid, onder iii en zesde lid, van de richtlijn 2011/93/EU, waarin de lidstaten wordt opgedragen het aangaan van seksuele handelingen met een kind waarbij gebruikt wordt gemaakt van dwang, geweld of bedreigingen en een kind middels dwang, geweld of bedreigingen aan te zetten tot seksuele handelingen met een derde strafbaar te stellen en te bestraffen met een minimale maximumgevangenisstraf van vijf jaren indien het kind seksueel meerderjarig is. Hoewel sprake is van enige overlap met de artikelen 241, tweede lid en 243, tweede lid (gekwalficeerde opzetaanranding en gekwalficeerde opzetverkrachting) is ervoor gekozen, met het oog op een effectieve en herkenbare implementatie van het Europees recht, de richtlijnbevestiging afzonderlijk om te zetten in de strafwet. Deze wijze van implementatie maakt het tevens mogelijk om de met de strafbaarstelling samenhangende regels uit de richtlijn, zoals de strafverzwarende omstandigheden uit artikel 9 van de richtlijn 2011/93/EU, op eenduidige en herkenbare wijze te implementeren.

Voor een nadere toelichting op wat wordt verstaan onder dwang, geweld en bedreiging wordt verwezen naar de artikelsgewijze toelichting op artikel 241, tweede lid. Voor strafbaarheid is

⁸⁵ Kamerstukken II 2019/20, 28638, nr. 183.

⁸⁶ T&C Strafrecht, artikel 248a, aantek, 6c.

⁸⁷ T&C Strafrecht, artikel 248a, aantek, 6c

vereist dat het opzet van de dader is gericht op het gebruik van dwang, geweld of bedreiging dan wel dat ten minste sprake is van opzet in voorwaardelijke zin.

Het wettelijke strafmaximum bedraagt ten hoogste acht jaren gevangenisstraf (of geldboete van de vijfde categorie).

Vierde en vijfde lid

In het vierde en vijfde lid worden handelingen die bestaan uit of mede bestaan uit het seksueel van binnendringen van het lichaam als strafverzwarend aangemerkt. In de huidige zedentitel wordt geen onderscheid gemaakt in het plegen van ontucht met kinderen in de leeftijd van zestien tot en met achttien jaren met en zonder seksueel binnendringen van het lichaam. De aard en ernst van handelingen die bestaan uit of mede bestaan uit het seksueel binnendringen van het lichaam rechtvaardigt een hogere wettelijke strafbedreiging. In geval van de seksuele gedragingen bedoeld in eerste en tweede lid gelden strafmaxima van ten hoogste negen jaren gevangenisstraf of geldboete van de vijfde categorie. Voor de in het derde lid omschreven gedragingen wordt de maximale gevangenisstraf gesteld op twaalf jaren of geldboete van de vijfde categorie. Voor een toelichting op het bestanddeel "handelingen die bestaan uit of mede bestaan uit het seksueel binnendringen van het lichaam" wordt verwezen naar het algemeen deel van de toelichting op de nieuwe Titel.

Als het seksueel misbruik van een kind in de leeftijd van zestien tot achttien jaren vergezeld gaat van dwang, geweld of bedreiging kan tevens vervolging wegens gekwalificeerde opzetaanranding of gekwalificeerde opzetverkrachting (artikelen 241, tweede lid en 243, tweede lid). Het begaan van deze feiten met een persoon beneden de leeftijd van achttien jaren geldt als strafverzwarend (artikel 246). In dat geval kunnen de maximumstraffen voor deze delicten met een derde worden verhoogd.

Artikel 248 [245, 247, 248a, 248f, 249, eerste lid, 250, eerste lid, onderdelen 1 en 2]

Dit artikel is de rechtsopvolger van verschillende artikelen waarin seksueel misbruik van kinderen beneden de leeftijd van zestien jaren is strafbaar gesteld. Deze artikelen worden samengevoegd in een nieuw artikel 248 dat seksueel misbruik van kinderen in de leeftijd van twaalf tot zestien jaren strafbaar stelt.

Eerste lid

Het eerste lid bevat het basisdelict en stelt seksueel misbruik van een kind in de leeftijd van twaalf tot zestien jaren strafbaar. De in de meeste huidige artikelen voorkomende formulering "ontucht" of "ontuchtige handelingen" is vervangen door "seksuele handelingen". Voor een toelichting op dit begrip wordt verwezen naar het algemeen deel van de toelichting op de nieuwe Titel. De huidige delictsgedragingen zijn vervangen door het verrichten van seksuele handelingen met een kind (tussen twaalf en zestien jaren). Hieronder valt ingevolge artikel 239 tevens het een kind seksuele handelingen laten verrichten met hem, met zichzelf of met een derde dan wel een kind seksuele handelingen laten ondergaan door een derde. Gelet hierop is er geen aanleiding meer voor afzonderlijke strafbaarstellingen, zoals de huidige artikelen 247, laatste zinsnede, 248f en 250 Sr, waarin het aanzetten van kinderen in de leeftijd van twaalf tot en met zestien jaren tot ontuchtige handelingen met een derde strafbaar is gesteld.

De leeftijd van het slachtoffer is aan het opzetvereiste onttrokken. Voor een toelichting wordt verwezen naar het algemeen deel van de toelichting op de nieuwe Titel. De in de huidige artikelen 245 en 247 Sr opgenomen huwelijksexcepties keren niet terug. Ingevolge de Wet tegengaan huwelijksdwang die in 2015 in werking is getreden, is het uitsluitend meerderjarigen toegestaan te huwen. Reeds hierom is voor een bijzondere wettelijke positie voor jonggehuwden geen plaats meer. Hiermee wordt tevens uitvoering gegeven aan de aanbeveling in het WODC-onderzoek om de huwelijksexcepties in de zedentitel te schrappen.⁸⁸ Het wettelijke strafmaximum wordt verhoogd naar acht jaren gevangenisstraf of geldboete van de vijfde categorie (voor de huidige delicten varieert het strafmaximum tussen de vier en zes jaren gevangenisstraf of geldboete van

---

⁸⁸ WODC-onderzoek, par. 4.5.2.2. en 4.7.1.

de vierde categorie).

Tweede lid

In het tweede lid worden seksuele handelingen die bestaan uit of mede bestaan uit het seksueel van binnendringen van het lichaam als strafverzwarend aangemerkt. In de huidige zedentitel wordt eveneens onderscheid gemaakt in de strafwaardigheid van het seksueel misbruik van kinderen leeftijd van twaalf tot en met zestien jaren met en zonder seksueel binnendringen van het lichaam. Het wettelijke strafmaximum wordt verhoogd van ten hoogste acht jaren tot ten hoogste twaalf jaren gevangenisstraf. De ernst van de gedraging rechtvaardigt een wettelijke strafbedreiging die overeenkomt met een in ernst vergelijkbaar seksueel misdrijf als verkrachting. Het wettelijke strafmaximum wordt (ten opzichte van het strafmaximum in het huidige artikel 245 Sr dat acht jaren gevangenisstraf bedraagt of geldboete van de vijfde categorie) verhoogd tot gevangenisstraf van ten hoogste twaalf jaren (of geldboete van de vijfde categorie). Voor een toelichting op het bestanddeel "handelingen die bestaan uit of mede bestaan uit het seksueel binnendringen van het lichaam" wordt verwezen naar het algemeen deel van de toelichting op de nieuwe Titel.

Derde lid

Het derde lid bevat een strafuitsluitingsgrond voor degene die als leeftijdsgenoot de in het eerste en tweede lid omschreven gedragingen begaat in het kader van een gelijkwaardige situatie tussen hem en een persoon in de leeftijd van twaalf tot zestien jaren. Volgens onderzoek zijn er jongeren vanaf twaalf die seksuele handelingen, zoals voelen en strelen, aftrekken en vingeren, orale seks en geslachtsgemeenschap, met en bij elkaar verrichten.⁸⁹ Het seksueel verkeer tussen jongeren vindt volgens het onderzoek meestal vrijwillig plaats. Van de jongens geeft 2% en van de meisjes geeft 11% aan ooit gedwongen te zijn iets te doen op seksueel gebied wat ze niet wilden. Geslachtsgemeenschap tegen hun wil komt (nog) minder vaak voor.⁹⁰

De strafuitsluitingsgrond geldt uitsluitend voor degene die een leeftijdsgenoot is van de persoon in de leeftijd van twaalf en zestien met wie het seksuele contact plaatsvindt. Onder leeftijdsgenoot wordt een persoon met een gering leeftijdsverschil verstaan. De ondergrens ligt bij twaalf jaren. De bovengrens is afhankelijk van de leeftijd van degene met wie het seksuele contact plaatsvindt. Als deze persoon vijftien jaar oud is kan een leeftijdsgenoot bijvoorbeeld ook een zeventienjarige zijn. Een voorwaarde voor een beroep op de strafuitsluitingsgrond is dat sprake is van een gelijkwaardige situatie tussen betrokkenen. De beoordeling hiervan is afhankelijk van de omstandigheden van het geval.⁹¹ Hierbij kunnen onder meer de volgende factoren relevant zijn: 1) het leeftijdsverschil tussen betrokkenen, 2) of sprake was van vrijwilligheid bij betrokkenen, 3) of betrokkenen een (seksuele) relatie hadden en 4) de aard van de seksuele handelingen. In zijn algemeenheid kan worden gezegd dat bij een gering leeftijdsverschil, een vrijwillig contact en een (seksuele) relatie in beginsel kan worden gesproken van een gelijkwaardige situatie tussen betrokkenen. Bij de vraag naar het leeftijdsverschil tussen de betrokkenen kan naast het verschil in kalenderjaren ook betekenis toekomen aan het verschil in (cognitieve en of seksuele) ontwikkelingsniveau en of levensfase.⁹² Vrijwilligheid houdt in dat het seksueel contact plaatsvindt

⁸⁹ Rutgers, Seks onder je 25^e, 2017.

Seksuele handeling	Jongens 12-14 jaar (%)	Meisjes 12-14 jaar (%)	Jongens 15-17 jaar (%)	Meisjes 15-17 jaar (%)
Voelen en strelen	15	9	50	48
Aftrekken en vingeren	6	4	31	37
Orale seks	3	2	26	29
Geslachtsgemeenschap	3	2	23	28

⁹⁰ Rutgers, Seks onder je 25^e, 2017, p. 146.

⁹¹ HR 30 maart 2010, ECLI:NL:HR:2010:BK4794.

⁹² HR 16 maart 2016, ECLI:NL:HR:2016:415; Rechtbank Den Haag 27 juli 2018, ECLI:NL:RBDHA:2018:9096; Rechtbank Overijssel 7 oktober 2016, ECLI:NL:RBOVE:2016:5293.

met goedvinden van alle betrokkenen. Indien er tussen de betrokkenen geen affectieve relatie bestaat hoeft het seksueel verkeer niet per definitie onvrijwillig te zijn.⁹³

Uit de jurisprudentie over het huidige "ontucht" bestanddeel volgt dat seksueel contact onder meer in de volgende omstandigheden niet vrijwillig is geacht:

- in het bijzijn van vrienden die het slachtoffer zonder medeweten of instemming filmen en deze beelden achteraf verspreiden;⁹⁴

- seksuele handelingen verrichten met een slachtoffer dat met hulp van een ander uit een jeugdinstelling was weggelopen en ondergedoken zat in een leegstaande schuur in een voor haar onbekende stad, waar zij voor dit onderdak, eten en drinken afhankelijk was van de dader en die ander;⁹⁵

- het met de auto meenemen van het slachtoffer - terwijl het voor de dader kenbaar was dat zij geen toestemming had van haar vader om mee te gaan - naar een verwaarloosd pand waar zij onder het toekijkend oog van anderen seksuele handelingen moest verrichten met de dader en ook met drie andere voor haar onbekende jongens.⁹⁶

Uit het voorgaande kan worden afgeleid dat van een gelijkwaardige situatie – ook bij een gering leeftijdsverschil tussen de betrokkenen – al snel geen sprake is wanneer een slachtoffer gelijktijdig of achtereenvolgens (vergaande) seksuele handelingen moeten verrichten met of ondergaan van meerdere personen die hij/zij niet of nauwelijks kent.⁹⁷ In gevallen van 'één-tegen-meer' seksueel verkeer kunnen er niettemin omstandigheden zijn die wijzen op vrijwillig, gelijkwaardig (experimenteel) seksueel contact tussen het slachtoffer en de daders. Bijvoorbeeld wanneer het slachtoffer het initiatief neemt om de seksuele handelingen met de anderen te verrichten.⁹⁸

Uitsluitend indien is voldaan aan de voorwaarden van het derde lid kan sprake zijn van straffeloos handelen. Het openbaar ministerie betreft deze omstandigheden bij de afweging om in een individuele zaak al dan niet tot vervolging over te gaan.

Met artikel 248 wordt uitvoering gegeven aan artikel 3, vierde lid, van de richtlijn 2011/93/EU waarin de lidstaten wordt opgedragen het aangaan van seksuele handelingen met een kind dat nog niet seksueel meerderjarig is strafbaar te stellen en te bestraffen met een minimale maximumgevangenisstraf van ten minste vijf jaren. Ingevolge artikel 8 van de richtlijn behoort het tot de discretionaire bevoegdheid van de lidstaten om te beslissen of artikel 3, vierde lid, van toepassing is op consensuele seksuele handelingen tussen gelijken, nabij in leeftijd en in psychologische en lichamelijke ontwikkeling of maturiteit, mits de handelingen niet met misbruik gepaard gingen.

Voor de strafbaarheid van de dader hoeft ingevolge artikel 248 geen sprake te zijn van bijkomende omstandigheden. De seksuele interactie met een kind in de leeftijd van twaalf tot en met zestien is voldoende voor strafrechtelijke aansprakelijkheid. Wel kunnen de omstandigheden waarin de interactie plaatsvindt aanleiding zijn strafverhoging. In artikel 253 is, mede ter implementatie van de richtlijn 2011/3/EU, een aantal strafverzwarende omstandigheden opgenomen, die uitdrukking geven aan de verhoogde strafwaardigheid van de context waarin de handelingen plaatsvinden, waaronder het gebruik van dwang, geweld of bedreiging, het misbruik maken van een vertrouwenspositie of het misbruik maken van een bijzonder kwetsbare situatie waarin het kind zich bevindt.

Artikel 249 [244, 247, 248a, 249, eerste lid, 250, eerste lid, onder 1 en 2]

Dit artikel is de rechtsopvolger van verschillende artikelen waarin seksueel misbruik van kinderen

---

⁹³ Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 21 januari 2015, ECLI:NL:GHARL:2015:330; Rechtbank Rotterdam ECLI:NL:RBROT:2014:10848.

⁹⁴ Rechtbank Noord-Holland 11 juli 2017, ECLI:NL:RBNHO:2017:6725.

⁹⁵ Rechtbank 's-Hertogenbosch 19 november 2012, ECLI:NL:RBSHE:2012:BY3279.

⁹⁶ Rechtbank Rotterdam 7 april 2015, ECLI:NL:RBROT:2015:3396.

⁹⁷ HR 9 oktober 2018, ECLI:NL:HR:2018:1884; HR 19 juni 2018; ECLI:NL:HR:2018:956; HR 30 maart 2010, ECLI:NL:HR:2010:BK4794; Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 5 februari 2015, ECLI:NL:GHARL:2015:871; Gerechtshof 's-Hertogenbosch 3 januari 2007, ECLI:NL:GHSHE:2007:AZ7135; Rechtbank 's-Gravenhage 7 mei 2010, ECLI:NL:RBSGR:2010:BM3656; Rechtbank Groningen 21 december 2007, ECLI:NL:RBGRO:2007:BC0859.

⁹⁸ Rechtbank Midden-Nederland 12 september 2013, ECLI:NL:RBMNE:2013:3794.

beneden de leeftijd van twaalf jaar is strafbaar gesteld. Deze artikelen worden samengevoegd in een nieuw artikel 249 dat seksueel misbruik van kinderen beneden de leeftijd van twaalf strafbaar stelt.

Eerste lid

Het eerste lid bevat het basisdelict en stelt het verrichten van seksuele handelingen strafbaar. De in de meeste huidige artikelen voorkomende formulering "ontucht" of "ontuchtige handelingen" is vervangen door "seksuele handelingen". Voor een toelichting wordt verwezen naar het algemeen deel van de toelichting op de nieuwe Titel. De huidige delictsgedragingen zijn vervangen door het verrichten van seksuele handelingen met een kind (beneden de twaalf). Hieronder wordt ingevolge artikel 239 mede verstaan een kind seksuele handelingen laten verrichten met hem, met zichzelf of met een derde dan wel een kind seksuele handelingen laten ondergaan door een derde. Gelet hierop is er geen aanleiding meer voor afzonderlijke strafbaarstellingen, zoals de huidige artikelen 247, laatste zinsnede, en 250 Sr, waarin het aanzetten van kinderen tot ontucht met een derde strafbaar is gesteld. De leeftijd van het slachtoffer is aan het opzetvereiste onttrokken. Voor een toelichting op dit begrip wordt verwezen naar het algemeen deel van de toelichting op de nieuwe Titel.

Het wettelijke strafmaximum wordt verhoogd naar tien jaren gevangenisstraf of geldboete van de vijfde categorie (voor de huidige delicten varieert het strafmaximum tussen de drie en zes jaren gevangenisstraf of geldboete van de vierde categorie).

Tweede lid

In het tweede lid worden seksuele handelingen die bestaan uit of mede bestaan uit het seksueel van binnendringen van het lichaam als strafverzwarend aangemerkt. In de huidige zedentitel (artikel 244 Sr) wordt eveneens onderscheid gemaakt in de strafwaardigheid van het seksueel misbruik van kinderen beneden de leeftijd van twaalf jaren met en zonder seksueel binnendringen van het lichaam. Het wettelijk strafmaximum wordt ten opzichte van het huidige strafmaximum verhoogd van gevangenisstraf van ten hoogste twaalf jaren tot gevangenisstraf van ten hoogste vijftien jaren (of geldboete van de vijfde categorie). Voor een toelichting op het bestanddeel "handelingen die bestaan uit of mede bestaan uit het seksueel binnendringen van het lichaam" wordt verwezen naar het algemeen deel van de toelichting op de nieuwe Titel.

Met artikel 249 wordt uitvoering gegeven aan artikel 3, vierde lid, van de richtlijn 2011/93/EU waarin de lidstaten wordt opgedragen het aangaan van seksuele handelingen met een kind dat nog niet seksueel meerderjarig is strafbaar te stellen en te bestraffen met een minimale maximumgevangenisstraf van ten minste vijf jaren. Voor de strafbaarheid van de dader hoeft geen sprake te zijn van bijkomende omstandigheden. De seksuele interactie met een kind beneden de leeftijd van twaalf jaren is voldoende voor strafrechtelijke aansprakelijkheid. Wel kunnen de omstandigheden waarin het misbruik plaatsvindt aanleiding zijn voor strafverhoging. In artikel 253 is, mede ter implementatie van de richtlijn 2011/93/EU, een aantal strafverzwappende omstandigheden opgenomen die uitdrukking geven aan de verhoogde strafwaardigheid van de context waarin de handelingen plaatsvinden, waaronder het gebruik van dwang, geweld of bedreigingen, het misbruik maken van een vertrouwenspositie of het misbruik maken van een bijzonder kwetsbare situatie waarin het kind zich bevindt.

Artikel 250 [239, 248d, 248e, nieuw]

Eerste lid

Dit artikel is de rechtsopvolger van verschillende artikelen waarin het seksueel benaderen van kinderen beneden de leeftijd van zestien jaren is strafbaar gesteld. Het betreft het seksueel corrumperen van kinderen (eerste lid, onder b) en grooming (eerste lid, onder c). Hieraan wordt een nieuwe vorm van seksualiserende benadering toegevoegd, het zogenoemde sexchatting (eerste lid onder a). In het algemeen deel van deze toelichting is al toegelicht waarom deze uitbreiding van de strafrechtelijke bescherming van kinderen nodig wordt geacht.

De strafbaarstelling heeft betrekking op gedragingen die worden verricht in een voorfase van daadwerkelijk seksueel misbruik en die kunnen leiden tot een doorkruising van de seksuele

ontwikkeling van kinderen. Het gaat om niet leeftijdsconform gedrag waardoor de seksuele ontwikkeling van kinderen onder de leeftijd van zestien jaren in zijn algemeenheid kan worden geschaad. Net als in de huidige zedentitel wordt strafrechtelijke bescherming geboden aan kinderen in de leeftijd tot zestien. Hiermee wordt aangesloten bij de algemene grens voor seksuele meerderjarigheid. De leeftijd van het kind is aan het opzetvereiste onttrokken. Voor een toelichting op dit punt wordt verwezen naar het algemeen deel van de toelichting op de nieuwe Titel. Bij seksualiserende benadering van zeventien- en achttienjarigen kan er onder omstandigheden sprake zijn van strafbaarheid wegens (online) aanstootgevend gedrag of seksuele intimidatie.

Het 'schadelijkheids criterium' in de onderdelen a en b is overgenomen uit het huidige artikel 240a Sr (het aanbieden van schadelijk te achten beeldmateriaal aan kinderen van onder de zestien jaar oud). Toegepast op het onderhavige artikel betekent dit criterium dat het hierin strafbaar gestelde gedrag in het algemeen voor personen jonger dan zestien jaar niet leeftijdsconform en daarom schadelijk zal zijn te achten. Schade bij een specifiek slachtoffer hoeft niet te worden vastgesteld. Het gesteld ontbreken van schade bij een bepaald slachtoffer kan niet tot straffeloosheid leiden. Voor zover de seksualiserende benadering plaatsvindt in het kader van een gelijkwaardige situatie tussen leeftijdsgenoten onderling zal deze over het algemeen niet plaatsvinden op een wijze die schadelijk te achten is voor een zestienminder. Experimenteergedrag tussen jongeren onderling is in beginsel dus niet strafbaar. Omdat onderdeel c dat het voorstellen van een ontmoeting voor seksuele doelen strafbaar stelt geen schadelijkheids criterium bevat, gaat deze redenering niet op voor dit delict. Met het oog hierop is in het tweede lid een strafuitsluitingsgrond opgenomen voor het voorstellen van een ontmoeting voor seksuele doeleinden en enige handeling hiertoe ondernemen in een gelijkwaardige situatie tussen leeftijdsgenoten.

De onder a tot en met c genoemde gedragingen zijn in de aanhef van het eerste lid ook strafbaar gesteld ten aanzien van "iemand die zich voordoet als een persoon die de leeftijd van zestien jaren nog niet heeft bereikt". De daadwerkelijke betrokkenheid van een kind onder de leeftijd van zestien jaar hoeft daarmee niet in alle gevallen te worden bewezen. Daarmee is de inzet van de figuur van de zogenaamde 'lokpuber', die is geïntroduceerd bij de inwerkingtreding van de Wet computercriminaliteit III (in de artikelen 248a en 248e Sr), mogelijk.⁹⁹ Dit betreft een opsporingsambtenaar die zich op het internet voordoet als een minderjarige, al dan niet in de vorm van een virtuele creatie van een minderjarige. Het wetsvoorstel maakt het mogelijk dat de figuur van de lokpuber naast de opsporing en vervolging van grooming ook kan worden ingezet ten behoeve van de opsporing en vervolging van sexchatting (onderdeel a) en het iemand getuige doen zijn van een seksuele gedraging (onderdeel b). Op deze manier kunnen deze voor kinderen schadelijke gedragingen, die veelal geheel online plaatsvinden en daardoor moeilijk op te sporen zijn, vroegtijdig een halt worden toegeroepen. Een doeltreffende aanpak van sexchatting kan ook voorkomen dat ernstiger strafbare feiten, zoals fysiek misbruik of seksuele uitbuiting, plaatsvinden.

In alle gevallen waarin een lokprofiel wordt ingezet geldt het uitlokkingsverbod (het Tallon-criterium). Dit houdt in dat de verdachte door het optreden van de opsporingsambtenaar niet mag worden gebracht tot andere handelingen dan die waarop zijn opzet reeds van tevoren was gericht. Dit maakt dat de opsporingsambtenaar zeer voorzichtig te werk zal moeten gaan. De beslissing tot inzet van een lokprofiel in een concrete zaak alsmede de wijze waarop dit geschiedt is voorbehouden aan het openbaar ministerie.

Het wettelijke strafmaximum wordt gesteld op ten hoogste twee jaren gevangenisstraf of geldboete van de vierde categorie; hiermee wordt aangesloten bij de strafmaxima voor de huidige delicten seksueel corrumperen en grooming.

Aanhef en onderdeel a

In de aanhef en onder a wordt het indringend mondeling of schriftelijk seksueel benaderen van een kind beneden de leeftijd van zestien strafbaar gesteld. Het betreft gedrag waarbij kinderen op

---

⁹⁹ Wet van 27 juni 2018 tot wijziging van het Wetboek van Strafrecht en het Wetboek van Strafvordering in verband met de verbetering en versterking van de opsporing en vervolging van computercriminaliteit (computercriminaliteit III), Stb. 2018, 322.

indringende en niet leeftijdsconforme wijze, offline of online, worden benaderd voor seksuele doelen. Met het bestanddeel "seksueel benaderen" wordt tot uitdrukking gebracht dat het dient te gaan om benadering van seksuele aard. De seksuele benadering dient mondeling of schriftelijk te zijn. Hierbij kan worden gedacht aan online chatten met kinderen met een seksuele inhoud of het voeren van seksuele telefoongesprekken. De strafbaarstelling heeft zowel betrekking op de online wereld als de reële wereld. Bij offline seksuele benadering kan worden gedacht aan de huisvriend die op seksuele wijze mondeling toenadering zoekt tot een kind als deze bij de ouders over de vloer komt.

Het bestanddeel "indringend" vereist dat voor strafbaarheid de seksuele benadering een bepaalde intensiteit moet hebben. Van indringende seksuele benadering kan bijvoorbeeld sprake zijn als een kind online of telefonisch seksueel wordt ingepalmd of geïntimideerd waarbij geprobeerd wordt het kind los te weken van de ouders of de vertrouwde omgeving of het kind schaamte wordt aangepraat. Bij de beoordeling van de indringendheid van de seksuele benadering kunnen de duur en frequentie van het contact een factor van betekenis zijn, maar dit hoeft niet altijd het geval te zijn. In de opsporingspraktijk komen regelmatig situaties voorbij waarin het seksueel inkapselen al binnen een half uur na het eerste contact plaatsvindt. De schade kan bij een (jong) kind dus ook al in één chatsessie worden veroorzaakt.

Een voorbeeld van seksuele benadering die niet wordt aangemerkt als indringend is telefonisch hijgen en snel weer ophangen. Het verschil tussen indringende mondelinge en schriftelijke seksuele benadering en (poging tot) grooming (onderdeel c) is dat voor strafbaarheid van indringende mondelinge of schriftelijke seksuele benadering geen sprake hoeft te zijn van het doen van een voorstel tot een ontmoeting voor seksuele doeleinden.

Aanhef en onderdeel b

Onderdeel b is de opvolger van de huidige artikelen 239, 240a en 248d Sr waarin verschillende vormen van het seksueel corrumperen van kinderen strafbaar zijn gesteld. Strafbaar is degene die een kind onder de leeftijd van zestien jaren (of een persoon die zich als zodanig voordoet) getuige doet zijn van een seksuele gedraging. Het bestanddeel "bewegen" uit het huidige artikel 248d Sr is vervangen door "doet". Voor strafbaarheid is niet vereist dat de gedraging van de dader leidt tot het wilsbesluit van het kind om te (blijven) kijken.¹⁰⁰ Ook voor het kind onverhoedse confrontaties kunnen schadelijk zijn.

Het bestanddeel "getuige zijn" omvat iedere vorm van waarneming. Het kan hierbij gaan om de waarneming van een seksuele gedraging die in reële aanwezigheid van het kind wordt verricht - hetgeen nu reeds strafbaar is op grond van artikelen 239 en 248d Sr - of de waarneming van een seksuele gedraging door een kind in een digitale context, bijvoorbeeld via live webcamsbeelden, of de waarneming van foto- of filmmateriaal, hetgeen reeds strafbaar is op grond van het huidige artikel 240a Sr.

Het kind dient getuige te zijn van een "seksuele gedraging". Dit is een ruimer begrip dan het begrip "seksuele handelingen" in het huidige artikel 248d Sr. Hiermee wordt aangesloten bij de strafbaarstelling van kinderpornografie (artikel 251). Voor een nadere toelichting wordt verwezen naar de artikelsgewijze toelichting op dit artikel. Niet is vereist dat de dader zelf betrokken is bij de seksuele gedraging; de gedraging kan ook verricht worden door een (of meer) ander(en). Wel dient de dader het kind getuige te laten zijn van de gedraging.

Met artikel 250, onderdeel b, wordt uitvoering gegeven aan artikel 3, eerste en tweede lid, van de richtlijn 2011/93/EU, waarin de lidstaten wordt opgedragen het seksueel corrumperen van kinderen strafbaar te stellen en daarop, afhankelijk van de aard van de handeling, een minimale maximumstraf te stellen van ten minste één of twee jaren.

Aanhef en onderdeel c

In de aanhef en onderdeel c wordt "grooming" strafbaar gesteld: het aan een kind jonger dan zestien jaar voorstellen van een ontmoeting voor seksuele doeleinden en het ondernemen van enige handeling tot het verwezenlijken van die ontmoeting. Dit is thans in artikel 248e Sr strafbaar gesteld. De nadruk ligt op de fase waarin het kind, bijvoorbeeld door middel van chat- of e-mailverkeer, door de dader wordt bewerkt en verleid tot een ontmoeting voor seksuele doeleinden.

---

¹⁰⁰ WODC-onderzoek, par. 2.4.4.7.

De delictsomschrijving wordt vervuld indien iemand een persoon beneden de leeftijd van zestien jaar (of een persoon die zich als zodanig voordoet) een ontmoeting voorstelt voor seksuele doeleinden en een handeling onderneemt ter verwezenlijking van die ontmoeting. Ten opzichte van het huidige artikel 248e Sr is de delictsomschrijving aanzienlijk ingekort. Dat komt ten eerste doordat het ontuchtbestanddeel (ontuchtig oogmerk) is vervallen. Voldoende is dat de dader (voorwaardelijk) opzet heeft op de totstandkoming van een ontmoeting voor seksuele doeleinden. De formulering "voor seksuele doeleinden" is ruimer dan de redactie van artikel 248e Sr, waar het "slechts" gaat om het plegen van ontuchtige handelingen of het vervaardigen van een afbeelding van een seksuele gedraging waarbij het kind is betrokken. De leeftijd van het slachtoffer is aan het opzetvereiste is onttrokken. Verder is het bestanddeel betreffende het middel waarmee een ontmoeting wordt voorgesteld - een geautomatiseerd werk of een communicatiedienst - vervallen: het doet er in feite niet toe hoe aan het kind een ontmoeting als bedoeld in dit artikel wordt voorgesteld. Zowel gedragingen in de reële als de digitale wereld brengen kinderen schade toe en dienen derhalve strafbaar te zijn. In overweging 19 van de richtlijn 2011/93/EU wordt het belang onderkend om de benadering voor seksuele doeleinden buiten de context van internet eveneens te bestrijden, in het bijzonder wanneer een dergelijke benadering plaatsvindt zonder gebruik van informatie- en communicatietechnologie.

Er kan sprake zijn van een strafbare poging tot grooming als de communicatie heeft geleid tot het voorstel voor een ontmoeting maar geen handeling is ondernomen gericht op het verwezenlijken van die ontmoeting. Dit kan bijvoorbeeld het geval zijn bij een voorstel voor een ontmoeting [...], waarbij de minderjarige [...] daar niet op in gaat of waarbij een ouder tijds heeft ingegrepen.¹⁰¹ Met dit artikelonderdeel wordt uitvoering gegeven aan artikel 6, eerste lid, van de richtlijn 2011/93/EU, waarin de lidstaten wordt opgedragen grooming strafbaar te stellen en te bestraffen met een minimale maximumgevangenisstraf van ten minste een jaar.

Tweede lid

Het tweede lid bevat een strafuitsluitingsgrond voor degene die als leeftijdsgenoot de in het eerste onder c omschreven gedraging begaat in het kader van een gelijkwaardige situatie tussen hem en een persoon in de leeftijd van twaalf tot zestien jaren. Het betreft het voorstellen van een ontmoeting voor seksuele doeleinden gevolgd door enige handeling ondernemen tot het verwezenlijken van die ontmoeting. Dit gedrag komt ook voor tussen jongeren onderling. Voor zover hierbij sprake is van een gelijkwaardige situatie tussen leeftijdsgenoten behoeft dit gedrag niet schadelijk en daarmee niet strafbaar te zijn. De strafuitsluitingsgrond geldt voor dit soort situaties en is van toepassing op degene die een leeftijdsgenoot is van de zestienminder aan wie de ontmoeting wordt voorgesteld. Onder leeftijdsgenoot wordt een persoon met een gering leeftijdsverschil verstaan. De ondergrens ligt, net als in de artikelen 248, derde lid (strafuitsluiting seksueel contact) en 251, tweede lid (strafuitsluiting sexting) bij twaalf jaren. De bovengrens is afhankelijk van de leeftijd van degene aan wie het voorstel voor een ontmoeting wordt gedaan. Als deze persoon vijftien jaar oud is kan een leeftijdsgenoot bijvoorbeeld ook een zeventienjarige zijn. Een voorwaarde voor een beroep op de strafuitsluitingsgrond is dat sprake is van een gelijkwaardige situatie tussen betrokkenen. De beoordeling hiervan is afhankelijk van de omstandigheden van het geval. Hierbij kunnen onder meer de volgende factoren relevant zijn: 1) het leeftijdsverschil tussen betrokkenen, 2) of sprake was van vrijwillig contact tussen betrokkenen, 3) of betrokkenen een (seksuele) relatie hadden en 4) de aard van het voorstel tot een ontmoeting voor seksuele doelen. In zijn algemeenheid kan worden gezegd dat bij een gering leeftijdsverschil, een vrijwillig contact, een (intieme) relatie en een voorstel voor een seksuele ontmoeting die past bij de seksuele ontwikkeling van betrokkenen in beginsel kan worden gesproken van een gelijkwaardige situatie tussen betrokkenen. Bij de vraag naar het leeftijdsverschil tussen de betrokkenen kan naast het verschil in kalenderjaren ook betekenis toekomen aan het verschil in (cognitieve en of seksuele) ontwikkelingsniveau en of levensfase.¹⁰² Vrijwilligheid houdt in dat het seksueel contact plaatsvindt met goedvinden van alle betrokkenen.

¹⁰¹ Kamerstukken II 2015/16, 34372, nr. 3, blz. 91; Rechtbank Oost-Brabant 13 juni 2013, ECLI:NL:RBOBR:2013:CA2959 en HR 12 november 2019, ECLI:NL:HR:2019:1736.

¹⁰² HR 16 maart 2016, ECLI:NL:HR:2016:415; Rechtbank Den Haag 27 juli 2018, ECLI:NL:RBDHA:2018:9096; Rechtbank Overijssel 7 oktober 2016, ECLI:NL:ROVE:2016:5293.

Indien er tussen de betrokkenen geen (intieme) relatie bestaat hoeft het contact niet per definitie onvrijwillig te zijn.¹⁰³ Uitsluitend indien is voldaan aan de voorwaarden van het derde lid kan sprake zijn van straffeloos handelen. Het openbaar ministerie betreft deze omstandigheden bij de afweging om in een individuele zaak al dan niet tot vervolging over te gaan.

Artikel 251 [240b]

Dit artikel is de rechtsopvolger van het huidige artikel 240b Sr en stelt verschillende kinderpornografische activiteiten strafbaar. Om haar functie te waarborgen wordt de strafbaarstelling van kinderpornografie beter toegesneden op moderne verschijningsvormen van kinderpornografisch materiaal.

Eerste lid

Het eerste lid stelt het verspreiden, aanbieden, openlijk tentoonstellen, vervaardigen, invoeren, doorvoeren, uitvoeren, verwerven, in bezit hebben of zich de toegang verschaffen van/tot een visuele weergave van een seksuele gedraging of een gegevensdrager bevattende gegevens die geschikt zijn om een visuele weergave te vormen van een seksuele gedraging, waarbij een persoon die kennelijk de leeftijd van achttien jaren nog niet heeft bereikt is betrokken of schijnbaar is betrokken. De delictsgedragingen zijn overgenomen uit het huidige artikel 240b Sr, met dien verstande dat de delictsgedraging "zich de toegang daartoe verschaft" techniekonafhankelijker is geformuleerd. De zinsnede "door middel van een geautomatiseerd werk of met gebruikmaking van een communicatiedienst" is vervallen. Het middel waarmee degene die zich toegang verschafft tot kinderpornografisch materiaal zich bedient doet niet ter zake voor de strafwaardigheid. Het zich toegang verschaffen veronderstelt dat dit welbewust gebeurt. Er is een actieve handeling vereist. Een wijziging is dat de term "afbeelding" uit het huidige artikel 240b Sr is vervangen door de techniekonafhankelijker term "visuele weergave". Hiermee wordt aangesloten bij de in richtlijn 2011/93/EU gebruikte terminologie in de definitie van kinderpornografie (artikel 2, onder c). Onder de term "visuele weergave" kunnen zowel voorwerpen als digitale gegevensbestanden vallen. Enige duurzaamheid is geen vereiste om te kunnen spreken van een visuele weergave. Niet limitatieve voorbeelden van visuele weergaven zijn foto's, filmmateriaal, (live)streaming beeldmateriaal of een schilderij. Visuele weergaven kunnen zijn vastgelegd op een gegevensdrager, een voorwerp waarop gegevens kunnen worden of zijn opgeslagen, zoals een harde schijf, een DVD of een USB-stick. In dat geval bevat de gegevensdrager gegevens die geschikt zijn om een visuele weergave te vormen. In het licht hiervan is de term "gegevensdrager bevattende een afbeelding" vervangen door: gegevensdrager bevattende gegevens die geschikt zijn om een visuele weergave te vormen. In geval van digitale opslag van een visuele weergave door gebruik van een clouddienst moet onderscheid worden gemaakt tussen de voor de gebruiker beschikbare digitale opslagruimte en de gegevensdrager waarop die opslagruimte zich bevindt.¹⁰⁴ In de praktijk is bij cloudopslag de feitelijke bestandslocatie van de visuele weergave vaak onbekend, maar kan wel worden vastgesteld dat in de desbetreffende cloudomgeving kinderpornografisch materiaal aanwezig is. In dat geval kan vervolging plaatsvinden voor het in bezit hebben van de visuele weergave zelf. Strafbbaar zijn de in artikel 251 genoemde delictsgedragingen met betrekking tot een visuele weergave van een seksuele gedraging waarbij een persoon die kennelijk de leeftijd van achttien jaren nog niet heeft bereikt is betrokken of schijnbaar is betrokken. De formulering "seksuele gedraging waarbij een persoon die kennelijk de leeftijd van achttien jaren nog niet heeft bereikt is betrokken of schijnbaar is betrokken" is overgenomen uit het huidige artikel 240b Sr. Hieronder wordt in de jurisprudentie van de Hoge Raad verstaan: seksuele gedraging van een kind met een ander, van een ander met een kind en van een kind met zichzelf. Ook minder expliciete seksuele gedragingen, die omschreven kunnen worden als "poseren", waarbij sprake is van een zichtbare en seksueel getinte handeling of houding vallen onder de reikwijdte van het begrip seksuele gedraging. Wanneer geen min of meer concrete seksuele gedraging zichtbaar is zijn andere

---

¹⁰³ Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 21 januari 2015, ECLI:NL:GHARL:2015:330; Rechtbank Rotterdam ECLI:NL:RBROT:2014:10848.

¹⁰⁴ HR 12 mei 2020, ECLI:NL:HR:2020:799.

elementen nodig voor strafbaarheid.¹⁰⁵ Wanneer een weergave op zodanige wijze tot stand is gekomen dat de strekking ervan onmiskenbaar seksueel is geworden, dan is het strafbaar om deze weergave te vervaardigen, verspreiden, in bezit te hebben etc. Hierbij kan gedacht worden aan een weergave van een kind in een houding of omgeving die weliswaar op zichzelf of in andere omstandigheden "onschuldig" zou kunnen zijn, maar die in het concrete geval een onmiskenbaar seksuele strekking heeft, zoals (heimelijke) opnames van zich niet seksueel gedragende kinderen, die zich omkleden of douchen. Ook weergaves waarop in het geheel geen gedraging te zien is, zoals close ups van geslachtsdelen, kunnen een weergave met een onmiskenbare seksuele strekking opleveren.¹⁰⁶ Virtueel kinderpornografisch materiaal een visuele weergave waarbij een kind dat de leeftijd van achttien jaren nog niet heeft bereikt schijnbaar is betrokken, valt eveneens onder de reikwijdte van de strafbaarstelling. Vereist is dat het een realistische weergave van een seksuele gedraging betreft.¹⁰⁷

Een volgende wijziging is dat de delictomschrijving wordt beperkt tot activiteiten met visuele weergaven van een ander. Hiermee komen delictsgedragingen met beeldmateriaal van het eigen lichaam - die naar hun aard niet gekwalificeerd kunnen worden als kinderpornografisch - buiten het bereik van de strafbaarstelling van kinderpornografie te vallen. In aansluiting hierop wordt in het tweede lid een strafuitsluitingsgrond geïntroduceerd voor uitwisseling van zelfgemaakt beeldmateriaal tussen jongeren onderling (sexting) vanaf de leeftijd van twaalf jaren. Dit wordt nader toegelicht in de artikelsgewijze toelichting op het tweede lid.

Het wettelijke strafmaximum voor kinderpornografie wordt verhoogd tot ten hoogste zes jaren gevangenisstraf (of geldboete van de vijfde categorie). Dit strafmaximum stelt het openbaar ministerie en de rechter in staat tot het voeren van een strafvorderings- en straftoemingsbeleid, passend bij de aard en ernst van de delictsgedraging.

De strafverzwarende omstandigheid uit het huidige artikel 240b, tweede lid (beroep of gewoonte maken) wordt overgeheveld naar artikel 253. Doordat de in artikel 251 bepaalde gevangenisstraf in geval van beroep of gewoonte maken met een derde kan worden verhoogd, blijft de wettelijke strafbedreiging voor kinderpornografische activiteiten als beroep of gewoonte gehandhaafd op acht jaren gevangenisstraf (of geldboete van de vijfde categorie).

In de praktijk is de omvang van gegevensdragers met kinderpornografisch materiaal die in beslag worden genomen vaak groot. Het komt regelmatig voor dat tientallen harde schijven en usb-sticks in beslag worden genomen, die minutieus worden doorzocht op de aanwezigheid van kinderpornografisch materiaal. Bij dergelijke inbeslagnemingen kan het gaan om honderdduizenden tot miljoenen visuele weergaven. Soms bevindt zich op die gegevensdragers, ook niet strafbaar materiaal. In de rechtspraak is een kentering waar te nemen als het gaat om teruggave van gegevensdragers met kinderpornografisch materiaal. Steeds vaker oordeelt de rechter vanwege het feit dat bij teruggave van gegevensdragers of losse bestanden geen garantie kan worden gegeven dat politie en openbaar ministerie geen kinderpornografie (terug) in de samenleving brengen, waarbij in aanmerking wordt genomen dat het selecteren van strafbaar en niet strafbaar materiaal een onaanvaardbare werkbelasting voor de opsporingsinstanties vormt. Degene van wie een gegevensdrager is inbeslaggenomen kan een belang hebben om, als de gegevensdrager zelf niet wordt teruggegeven, wel bepaalde gegevens terug te krijgen. Daarbij moeten dubbele procedures worden voorkomen, waarbij eerst beklag wordt ingesteld tegen de inbeslagneming van het voorwerp en vervolgens – als dat niet leidt tot teruggave van het voorwerp – een nieuwe beklagprocedure volgt om (bepaalde) gegevens terug te krijgen. Tegelijkertijd moet worden voorkomen dat de officier van justitie en de rechter in alle gevallen uit eigen beweging een uitgebreid onderzoek moeten uitvoeren naar alle gegevens die op de inbeslaggenomen gegevensdrager zijn opgeslagen om vast te stellen welke gegevens eventueel kunnen worden teruggegeven. In het wetsvoorstel tot modernisering van het Wetboek van Strafvordering (artikel 6.4.4) wordt daarom geregeld dat de klager in zijn klaagschrift moet

---

¹⁰⁵ HR 11 april 2006, ECLI:NL:HR:2006:AV4193; HR 7 december 2010, ECLI:NL:HR:2010:BO6446; HR 10 juni 2003, ECLI:NL:HR:2003:AF6437 en HR 31 januari 2012, ECLI:NL:HR:2012:BT1822.

¹⁰⁶ HR 11 april 2006, ECLI:NL:HR:2006:AV4193; HR 10 juni 2014, ECLI:NL:HR:2014:1359), Gerechtshof Arnhem Leeuwarden 13 mei 21019, ECLI:NL:GHARL:2019:4494.

¹⁰⁷ HR 8 december 2015, ECLI:NL:HR:2015:3483.

aangeven of zijn beklag zich mede uitstrekt over de in die gegevensdrager opgeslagen gegevens. Hierdoor zal de rechter zich alleen in gevallen waarin de klager dit aangeeft hoeven uit te laten over een eventuele teruggave van de op een gegevensdrager opgeslagen gegevens.

Tweede lid

Het tweede lid treft een voorziening voor strafuitsluiting in het kader van sexting, het uitwisselen van een visuele weergave van een seksuele gedraging tussen jongeren onderling. Zoals toegelicht in het algemeen deel van deze memorie, kan sexting in een gelijkwaardige situatie tussen leeftijdsgenoten waarbij sprake is van privégebruik van het beeldmateriaal tegenwoordig worden aangemerkt als experimenteergedrag dat past bij de seksuele ontwikkeling van jongeren. In 2016 heeft de Hoge Raad geoordeeld dat het huidige artikel 240b Sr te ruim is geredigeerd, omdat de strafbepaling ook gevallen bestrijkt waarin volgens de wetsgeschiedenis strafrechtelijke aansprakelijkheidstelling achterwege kan of dient te blijven. Relevante factoren daarbij zijn de concrete gedraging van de verdachte, de leeftijd van de betrokkenen, de instemming van de betrokkenen en het ontbreken van enige aanwijzing voor een risico van verspreiding van de afbeelding(en) onder anderen dan de betrokkenen.¹⁰⁸ Nadien heeft het openbaar ministerie in de Aanwijzing kinderpornografie vervolgingsbeleid vastgesteld inzake het uitwisselen van seksueel beeldmateriaal tussen minderjarigen onderling of minder- en meerderjarigen tussen wie een gering leeftijdsverschil bestaat. In veel gevallen is hierbij sprake van consensus tussen de betrokkenen, zijn de belangen van de betrokken minderjarigen door deze vorm van seksualiteit niet geschaad en kan het gedrag gezien worden als leeftijdsadequaat. Er is dan weliswaar strikt genomen sprake van vervaardigen of bezitten van kinderpornografie, maar het openbaar ministerie acht strafrechtelijk optreden in dergelijke gevallen niet opportuun.¹⁰⁹

Voornoemd vervolgingsbeleid wordt in het tweede lid vertaald in een wettelijke strafuitsluitingsgrond. Niet strafbaar is degene die als leeftijdsgenoot een visuele weergave van een seksuele gedraging of een gegevensdrager bevattende gegevens die geschikt zijn een visuele weergave te vormen van een seksuele gedraging waarbij een andere persoon is betrokken die kennelijk de leeftijd van twaalf maar nog niet de leeftijd van achttien jaren heeft bereikt in het kader van een gelijkwaardige situatie tussen hem en die andere persoon uitsluitend voor privégebruik vervaardigt, in bezit heeft of aanbiedt aan die ander. De strafuitsluitingsgrond heeft dus betrekking op visuele weergaven waarop een ander boven de leeftijd van twaalf jaren is afgebeeld. Met deze ondergrens wordt aangesloten bij de ondergrens voor strafuitsluiting bij seksueel verkeer tussen jongeren onderling in artikel 248.

De strafuitsluitingsgrond geldt uitsluitend voor degene die als leeftijdsgenoot een visuele weergave van een ander vervaardigt, bezit of aanbiedt aan die ander. Onder leeftijdsgenoot wordt een persoon met een gering leeftijdsverschil verstaan. De ondergrens ligt bij twaalf jaren. De bovengrens is afhankelijk van de leeftijd van de ander die op de visuele weergave staat afgebeeld. Als deze persoon zeventien jaar oud is kan een leeftijdsgenoot bijvoorbeeld ook een negentienjarige zijn.

Met vervaardigen en in bezit hebben voor privégebruik wordt bedoeld op vervaardiging en bezit voor eigen kennisneming. Onder het aanbieden aan die ander voor privégebruik wordt verstaan het aanbieden aan de ander die op de visuele weergave afgebeeld staat voor eigen kennisneming van die ander. Hiervan is in ieder geval geen sprake in een misbruiksituatie, bijvoorbeeld een situatie waarin het materiaal waarop een ander te zien is aanvankelijk wordt vervaardigd met goedvinden van die ander, maar vervolgens wordt aangeboden aan de ander met het doel om diegene te chanteren door dreiging met openbaarmaking van het materiaal of om die ander te pesten. Het aanbieden van de visuele weergave aan een ander dan de afgebeelde persoon valt niet onder de reikwijdte van de strafuitsluitingsgrond en is derhalve strafbaar.

Een voorwaarde voor een beroep op de strafuitsluitingsgrond is dat het vervaardigen of bezitten of aanbieden aan de ander plaatsvindt in het kader van een gelijkwaardige situatie tussen de betrokkene en de afgebeelde persoon. Het antwoord op de vraag wanneer hiervan sprake is afhankelijk van de omstandigheden van het geval. Hierbij kunnen onder meer de volgende

---

¹⁰⁸ HR 9 februari 2016, ECLI:NL:HR:2016:213.

¹⁰⁹ <https://wetten.overheid.nl/BWBR0037824/2016-05-01>

factoren relevant zijn: 1) hoe groot is het leeftijdsverschil tussen de betrokkenen 2) was er sprake van vrijwilligheid bij de totstandkoming van het materiaal en vond dit plaats met medeweten van de afgebeelde persoon 3) hadden de betrokkenen een (seksuele) relatie 4) de aard van de seksuele gedragingen die waarneembaar zijn op de visuele weergave. In zijn algemeenheid kan worden gezegd dat bij een gering leeftijdsverschil, wederzijds goedvinden bij de totstandkoming van het materiaal en een (seksuele) relatie in beginsel kan worden gesproken van gelijkwaardige situatie.

Uitsluitend indien is voldaan aan de voorwaarden van het tweede lid kan sprake zijn van straffeloos handelen. Het openbaar ministerie betreft deze omstandigheden bij de afweging om in een individuele zaak al dan niet tot vervolging wegens kinderpornografie over te gaan. Leidend criterium daarbij is de schade die is berokkend aan de ander die staat afgebeeld op de visuele weergave en het belang van deze minderjarige. Als het openbaar ministerie besluit tot vervolging over te gaan en de verdachte is van mening dat hem een beroep toekomt op de strafuitsluitingsgrond in het tweede lid, dan is het aan de verdachte om dit aan te voeren en te onderbouwen.

Met artikel 251 wordt uitvoering gegeven aan de artikelen 2, onder c en 5 van de richtlijn 2011/93/EU waarin de lidstaten wordt opgedragen diverse gedragingen met betrekking tot kinderpornografie, indien wederrechtelijk gepleegd, strafbaar te stellen en, afhankelijk van de gedraging, te bestraffen met een minimale maximumgevangenisstraf van ten minste één tot drie jaren. Ingevolge artikel 8 van de richtlijn behoort het tot de discretionaire bevoegdheid van de lidstaten om te beslissen of artikel 5, tweede en zesde lid, van de richtlijn, van toepassing is op het vervaardigen, verwerven of in bezit hebben van materiaal waarbij kinderen zijn betrokken die seksueel meerderjarig zijn, wanneer dit materiaal is vervaardigd en in bezit wordt gehouden met de toestemming van die kinderen en uitsluitend voor persoonlijk gebruik van de betrokkenen, voor zover het niet met misbruik gepaard ging.

Artikel 252 [248c]

Dit artikel is de rechtsopvolger van het huidige artikel 248c Sr, waarin het bijwonen van een kinderpornografische voorstelling strafbaar is gesteld. In het WODC-onderzoek is geconstateerd dat de wetsgeschiedenis van het huidige artikel 248c, op grond waarvan uitsluitend het fysiek bijwonen van seksshows met minderjarigen strafbaar wordt gesteld, haaks lijkt te staan op de verplichting in artikel 4, vierde lid, van de richtlijn 2011/93/EU.¹¹⁰ In deze richtlijn-bepaling staat dat het welbewust bijwonen van pornografische voorstellingen waaraan een kind deelneemt, te bestraffen een maximumgevangenisstraf van ten minste twee jaar indien het kind nog niet seksueel meerderjarig is en van ten minste één jaar indien het kind seksueel meerderjarig is. Artikel 2, onder e, van de richtlijn definieert pornografische voorstelling als volgt: het live vertonen, bedoeld voor een publiek, onder meer door gebruikmaking van informatie- en communicatietechnologie:

- i) van een kind dat deelneemt aan echte of gesimuleerde expliciete seksuele gedragingen, of
- ii) van de geslachtsorganen van een kind voor primair seksuele doeleinden.

Ingevolge overweging 8 wordt in het kader van de strafbaarstelling van handelingen met betrekking tot pornografische voorstellingen in de richtlijn wordt verstaan: handelingen die bestaan uit een georganiseerde live voorstelling bedoeld voor een publiek.

In artikel 252 wordt de reikwijdte van de strafbaarstelling verduidelijkt en meer in lijn gebracht met de formulering van de richtlijn. Straffbaar gesteld wordt het opzettelijk bijwonen van een voorstelling waarin een persoon die de leeftijd van achttien jaren nog niet heeft bereikt is betrokken bij seksuele gedragingen. Voor strafbaarheid is vereist dat het bijwonen van een kinderpornografische voorstelling opzettelijk geschiedt, voorwaardelijk opzet is voldoende. Het bijwonen kan zowel fysiek als op afstand plaatsvinden. Onder voorstelling wordt verstaan een live voorstelling bedoeld voor een publiek. Hieronder valt tevens de in het huidige artikel 248c Sr genoemde vertoning van afbeeldingen van dergelijke handelingen in een daarvoor bestemde gelegenheid (bioscoopvertoning van een film met kinderpornografische inhoud).

De kinderpornografische aard van de voorstelling wordt tot uitdrukking gebracht via de

---

¹¹⁰ WODC-onderzoek, par. 4.5.5.4.

formulering "waarin een persoon die de leeftijd van achttien jaren nog niet heeft bereikt is betrokken bij seksuele gedragingen". Hiermee wordt aangesloten bij de strafbaarstelling van kinderpornografie in artikel 251. Deze formulering heeft, net als in artikel 251, een ruime reikwijdte en omvat de in artikel 2, onder e, van de richtlijn gedefinieerde vertoningen. Voor een toelichting wordt verwezen naar de artikelsgewijze toelichting op artikel 251.

Het wettelijke strafmaximum is, net als in artikel 251, verhoogd tot ten hoogste zes jaren gevangenisstraf (of geldboete van de vijfde categorie).

Het aanwezig zijn bij seksuele gedragingen waarbij een minderjarige betrokken is kan tevens een strafbare gedraging opleveren in de zin van de artikelen 247 tot en met 249. Hierin is onder meer strafbaar gesteld het laten verrichten van seksuele handelingen door een kind met zichzelf of met een derde en het laten ondergaan van een kind van seksuele handelingen door een derde onder bedreiging van hetzelfde strafmaximum of hogere strafmaxima dan het strafmaximum van artikel 252.

Artikel 253 [248, 240b, tweede lid, 250, tweede lid]

Dit artikel is de rechtsopvolger van de artikelen 248, 240b, tweede lid en 250, tweede lid, Sr. Het bevat de voor de artikelen 247 tot en met 252 geldende strafverzwarringsgronden. Het betreft de strafverzwarringsgronden die van toepassing zijn op seksuele misdrijven met kinderen waarin de leeftijd van het kind onderdeel is van de delictsomschrijving. Artikel 246 bevat de voor de artikelen 240 tot en met 245 geldende strafverzwarringsgronden. Voor een toelichting op de nieuwe opzet van de regeling van de strafverzwarringsgronden wordt verwezen naar het algemeen deel van de toelichting op de nieuwe Titel.

Eerste lid

In het eerste lid zijn de strafverzwarringsgronden opgenomen die gelden voor alle seksuele misdrijven gericht tegen kinderen. De strafverzwaring ten opzichte van het gronddelict bedraagt telkens een derde van de voor het gronddelict bepaalde maximumgevangenisstraf.

De strafverzwarringsgrond in het eerste lid, onderdeel a, het begaan van het feit door twee of meer verenigde personen, is overgenomen uit het huidige artikel 248, eerste lid, Sr. Hiermee wordt uitvoering gegeven aan artikel 9, onderdeel c, van de richtlijn 2011/93/EU, waarin het feit dat het strafbare feit werd gepleegd door meerdere personen samen als strafverzwarend wordt aangemerkt.

De strafverzwarringsgrond in het eerste lid, onderdeel b, is de opvolger van het huidige artikel 248, vijfde lid, Sr. Hiermee wordt uitvoering gegeven aan artikel 9, onderdeel g, van de richtlijn 2011/93/EU. De term "het feit is voorafgegaan, vergezeld of gevolgd van geweld" is vervangen door: "het feit vergezeld gaat met ernstige geweldpleging of de betrokken persoon ernstige schade berokkent". Mede gelet op de constatering in het WODC-onderzoek dat niet duidelijk in welke zin het bestanddeel "geweld" in het huidige artikel 248, vijfde en zesde lid, Sr is gebezigd en in hoeverre hiermee uitdrukking gegeven wordt aan artikel 3, vijfde lid, onder iii, van de richtlijn, is ervoor gekozen om nauw aansluiting te zoeken bij terminologie in artikel 9, onderdeel g, van richtlijn 2011/93/EU.¹¹¹ Daarbij geldt ten eerste dat 'ernstige geweldpleging' niet in alle gevallen hoeft te leiden tot 'zwaar lichamelijk letsel' als bedoeld in het vijfde lid. Ten tweede bestrijkt de term 'ernstige schade' ook meer dan alleen 'zwaar lichamelijk letsel'. Voorstelbaar is dat dit ook aantoonbare psychische schade kan omvatten. Uit de oriëntatiepunten voor straftoemeting van de rechtspraak komt naar voren dat bijzondere schadelijke (psychische) gevolgen voor het slachtoffer als strafverzwarend worden meegewogen in de straftoemeting bij de artikelen 242-245 Sr (zoals ontmaagding, aanzienlijk geestelijk of lichamelijk letsel, besmettingsrisico).¹¹²

In het eerste lid, onderdeel c, wordt het een gewoonte of een beroep maken van het begaan van het feit als strafverzwarend aangemerkt. Deze strafverzwarringsgrond is overgenomen uit de huidige artikelen 240b, tweede lid en 250, tweede lid, Sr waarin het een beroep of een gewoonte maken van kinderpornografische activiteiten en koppelarij als strafverhogend is aangemerkt. De

¹¹¹ WODC-onderzoek, par. 2.8.3.5.

¹¹² <https://www.rechtspraak.nl/SiteCollectionDocuments/Oriëntatiepunten-en-afspraken-LOVS.pdf>

reikwijdte is verbreed tot alle seksuele misdrijven gericht tegen kinderen. De wettelijke strafbedreiging voor het plegen van kinderpornografische activiteiten als gewoonte of beroep is ongewijzigd en bedraagt als gevolg van de strafverhoging met een derde ten opzichte van het basisdelict in artikel 251 (ten hoogste zes jaren gevangenisstraf) nog steeds ten hoogste acht jaren gevangenisstraf (of geldboete van de vijfde categorie).

Tweede lid

Het tweede lid van artikel 253 betreft de voortzetting van het huidige artikel 248, tweede lid, Sr en heeft betrekking op de aanwezigheid van een familiale of andere afhankelijkheidsrelatie tussen dader en kind. De redactie van de strafverzwarringsgrond is enigszins gemoderniseerd, zodat beter aangesloten wordt bij de huidige diversiteit aan samenlevingsvormen. Als strafverzwarend wordt aangemerkt het begaan van het feit met zijn kind, een kind over wie het gezag wordt uitgeoefend of een kind dat wordt opgevoed of verzorgd als behorend tot zijn gezin of een aan zijn zorg, waakzaamheid of opleiding toevertrouwd kind of een aan hem ondergeschikt kind. Voor een toelichting op deze begrippen wordt verwezen naar de artikelsgewijze toelichting op artikel 247. Ter voorkoming van een dubbel strafrechtelijk verwijt wordt deze strafverzwarende omstandigheid niet van toepassing verklaard op de seksuele misdrijven, bedoeld in artikel 247, eerste lid, onder a, omdat de familiale- of afhankelijkheidsrelatie waarin het kind verkeert in dit artikelonderdeel al een te bewijzen bestanddeel is van de delictomschrijving.

Met dit artikelonderdeel wordt uitvoering gegeven aan artikel 9, aanhef en onderdeel b, van de richtlijn 2011/93/EU waarin het feit dat het strafbare feit werd gepleegd door een gezins- of familielid van het kind, een persoon die met het kind samenwoont of een persoon die misbruik heeft gemaakt van een erkende positie van vertrouwen of gezag als strafverzwarend dient te worden aangemerkt, voor zover dit niet reeds tot de wezenlijke bestanddelen van de delictomschrijving behoort.

Derde lid

Artikel 253, derde lid, bouwt voort op het huidige artikel 248, derde lid, Sr. Hierin wordt het begaan van een feit met een persoon in een bijzonder kwetsbare situatie als strafverzwarend aangemerkt. In dat geval kan de wettelijk bepaalde gevangenisstraf met een derde worden verhoogd. Met de nieuwe redactie wordt (nauw)er aangesloten bij de terminologie in artikel 9, onder a, van de richtlijn 2011/93/EU. Volgens het WODC-onderzoek komen de volgende betekenissen van het begrip "bijzonder kwetsbare situatie in beeld: (i) een geestelijke of lichamelijke handicap, (ii) een toestand van afhankelijkheid, en (iii) een staat van lichamelijk of geestelijk onvermogen, waaronder een lichamelijk of geestelijk onvermogen veroorzaakt door de invloed van drugs en alcohol.¹¹³ Deze opsomming heeft geen limitatief karakter. Voor een nadere toelichting op het begrip "bijzonder kwetsbare situatie" wordt verwezen naar de artikelsgewijze toelichting bij artikel 247. Niet is vereist dat de dader wetenschap heeft van de bijzonder kwetsbare situatie.

Uit de bevindingen in het WODC-onderzoek kan afgeleid worden dat de strafverzwarende omstandigheden in het tweede en derde lid van artikel 248 Sr die uitvoering geven aan artikel 9 van de richtlijn 2011/93/EU (en artikel 18 van het Verdrag van Lanzarote) inhoudelijk enige overlap vertonen waar het betreft de formele afhankelijkheidsrelatie. Afhankelijk van het feitencomplex kan tenlastelegging op grond van artikel 248, tweede lid of derde lid, Sr plaatsvinden.

Deze strafverzwarringsgrond is niet van toepassing op artikel 247, eerste lid, onder b, omdat de bijzonder kwetsbare situatie waarin het kind verkeert in dit artikelonderdeel al een te bewijzen bestanddeel is van de delictomschrijving.

Vierde lid

Het vierde lid van artikel 253 is de opvolger van het huidige artikel 248f Sr voor zover het slachtoffer een kind beneden de zestien jaar betreft. Het artikel geeft uitvoering van artikel 3, vijfde lid, onder iii) van de richtlijn 2011/93/EU. In geval de dader het feit begaat met gebruik van

---

¹¹³ WODC-onderzoek, par. 2.8.2.5.

dwang, geweld of bedreiging, wordt de wettelijk bepaalde gevangenisstraf voor seksuele misdrijven met kinderen met een derde verhoogd. Dit resulteert erin dat in geval van gebruik van dwangmiddelen bij seksueel misbruik van kinderen beneden de leeftijd van zestien jaren de door de richtlijn vereiste minimale maximumstraf van tien jaren gevangenisstraf in alle gevallen wordt bereikt. Hoewel sprake is van enige overlap met de artikelen 241, tweede lid, en 243, tweede lid, (gekwalficeerde opzetaanranding en gekwalficeerde opzetverkrachting) is ervoor gekozen, met het oog op een effectieve en herkenbare implementatie van het Europees recht, de richtlijnbevestiging afzonderlijk om te zetten in de strafwet. Voor een nadere toelichting op wat wordt verstaan onder dwang, geweld en bedreiging wordt verwezen naar de artikelsgewijze toelichting op artikel 241, tweede lid. Voor strafbaarheid is vereist dat het opzet van de dader is gericht op het gebruik van dwang, geweld of bedreiging dan wel dat ten minste sprake is van opzet in voorwaardelijke zin.

Als het seksueel misbruik van een kind vergezeld gaat van dwang, geweld of bedreiging kan vervolging wegens gekwalficeerde opzetaanranding of opzetverkrachting plaatsvinden (artikelen 241, tweede lid, en 243, tweede lid). Het begaan van deze feiten met een persoon beneden de leeftijd van achttien jaren geldt als strafverzwarend (artikel 246). In dat geval kunnen de maximumstraffen met een derde worden verhoogd.

Vijfde lid

Het vijfde lid merkt seksueel misbruik van een kind beneden de leeftijd van zestien jaren dat zich beschikbaar stelt voor het verrichten van seksuele handelingen tegen betaling als strafverzwarend aan. De huidige zedentitel bevat geen specifieke voorziening voor betaalde seks met kinderen beneden de leeftijd van zestien jaren. Seksueel misbruik van kinderen beneden de leeftijd zestien is altijd strafbaar, ongeacht het betalingsaspect. Wel kan en wordt deze omstandigheid binnen de geldende strafmaxima door het openbaar ministerie en de rechter betrokken bij de strafeis en de strafoplegging.

Jonge kinderen die tegen betaling seksuele handelingen verrichten kunnen zich in een situatie van seksuele uitbuiting bevinden, of daarin makkelijk terechtkomen. Blootstelling aan betaalde seks op jonge leeftijd heeft vaak grote gevolgen voor kinderen. Klanten van betaalde seks met jonge kinderen houden de markt voor seksuele uitbuiting van kinderen in stand. Dit maakt dat het hebben van betaalde seks met een minderjarige een strafverzwarende factor is. Met het wettelijk verankeren hiervan wordt mede uitvoering gegeven aan de doelstelling binnen het programma Samen tegen Mensenhandel om maatregelen te nemen om klanten die betaalde seks hebben met minderjarigen te ontmoedigen en af te schrikken. Tevens wordt hiermee uitvoering gegeven aan een in de Tweede Kamer aangenomen motie waarin is verzocht wettelijk te regelen dat betaalde seks met zestienminners strafverzwarend is.¹¹⁴ Wat betreft de formulering van de strafverzwarringsgrond wordt aangesloten bij artikel 247, eerste lid, onder c. Hierin is het verrichten van seksuele handelingen met een kind in de leeftijd van zestien tot achttien jaren dat zich beschikbaar stelt voor betaalde seks strafbaar gesteld (als rechtsopvolger van het huidige artikel 248b Sr). Voor een toelichting op het bestanddeel "zich beschikbaar stelt tot seksuele handelingen met een derde tegen betaling" wordt verwezen naar de artikelsgewijze toelichting op artikel 247, eerste lid, onder c. De strafverzwarringsgrond is van toepassing op de strafbare feiten omschreven in de artikelen 248 en 249. Hierin is seksueel misbruik van kinderen in de leeftijd van twaalf tot en met zestien jaar en beneden de leeftijd van twaalf jaar strafbaar gesteld.

Met het vijfde lid wordt tevens uitvoering gegeven aan artikel 4, zevende lid, van de richtlijn 2011/93/EU, dat de lidstaten opdraagt op het aangaan van seksuele handelingen met een kind, waarbij een beroep wordt gedaan op kinderprostitutie, een maximumgevangenisstraf van ten minste vijf jaar gevangenisstraf te stellen indien het kind seksueel minderjarig is.

Zesde lid

In het zesde lid is de huidige strafverzwarringsgrond zwaar lichamelijk letsel als gevolg of levensgevaar te duchten overgenomen. Het strafmaximum wordt ten opzichte van het huidige artikel 248, zevende lid, Sr verhoogd tot ten hoogste achttien jaren gevangenisstraf (of geldboete

---

¹¹⁴ Kamerstukken II 2020/21, 35 570 VI, 85.

van de vijfde categorie). Bij zwaar lichamelijk letsel gaat het om letsel als bedoeld in artikel 82 Sr en de daarop gegronde jurisprudentie. De strafverzwarringsgrond is een geobjectiveerd bestanddeel. Niet is vereist dat het opzet van de dader is gericht op het veroorzaken van het zwaar lichamelijk letsel of levensgevaar.

Zevende lid

Het zevende lid bevat de huidige strafverzwarringsgrond uit artikel 248, achtste lid, Sr en betreft de dood als gevolg. Het strafmaximum is verhoogd tot levenslange gevangenisstraf of tijdelijke gevangenisstraf van ten hoogste dertig jaren (of geldboete van de vijfde categorie). Met deze strafverhoging wordt aangesloten bij de wettelijke strafmaxima voor andere ernstige delicten waarmee inbreuk wordt gemaakt op fundamentele grondrechten, zoals mensenhandel als gevolg waarvan de dood intreedt (artikel 273f, vierde en vijfde lid, Sr). De seksuele misdrijven waarop deze strafverzwarringsgrond van toepassing is, zijn beperkt tot de misdrijven waarbij de delictsgedraging bestaat uit seksueel misbruik van een kind waarop ten minste een maximum gevangenisstraf staat van zes jaren. Dit betekent dat de strafverzwarringsgrond niet van toepassing is op seksualiserende benadering (artikel 250), kinderpornografie (artikel 251) en het bijwonen van een kinderpornografische voorstelling (artikel 252). Het hier bedoelde gevolg van de delicten is onttrokken aan het schuldverband. Dit betekent dat opzet op het gevolg niet hoeft worden vastgesteld, wel causaliteit

Artikel 254 [251]

Dit artikel is de rechtsopvolger van het huidige artikel 251 Sr. Bij veroordeling wegens de in de artikelen 240 tot en met 253 omschreven seksuele misdrijven kan de rechter een veroordeelde ontzetten van zijn rechten die zijn vastgesteld in artikel 28, eerste lid, Sr. Het betreft ontzetting van het recht op het bekleden van (bepaalde) ambten, het dienen bij de gewapende macht en het zijn van raadsman of gerechtelijk bewindvoerder. Op grond van het tweede lid kan de veroordeelde van de uitoefening van zijn beroep worden ontzet. Er is niet slechts sprake van een beroep als het een hoofdwerkzaamheid of betaald beroep betreft.¹¹⁵

Artikel 254a [239]

In dit artikel wordt het in het openbaar opzettelijk verrichten van seksuele gedragingen die aanstotelijk zijn voor de eerbaarheid strafbaar gesteld. Het artikel is de rechtsopvolger van het huidige artikel 239 Sr dat schennis van de eerbaarheid strafbaar stelt. De strafbaarstelling heeft betrekking op in het openbaar verrichten van handelingen die kwetsend zijn voor het normaal ontwikkelde schaamtegevoel. Vanwege de seksuele component in het gedrag - veelal betreft de achterliggende problematiek een exhibitionistische stoornis - en de potentiële risico's die dit type delictsgedrag meebrengt op recidive en doorgroei naar het plegen van ernstiger seksuele misdrijven, zoals aanranding of verkrachting, wordt - anders dan bij het enigszins verwante misdrijf pornografie - strafbaarstelling als seksueel misdrijf gehandhaafd. In het opsporingsonderzoek binnen de zedenteams kunnen risicofactoren worden gedetecteerd en kan vroegtijdig in samenwerking met ketenpartners worden overgegaan tot het treffen van preventieve maatregelen ter voorkoming van recidive. Gelet op de aard en ernst van het delictsgedrag wordt het strafmaximum verhoogd naar gevangenisstraf van zes maanden (of geldboete van de derde categorie).

De delictsommschrijving is gemoderniseerd en bevat de volgende bestanddelen die voor strafbaarheid dienen te worden vervuld: 1) opzettelijk 2) seksuele gedragingen verrichten 3) die aanstotelijk zijn voor de eerbaarheid 4) in het openbaar. Het opzettelijk handelen bestaat uit het verrichten van seksuele gedragingen en het aanstootgevende karakter hiervan. Hiervan is sprake wanneer de pleger de aanmerkelijke kans aanvaardt dat zijn handelen het normaal schaamtegevoel kwetst. Voorwaardelijk opzet volstaat. In plaats van het ouderwets aandoende 'schennis van de eerbaarheid' is gekozen voor de term "seksuele gedragingen die aanstotelijk zijn voor de eerbaarheid". Hiermee wordt aangesloten bij de terminologie in de huidige en nieuwe strafbaarstelling van pornografie (artikelen 240 Sr/151d). Inhoudelijk wordt geen wijziging

---

¹¹⁵ HR 17 januari 2006, ECLI:NL:HR:2006:AU6285.

beoogd. Gedoeld wordt op handelen dat kwetsend is voor het normaal ontwikkelde schaamtegevoel binnen onze samenleving. In de jurisprudentie van de Hoge Raad wordt "eerbaarheid" als algemeen begrip verstaan zoals dat moet worden opgevat naar de hier te lande heersende zeden welke worden bepaald door de bij een belangrijke meerderheid van het Nederlandse volk op dit punt levende opvattingen.¹¹⁶

Bij het verrichten van seksuele gedragingen die aanstotelijk zijn voor de eerbaarheid kan worden gedacht aan het (deels) ontbloten van de geslachtsdelen (exhibitionisme), het op confronterende wijze ontbloten van billen of het plegen van seksuele handelingen, zoals masturberen, al dan niet zichtbaar onder de kleding, ook zonder dat het geslachtdeel is ontbloot, zoals in de rechtspraak met betrekking tot het huidige artikel 239 Sr is beslist.¹¹⁷¹¹⁸

Het bestanddeel "op of aan een plaats, voor het openbaar verkeer bestemd" is vervangen door: in het openbaar. Hiermee wordt op gemoderniseerde wijze tot uitdrukking gebracht dat voor strafbaarheid is vereist dat het aanstootgevende gedrag waarneembaar moet zijn op een openbare of publieke (fysieke of digitale) plaats. De term 'in het openbaar' is ontleend aan artikel 131 Sr en heeft derhalve voor de toepassing van dit artikel dezelfde betekenis. Met 'in het openbaar' zijn bedoeld plaatsen waar in beginsel eenieder vrij is om er te komen, te verblijven en te gaan, maar ook om algemeen voor het publiek openstaande plaatsen waarbij – zonder aanzien des persoons – beletselen gelden voor toegang en verblijf (entreprijs, minimumleeftijd). Het betreft bijvoorbeeld openbare wegen, openbare plantsoenen, parken, overdekte passages van winkelcentra en – als voorbeelden van publieke plaatsen – musea, bibliotheken, dierentuinen en attractieparken. Voor strafbaarheid is niet doorslaggevend de plaats waarvandaan het aanstootgevende gedrag wordt verricht, maar de plaats waar dit zichtbaar is en waar aldus de gedraging haar effect sorteert. Als dit gedrag wordt verricht vanuit een niet voor het publiek toegankelijke omgeving, zoals een woning achter een raam, maar wel zichtbaar is op de openbare weg, dan is er derhalve sprake van een strafbare gedraging. Voor de vaststelling dat betrokkene zich 'in het openbaar' schuldig heeft gemaakt aan aanstootgevend gedrag, is overigens niet van belang hoeveel personen betrokkene aldaar ongewild heeft geconfronteerd worden met het strafbare handelen.

Het begrip 'in het openbaar' omvat eveneens de online wereld. Online kan de delictsomschrijving bijvoorbeeld worden vervuld door het opzettelijk verrichten van seksuele gedragingen die aanstotelijk zijn voor de eerbaarheid die waarneembaar zijn op internetfora of via sociale media zoals Facebook, Twitter en Instagram. Het gaat daarbij om websites of chatgroepen die voor een breed publiek toegankelijk zijn en daarmee met een (fysieke) openbare plaats gelijk te stellen zijn. Ook online moet worden voorkomen dat eenieder – juist vanwege het openbare karakter van de site die men bezoekt – onvermoed kan worden geconfronteerd met aanstootgevend gedrag. De strafbaarheid is door het bestanddeel 'in het openbaar' hiertoe ook begrensd; gedragingen die in besloten chatgroepen of afgesloten websites plaatsvinden, vallen buiten de strafbaarstelling. Dit kunnen bijvoorbeeld ook webpagina's zijn voor de toegang waarvan niet iedereen zich kan registreren, zoals webpagina's of chatgroepen die zijn ingesteld voor alleen vrienden of webpagina's met een afgesloten privégedeelte. Bepalend of sprake is van online openbaarheid in de zin van deze strafbaarstelling is derhalve de zeer ruime toegangsmogelijkheid voor eenieder. Die open toegang rechtvaardigt strafrechtelijke bescherming tegen ongewenste confrontatie met aanstootgevend gedrag van een ander.

Het artikelonderdeel (2°) van het huidige artikel 239 Sr dat bescherming biedt aan personen onder de leeftijd van zestien jaren tegen schennis is niet overgenomen. Dit gedrag valt onder het bereik van de nieuwe strafbaarstelling in artikel 250 die het seksualiserend benaderen van kinderen strafbaar stelt. Deze strafbaarstelling omvat ook gedragingen waarbij iemand een kind getuige doet zijn van een seksuele gedraging. Het derde artikelonderdeel (3°) komt evenmin terug. Het daarin strafbaar gestelde gedrag wordt in de nieuwe opzet van dit wetsvoorstel deels bestreken

---

¹¹⁶ HR 19 november 1974, ECLI:NL:HR:1974:AB5332, NJ 1975/133.

¹¹⁷ ECLI:NL:PHR:2020:786.

¹¹⁸ Rb Limburg 13 februari 2019, ECLI:NL:RBLIM:2019:1250; Rb Rotterdam, 29 december 2020 ECLI:NL:RBROT:2020:12145.

door (de ruimere reikwijdte van) de voorgestelde strafbaarstellingen van schuldaanranding, opzetaanranding en seksuele intimidatie (artikelen 239, 240 en 429ter).

Artikel 254b [254a]

Artikel 245b is de rechtsopvolger van het huidige artikel 254a Sr en stelt dierenpornografie strafbaar. De delictsomschrijving is op twee punten gemoderniseerd. Ten eerste is de term "afbeelding" vervangen door de techniekonafhankelijker term "visuele weergave". Hiermee wordt aangesloten bij de nieuwe terminologie in de strafbaarstelling van kinderpornografie in artikel 250. Voor een toelichting op het bestanddeel "visuele weergave" wordt verwezen naar de artikelsgewijze toelichting op artikel 251. Ten tweede is "ontuchtige handeling" vervangen door "seksuele handeling". Deze wijziging hangt samen met het vervallen van het ontucht-bestanddeel in de Titel Seksuele misdrijven. Onder seksuele handeling in de zin van artikel 254b wordt verstaan: handeling van seksuele aard die een inbreuk maakt op de fysieke integriteit van een dier. Hieronder vallen niet noodzakelijke handelingen, zoals medische handelingen. Het strafmaximum blijft zes maanden gevangenisstraf (of geldboete van de derde categorie).

Artikel 254c [254]

Dit artikel is de rechtsopvolger van het huidige artikel 254 Sr. Het ontucht plegen met dieren is in 2010 strafbaar gesteld vanuit de gedachte dat de integriteit van dieren een rechtens te respecteren belang is en dat seksuele contacten tussen mens en dier in strijd zijn met de goede zeden.¹¹⁹ De delictsomschrijving is op één punt gewijzigd. De term "ontuchtige handelingen" is vervangen door "seksuele handelingen". Deze wijziging hangt samen met het vervallen van het ontucht-bestanddeel in de Titel Seksuele misdrijven. Onder seksuele handelingen in de zin van artikel 254c wordt verstaan: handelingen van seksuele aard die een inbreuk op de fysieke integriteit van een dier maken. Hieronder vallen niet noodzakelijke handelingen, zoals medische handelingen. De formulering van de delictsgedraging sluit aan bij de delictsgedraging van de overige seksuele misdrijven (artikel 239). Strafbaar zijn het verrichten van seksuele handelingen met een dier, het laten verrichten van een dier van seksuele handelingen met hem, met zichzelf of met een derde en het laten ondergaan van een dier van seksuele handelingen door een derde. Het strafmaximum wordt gehandhaafd op een jaar en zes maanden gevangenisstraf (of geldboete van de vierde categorie).

K (Wijziging artikel 273f)

De verwijzing in artikel 273f, zevende lid, Sr naar de bijkomende straffen wordt ongenummerd naar artikel 254.

L (Nieuw artikel 429ter)

Dit artikel is nieuw en stelt het in het openbaar seksueel intimideren van een ander strafbaar. In het algemeen deel van deze memorie is al toegelicht dat seksueel intimiderend gedrag binnen onze samenleving in toenemende mate als overlastgevend en strafwaardig wordt ervaren. Door dit gedrag in de strafwet aan te merken als overtreding kan hiertegen op effectieve wijze strafrechtelijk worden opgetreden. De kern van het strafrechtelijk verwijt is dat iemand een ander op een openbare of publieke plaats op een indringende en intimiderende wijze als seksueel object benadert. Het gevolg van dit gedrag is dat mensen zich onveilig voelen of worden gehinderd om zichzelf te zijn als zij zich in het openbaar begeven. Dit maakt strafbaarstelling als overtreding tegen de openbare orde (in het Derde Boek Titel II) passend. Kwelijk is dat seksueel intimiderend gedrag niet zelden leidt tot aanpassingsgedrag bij degene die geïntimideerd wordt, bijvoorbeeld door bepaalde plekken te mijden of andere kleding aan te trekken.

De strafbaarstelling heeft betrekking op overlastgevend en intimiderend gedrag. Hieronder valt niet gedrag dat bedoeld is om contact te leggen of te flirten. Dit laatste wordt in het artikel op twee manieren uitgedrukt. Ten eerste zijn uitsluitend die gedragingen strafbaar die vreesaanjagend, vernederend, kwetsend of ontterend zijn te achten. Ten tweede is als vereiste opgenomen dat de seksuele benadering van de een door de ander indringend moet zijn geweest.

---

¹¹⁹ Kamerstukken II 2006/07, 31009, nr. 3.

De delictsomschrijving bevat de volgende bestanddelen die voor strafbaarheid dienen te worden vervuld: 1) een ander indringend seksueel benaderen 2) in het openbaar 3) door middel van opmerkingen, gebaren, geluiden of aanrakingen 4) op een wijze die vreesaanjagend, vernederend, kwetsend of ontierend is te achten.

De seksuele benadering dient plaats te vinden door middel van opmerkingen, gebaren, geluiden of aanrakingen. Voor de betekenis van deze op zichzelf neutraal geformuleerde handelingen kan worden aangesloten bij het algemeen spraakgebruik. Voor het bewijs is vereist dat de handelingen een seksuele lading hebben. Of hiervan sprake is, zal per geval moeten worden beoordeeld. Gaat het om het maken van opmerkingen, dan kan die seksuele lading veelal worden afgeleid uit de inhoud van de door een dader gebezigde taal. Opmerkingen die zien op de seksuele voorkeur van personen vallen onder andere strafbepalingen, zoals de strafbaarstelling van belediging (een misdrijf) en verschillende anti-discriminatiebepalingen in het Wetboek van Strafrecht (misdrijven en overtreding).

Bij het maken van gebaren kan worden gedacht aan uitbeeldingen die zinspelen op seksueel contact met degene tot wie de gebaren worden gericht. Ook is denkbaar dat gebaren worden gemaakt met een, al dan niet impliciete, verwijzing naar geslachtsdelen. Bij het maken van geluiden kan worden gedacht aan het nafluiten van een ander of het zogenoemde sissen of klakken. Met aanrakingen wordt bedoeld op kortstondige gedragingen met een geringe fysieke component. Hierbij komt betekenis toe aan de plek waar iemand door de dader op zijn of haar lichaam wordt aangeraakt. Gedacht kan worden aan aanrakingen van niet seksuele lichaamsdelen, zoals een arm of een been, of een aai over de bol. Handelingen van seksuele aard die een inbreuk op de lichamelijke of seksuele integriteit opleveren, zoals aanrakingen van borsten, billen en geslachtsdelen, vallen onder de reikwijdte van een delictsvorm van het (ernstiger) seksuele misdrijf aanranding.

Met de bestanddelen "op een wijze die vreesaanjagend, vernederend, kwetsend of ontierend is te achten" wordt het intimiderende karakter van de seksuele benadering tot uitdrukking gebracht. Wat betreft de terminologie is zoveel mogelijk aangesloten bij reeds geldende definities van seksuele intimidatie.¹²⁰ Niet hoeft te worden bewezen dat de wijze waarop de seksuele benadering heeft plaatsgevonden door een concreet slachtoffer vreesaanjagend, vernederend, kwetsend of ontierend wordt geacht of door de dader als zodanig was bedoeld. Voldoende is dat de seksuele benadering naar algemene maatstaven als intimiderend kan worden beschouwd. Het betreft dus een geobjectiveerd criterium.

Het bestanddeel "indringend" vereist dat voor strafbaarheid de intimiderende seksuele benadering een bepaalde intensiteit moet hebben. Hiermee wordt tot uitdrukking gebracht dat niet is beoogd alle vormen van seksueel benaderen te criminaliseren, noch alle vormen van seksueel benaderen die vrees aanjagen of vernederend, kwetsend of ontierend zijn te achten. Voor de beoordeling van de strafbaarheid komt betekenis toe aan de inhoud van de seksuele benadering, maar ook aan de context waarbinnen deze benadering plaatsvindt. Deze vormen als het ware communicerende vaten. Sommige handelingen zijn reeds naar hun inhoud indringend en vreesaanjagend, vernederend, kwetsend dan wel ontierend te achten. De inhoud van bijvoorbeeld één (of meer) opmerking(en) kan al meebrengen dat sprake is van een indringende en intimiderende seksuele

---

¹²⁰ In artikel 2, tweede lid, van richtlijn 2002/73/EG wordt het begrip seksuele intimidatie als volgt omschreven: "wanneer zich enige vorm van ongewenst verbaal, non-verbaal of fysiek gedrag met een seksuele connotatie voordoet met als doel of gevolg dat de waardigheid van een persoon wordt aangetast, in het bijzonder wanneer een bedreigende, vijandige, beledigende, vernederende of kwetsende situatie wordt gecreëerd".

Ter uitvoering van de richtlijn is in artikel 1a van de Algemene wet gelijke behandeling de volgende definitie van seksuele intimidatie opgenomen: enige vorm van verbaal, non-verbaal of fysiek gedrag met een seksuele connotatie dat als doel of gevolg heeft dat de waardigheid van de persoon wordt aangetast, in het bijzonder wanneer een bedreigende, vijandige, beledigende, vernederende of kwetsende omgeving wordt gecreëerd. Artikel 7:646 lid 8 BW dat gaat over gelijke behandeling op het werk bevat dezelfde definitie.

De definitie van seksuele intimidatie in artikel 40 van het Verdrag van Istanbul is min of meer gelijklopend als de definitie die is opgenomen in de richtlijn: "elke vorm van ongewenst verbaal, non-verbaal of fysiek seksueel getint gedrag met het doel of gevolg de waardigheid van een persoon te schenden, in het bijzonder door het creëren van een intimiderende, vijandige, ontierende, vernederende of beledigende omgeving".

benadering. Het iemand in het openbaar uitmaken voor 'hoer', 'bitch', 'slet', 'geil wijf' et cetera kan weinig anders worden begrepen dan als een indringende en intimiderende seksuele benadering. Hetzelfde geldt voor het agressief vragen van 'Wil je seks?' of andere expliciete, seksualiserende opmerkingen, zoals 'Hee, waar ga je heen met dat lekkere kontje?', of 'Hee, meisje, ben je geil?', 'Ik wil je pakken', 'Ik zou je doen'. Ook het maken van masturbatie-, lik-, pijp- en/of penetratiebewegingen in de richting van een ander vormt een seksuele benadering die op zichzelf gezien reeds qua inhoud voldoende indringend en intimiderend is om onder het bereik van de strafbaarstelling te vallen.

Als de inhoud van een handeling op zichzelf gezien onvoldoende is om een indringende en intimiderende seksuele benadering te vormen, kan de context waarin de seksuele benadering plaatsvindt alsnog maken dat sprake is van strafbaar handelen. Factoren die hierbij een rol kunnen spelen zijn de duur of frequentie van de seksuele benadering, de intensiteit hiervan - bijvoorbeeld een combinatie van verschillende handelingen - of de omgeving of situatie waarin de seksuele benadering plaatsvindt. De omstandigheden kleuren in zo'n geval als het ware het indringende en intimiderende karakter van de seksuele benadering.

Een voorbeeld is een seksuele benadering door middel van het maken van geluiden, zoals het nafluiten van een ander of het zogenaemde 'sissen' of 'klakken'. Het eenmalig nafluiten, sissen of klakken volstaat niet voor strafbaarheid. Deze handeling is wat betreft inhoud niet dusdanig dat gesproken kan worden van een indringende en intimiderende seksuele benadering. Maar indien dit gedrag verschillende keren wordt herhaald, al dan niet in de richting van dezelfde persoon, of in combinatie met andere handelingen plaatsvindt, bijvoorbeeld het vastpakken van iemand en beletten zijn of haar gang te vervolgen, kan de context maken dat de seksuele benadering alsnog als indringend en intimiderend moet worden gezien. Dit geldt ook indien de seksuele benadering plaatsvindt door middel van geluiden en in een ongelijkwaardige setting. Hiervan kan bijvoorbeeld sprake zijn indien degene die de geluiden maakt zich in een groep bevindt, terwijl de ander alleen over straat loopt. Ook is denkbaar dat het leeftijdsverschil van dader en slachtoffer een rol kan spelen. Voorts kan de omgeving waarin de seksuele benadering plaatsvindt een rol spelen. Het maken van seksueel geladen geluiden in het donker, in een verlaten straat, heeft een indringender en sterker intimiderend karakter dan wanneer deze geluiden bijvoorbeeld worden gemaakt in een drukke winkelstraat, in het bijzijn van winkelend publiek. Ook daar kan deze vorm van seksuele benadering mogelijk als vervelend worden ervaren, maar in een dergelijk geval maakt de setting waarin die plaats heeft dat minder snel sprake zal zijn van een indringend en intimiderend karakter.

Een ander voorbeeld van seksuele benadering door middel geluiden die door de context waarin de gedraging plaatsvindt een strafbaar gedraging karakter kan krijgen is het hijgend achter iemand aanlopen in het bos, al dan niet in hardloopkleding. Het langer aanhouden van de gedraging en het volgen van iemand in een afgelegen omgeving zijn factoren die maken dat in dit soort situaties al snel van een indringende en intimiderende seksuele benadering kan worden gesproken.

Voor strafbaarheid is vereist dat de seksuele intimidatie 'in het openbaar' plaatsvindt. Met deze term wordt aangesloten bij de betekenis die daaraan wordt gegeven in de artikelen 131 en 132 Sr. Zie in dit verband ook de toelichting op het nieuwe artikel 254a. Waar echter in de artikelen 131 en 132 Sr aan de term 'in het openbaar' de gedachtegang ten grondslag ligt dat opruiing pas strafbaar is als de openbare orde is geraakt en aldus de bedoeling moet bestaan uitlatingen in het openbaar te brengen, beperkt de betekenis van de term 'in het openbaar' in dit artikel zich louter tot de feitelijke bepaling van de pleegplaats van de seksuele intimidatie in het publieke fysieke en digitale domein. De keuze voor deze formulering houdt verband met het beschermde belang bij de strafbaarstelling: het voorkomen van overlastgevend gedrag in deze publieke ruimtes en het borgen dat mensen zich veilig voelen als zij zich in het openbaar begeven en dat zij ongehinderd zichzelf kunnen zijn.

Seksuele intimidatie vindt op grond van dit artikel 'in het openbaar' plaats als de inbreuk zich bijvoorbeeld voordoet aan de openbare weg, voor het publiek toegankelijke gebouwen, zoals winkels of uitgaansgelegenheden of in het openbaar vervoer. Het gaat hier dus om plaatsen waar in beginsel eenieder vrij is om er te komen, te verblijven en te gaan, maar ook om algemeen voor het publiek openstaande plaatsen waarbij - zonder aanzien des persoons - beletselen gelden voor toegang en verblijf (entreprijs, minimumleeftijd).

De reikwijdte van het begrip 'in het openbaar' is, zoals aangegeven, niet beperkt tot de fysieke wereld, maar strekt zich ook uit tot de online wereld. Online kan de delictomschrijving bijvoorbeeld worden vervuld door het maken van seksuele opmerkingen of seksuele gebaren over of jegens iemand op internetfora of via sociale media zoals Twitter en Instagram, mits de omgeving waarin de seksuele intimiderende benadering heeft plaatsgevonden voor een breed publiek toegankelijk is en daarmee met een (fysieke) openbare plaats is gelijk te stellen. Degene die een dergelijke voor eenieder toegankelijke openbare internetpagina betreedt, zal zich dan ook moeten onthouden van gedragingen die seksuele intimidatie in de zin van het voorgestelde artikel kunnen opleveren. De strafbaarheid is door het bestanddeel 'in het openbaar' hiertoe ook begrensd; gedragingen die in besloten chatgroepen of afgesloten websites plaatsvinden, vallen buiten de strafbaarstelling. Dit kunnen bijvoorbeeld ook webpagina's zijn voor de toegang waarvan niet iedereen zich kan registreren, zoals webpagina's of chatgroepen die zijn ingesteld voor alleen vrienden of webpagina's met een afgesloten privégedeelte. Bepalend of sprake is van online openbaarheid in de zin van deze strafbaarstelling is derhalve de zeer ruime toegangsmogelijkheid voor eenieder. Van 'openbaarheid' is geen sprake ingeval van een besloten Whatsapp-groep waar het een bewuste keuze is om binnen een beperkte kring onderling met elkaar van gedachten te wisselen. Niet ondenkbaar is dat iemand binnen zo'n besloten groep seksueel geïntimideerd kan worden, maar voor de hier voorgestelde strafbaarstelling is juist ook het openbare karakter van de ruimte waartoe men zich de toegang heeft verschaft bepalend; het is die vrijheid om je daarin ongestoord en veilig te bewegen en te zijn die strafrechtelijk wordt beschermd. Dit betekent ook dat situaties van seksuele intimidatie op fysieke plaatsen die niet voor publiek openstaan, zoals kantoorgebouwen, onderwijsinstellingen en woningen, buiten het bereik van de strafbaarstelling vallen. De strafbaarheid van de in dit artikel bedoelde lichtere inbreuken op de seksuele integriteit en waardigheid strekt zich dus niet uit tot achter de voordeur; hier past terughoudendheid van de strafwetgever en dient ter zake voorrang te worden gegeven aan handhaving van behoorlijkheids- en fatsoensregels in de eigen private sfeer.

Het strafmaximum wordt gesteld op drie maanden hechtenis of geldboete van de derde categorie. Deze strafhoogte past bij strafbaarstelling als overtreding en de mate van verwijtbaarheid. Bewijs van subjectieve bestanddelen als schuld of opzet bij die degene die het strafbare feit pleegt is niet vereist.

ARTIKEL II (Wetboek van Strafvordering)

A (Wijziging artikel 51e)

Artikel 51e van het Wetboek van Strafvordering (Sv) regelt het spreekrecht van slachtoffers, ouders of verzorgers en nabestaanden ter terechtzitting. Het spreekrecht kan, ingevolge het eerste lid, altijd worden uitgeoefend indien een misdrijf is ten laste gelegd waarop naar de wettelijke omschrijving een gevangenisstraf van acht jaar of meer is gesteld. Het spreekrecht kan daarnaast ook worden uitgeoefend bij de misdrijven specifiek genoemd in het eerste lid, waarvan het strafmaximum lager is dan acht jaar. Het betreft de zedenmisdrijven omschreven in de huidige artikelen 240b, 247, 248a, 248b, 249 en 250 Sr. De verwijzingen naar deze artikelen worden omgenummerd. Enkele misdrijven behoeven gezien hun verhoogde strafmaxima niet terug te keren. Toegevoegd wordt het nieuwe misdrijf opzetaanranding (artikel 241, tweede lid). Vermeld worden de artikelen 241, eerste lid, 247, eerste en tweede lid, 244, eerste lid, 245, eerste lid en 251.

B (Wijziging artikel 67)

Artikel 67, eerste lid, onderdeel b, Sv bepaalt dat een bevel tot voorlopige hechtenis kan worden gegeven in geval van verdenking van een misdrijf waarop naar de wettelijke omschrijving een gevangenisstraf van vier jaar of meer is gesteld (onderdeel a), of van verdenking van een van de misdrijven specifiek genoemd in onderdeel b, waarvan het strafmaximum lager is dan vier jaar. Tot de laatste categorie behoren de zedenmisdrijven omschreven in de huidige artikelen 248d, 248e en 254a Sr. De verwijzingen naar deze artikelen worden omgenummerd. Het nieuwe misdrijf sexchatting (artikel 250, onderdeel a) wordt toegevoegd. Eveneens wordt toegevoegd het misdrijf

aanstootgevend gedrag (artikel 254a). Door het aanmerken van dit misdrijf als feit waarvoor voorlopige hechtenis kan worden opgelegd kunnen verdachten voortaan ook buiten heterdaad worden aangehouden. In de praktijk komt het met enige regelmaat voor dat iemand bijvoorbeeld (bij herhaling) bij een speeltuin met ontbloot onderlijf in de bosjes staat of 's nachts (gedeeltelijk) ontbloot langs een bepaalde fietsroute staat waar veel vrouwelijk uitgaanspubliek langskomt. Nu staan politie en openbaar ministerie in dit soort situaties, die sociale onrust of (ernstiger) seksuele recidive tot gevolg kunnen hebben, vaak machteloos als achteraf aangifte wordt gedaan en de verdachte weigert op uitnodiging naar het politiebureau te komen. Als gevolg van de aanwijzing als misdrijf waarvoor voorlopige hechtenis kan worden gelegd wordt tevens de inzet van verschillende bijzondere opsporingsmiddelen mogelijk, zoals het opvragen van telecomgegevens of het opvragen van camerabeelden bij derden. Ook wordt het mogelijk in het kader van de schorsing van de voorlopige hechtenis bijzondere voorwaarden op te leggen aan een verdachte, waardoor deze in het vizier van politie en openbaar ministerie kan blijven.

C (Wijziging artikel 151da)

De officier van justitie kan in belang van het onderzoek bevelen dat een DNA-onderzoek wordt verricht dat gericht is op het vaststellen van verwantschap (artikel 151da Sv). Een DNA-verwantschapsonderzoek kan worden verricht met ook celmateriaal van derden, mits met hun schriftelijke toestemming hiervoor afgenomen. Het tweede lid bepaalt dat toestemming voor afname van celmateriaal niet is vereist wanneer de derde een minderjarige betreft die vermoedelijk 'voorwerp' is van een van de misdrijven genoemd in dit artikellid. Het celmateriaal wordt dan op bevel van de officier van justitie, na schriftelijke machtiging van de rechter-commissaris afgenomen. De misdrijven waarom het gaat zijn onder meer de zedenmisdrijven omschreven in de huidige artikelen 242 tot en met 248b en 249 Sr. De verwijzingen naar deze artikelen worden omgenummerd. Toegevoegd worden de misdrijven opzetaanranding (241, eerste lid) en opzetverkrachting (243, eerste lid). Vermeld worden de artikelen 241, 243, 244, 245, 247, 248 en 249.

Het derde lid van artikel 151da bepaalt in welke gevallen een DNA-verwantschapsonderzoek is toegestaan, te weten: bij misdrijven waarop naar de wettelijke omschrijving een gevangenisstraf van acht jaar of meer is gesteld en bij de misdrijven specifiek genoemd in dit artikellid. Specifiek worden genoemd de zedenmisdrijven omschreven in de huidige artikelen 247, 248a, 248b en 249 Sr, waarvoor een lager strafmaximum geldt dan acht jaar gevangenisstraf. Deze artikelen worden omgenummerd. Enkele misdrijven behoeven gezien hun verhoogde strafmaxima niet terug te keren. Toegevoegd wordt het misdrijf opzetaanranding (artikel 241, eerste lid). Vermeld worden de we artikelen 241, eerste lid, 244, eerste lid, 245, eerste lid en 247, eerste en tweede lid.

D (Wijziging artikel 167a)

Artikel 167a Sv regelt het recht van minderjarige slachtoffers van twaalf jaar of ouder om te worden gehoord omtrent het gepleegde misdrijf. De zienswijze van de minderjarige omtrent de gebeurtenissen en, eventueel, over de wenselijkheid van een strafvervolging wordt betrokken bij de vervolgingsbeslissing die de officier van justitie dient te nemen.

Het hoorrecht beperkt zich tot de zedenmisdrijven gericht tegen kinderen die worden omschreven in de huidige artikelen 245, 247, 248a, 248d en 248e. De verwijzingen naar deze artikelen worden omgenummerd. Toegevoegd wordt het misdrijf sexchatting (artikel 250, onderdeel a). Vermeld worden de artikelen 247, tweede lid, 248 en 250.

E (Wijziging artikel 195g)

Zie de artikelsgewijze toelichting op artikel 151da Sv.

F (Wijziging artikel 481)

Het tweede lid van artikel 481 Sv bepaalt in welke gevallen het openbaar ministerie mededeling moet doen aan slachtoffers of nabestaanden van de beslissing van de Hoge Raad over een herzieningsaanvraag en van de einduitspraak in de herzieningszaak tegen de (gewezen) verdachte. Het informatierecht van artikel 481 Sv is voorbehouden aan ernstigere misdrijven, in het bijzonder de misdrijven waarop naar de wettelijke omschrijving een gevangenisstraf van acht

jaar of meer is gesteld. Informatie moet daarnaast ook worden verschaft als het gaat om de misdrijven specifiek genoemd in het tweede lid, waarvan het strafmaximum lager is dan acht jaar gevangenisstraf. Het betreft onder meer de zedenmisdrijven omschreven in de huidige artikelen 240b, 247, 248a, 248b, 249 en 250 Sr. De verwijzingen naar deze misdrijven worden omgenummerd. Enkele misdrijven behoeven gezien hun verhoogde strafmaxima niet terug te keren. Toegevoegd wordt het misdrijf opzetaanranding (artikel 241, eerste lid). Vermeld worden de artikelen 244, eerste lid, 245, eerste lid, 247, eerste en tweede lid, en 251.

G (Wijziging artikel 551)

Het eerste lid van artikel 551 Sv regelt voor een aantal misdrijven de bevoegdheid van opsporingsambtenaren om uitlevering van voor inbeslagneming vatbare voorwerpen te vorderen, teneinde verbeurdverklaring of onttrekking aan het verkeer van deze voorwerpen mogelijk te maken. Het betreft hier een bevoegdheid die niet wordt begrensd door de onmogelijkheid om het bevel tot uitlevering te richten tot de verdachte.¹²¹ De toepasbaarheid ziet onder meer op de seksuele misdrijven omschreven in de huidige artikelen 240, 240a, 240b, 248a en 250 Sr. De verwijzingen naar deze artikelen worden omgenummerd. Vermeld worden de artikelen 151d, 151e, 247, 248, 249 en 251.

ARTIKEL III (Wijziging artikel 51a Uitleveringswet)

Artikel 51a, eerste lid, van de Uitleveringswet bepaalt ten aanzien van de misdrijven die worden genoemd in het tweede lid dat voor deze strafbare feiten, die ingevolge de genoemde verdragen strafbaar dienen te worden gesteld, uitgeleverd kan worden aan staten die partij zijn bij het desbetreffende verdrag. In het tweede lid bevatten het vijftiende, het negentiende, het twintigste en het vijfentwintigste gedachtestreepje verwijzingen naar zedenmisdrijven waarvoor kan worden uitgeleverd. Deze verwijzingen worden omgenummerd.

Het twintigste gedachtestreepje heeft betrekking op zedenmisdrijven die kunnen vallen onder de strafbare feiten omschreven in de artikelen 18 tot en met 24 van het Verdrag van Lanzarote en het vijfentwintigste gedachtestreepje op zedenmisdrijven die kunnen vallen onder de strafbare feiten omschreven in het Verdrag van Istanbul. Toegevoegd in beide onderdelen worden de misdrijven schuldaanranding (artikel 240), opzetaanranding (artikel 241, eerste lid), schuldverkrachting (artikel 242) en opzetverkrachting (243, eerste lid). Deze misdrijven zijn aan te merken als feiten omschreven in artikel 36 van het Verdrag van Istanbul en de artikelen 18 en 19 van het Verdrag van Lanzarote, indien het wordt gepleegd tegen een kind. Voorts wordt het misdrijf sexchatting (250, onderdeel a) toegevoegd bij het twintigste gedachtenstreepje. In het twintigste gedachtestreepje worden vermeld de artikelen 240 tot en met 245 en 247 tot en met 252. In het vijfentwintigste gedachtestreepje worden vermeld de artikelen 151d, 151e, 240 tot en met 243, 247, tweede lid, 248, 249, 250, onder en 251.

ARTIKEL IV (Wijziging artikel 4 Wet justitiële en strafvorderlijke gegevens)

Artikel 4 van de Wet justitiële en strafvorderlijke gegevens regelt de bewaartermijnen voor justitiële gegevens van verdachten en veroordeelden wegens misdrijven. Pas na het verstrijken van de termijnen mogen deze gegevens vernietigd worden. Justitiële gegevens van verdachten en veroordeelden wegens een van de misdrijven omschreven in de huidige artikelen 240b tot en met 250 worden, ingevolge het vierde lid van deze bepaling, na tachtig jaar vernietigd. De verwijzingen naar deze artikelen worden omgenummerd. Toegevoegd worden de nieuwe misdrijven opzetaanranding (artikel 241, eerste lid) en opzetverkrachting (artikel 243, eerste lid) en sexchatting (artikel 250, onderdeel a). Vermeld worden de artikelen 241, 243 tot en met 245 en 247 tot en met 252.

---

¹²¹ HR 20 maart 1984, ECLI:NL:PHR:1984:AC8344, m.nt. Th.W. van Veen.

ARTIKEL V (Wijziging artikel 7 Wet wapens en munitie)

Artikel 7, eerste lid, onderdeel b, van de Wet wapens en munitie bepaalt dat erkenningen, consenten, vergunningen, verloven en ontheffingen voor wapens of munitie worden geweigerd indien de aanvrager, of de beheerder bedoeld in artikel 10, eerste lid, onderdeel a, van die wet in de acht jaren voorafgaand aan de beslissing op de aanvraag bij onherroepelijk geworden rechterlijke uitspraak is veroordeeld wegens het plegen van een misdrijf als omschreven in de huidige artikelen 242 tot en met 247, 248f, 249 en 250. De verwijzingen naar deze artikelen worden omgenummerd. Toegevoegd worden de misdrijven opzetaanranding (artikel 241, eerste lid) en opzetverkrachting (artikel 243, eerste lid). Vermeld worden de artikelen 241, 243 tot en met 245, 247, eerste lid en derde lid tot en met vijfde lid, 248, 249.

ARTIKEL VI (Wijziging artikel 3.28 Wet natuurbescherming)

Artikel 3.28, derde lid, onderdeel e, van de Wet natuurbescherming bepaalt dat de jachtakte wordt geweigerd indien de aanvrager in de acht jaren voorafgaand aan de beslissing op de aanvraag bij onherroepelijk geworden rechterlijke uitspraak is veroordeeld wegens het plegen van een misdrijf als omschreven in de huidige artikelen 242 tot en met 247, 248f, 249 en 250. De verwijzingen naar deze artikelen worden omgenummerd. Toegevoegd worden de misdrijven opzetaanranding (artikel 241, eerste lid) en opzetverkrachting (artikel 243, eerste lid). Vermeld worden de artikelen 241, 243 tot en met 245, 247, eerste lid en derde lid tot en met vijfde lid, 248, 249.

ARTIKEL VII (Wijziging artikel 2 Wet foetaal weefsel)

Ingevolge artikel 2, eerste lid, onderdeel b, van de Wet foetaal weefsel is het bewaren en gebruiken van foetaal weefsel slechts toegestaan ten behoeve van de opsporing en vervolging van een misdrijf als bedoeld in de huidige artikelen 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 248a, 248b of 249, dat vermoedelijk heeft geleid tot de zwangerschap waarvan het foetaal weefsel afkomstig is. De verwijzingen naar deze artikelen worden omgenummerd. Toegevoegd worden de misdrijven opzetaanranding (artikel 241, eerste lid) en opzetverkrachting (artikel 243, eerste lid). Vermeld worden de artikelen 241, 243 tot en met 245 en 247 tot en met 249.

ARTIKEL VIII (Wijziging artikel 98a Wet op de beroepen in de individuele gezondheidszorg)

Deze bepaling regelt de ontzetting van het recht om een beroep in de individuele gezondheidszorg uit te oefenen bij een veroordeling ter zake van bepaalde misdrijven. De verwijzing in de aanhef van artikel 98a van Wet op de beroepen in de individuele gezondheidszorg naar het huidige artikel 251 (de bijkomende straffen) wordt aangepast (nieuw artikel 254). Een ontzetting van het recht om een beroep in de individuele gezondheidszorg uit te oefenen is onder meer mogelijk bij een veroordeling voor een van de zedenmisdrijven omschreven in de huidige artikelen 240b tot en met 247 en 248a tot en met 250 (artikel 98a, onderdeel b). De verwijzingen naar deze artikelen worden omgenummerd. Toegevoegd worden de misdrijven opzetaanranding (artikel 241, eerste lid) en opzetverkrachting (artikel 243, eerste lid). Vermeld worden de artikelen 241, 243 tot en met 245, 247 tot en met 252.

ARTIKEL IX

Dit artikel regelt de inwerkingtreding.

ARTIKEL X

De citeertitel luidt: Wet seksuele misdrijven.

De Minister van Justitie en Veiligheid,

BIJLAGE: TRANSPONERINGSTABEL

Huidig Artikel Sr	Huidig delict	Nieuw artikel Sr	Nieuw delict
Artikel 239	Schennis van de eerbaarheid	Artikelen 254a en 250, eerste lid, onder b	Aanstootgevend gedrag Seksualiserende benadering kind beneden de leeftijd van zestien (of iemand die zich als zodanig voordoet)
Artikel 240	Pornografie	Artikel 151d	Pornografie
Artikel 240a	Schadelijke afbeelding vertonen aan persoon beneden leeftijd van zestien	Artikel 151e	Schadelijke afbeelding vertonen aan een persoon beneden de leeftijd van zestien
Artikel 240b	Kinderpornografie	Artikelen 251 en 253, eerste lid, onder c	Kinderpornografie Strafverzwaring kinderpornografie als beroep of gewoonte
Artikel 242	Verkrachting	Artikel 243, tweede lid	Gekwalificeerde opzetverkrachting
Artikel 243	Seksueel binnendringen van het lichaam waarbij geestelijk of lichamelijk onmachtig persoon is betrokken	Artikel 245, tweede lid	Seksueel misbruik waarbij geestelijk of lichamelijk onmachtig persoon is betrokken (strafverzwarend)
Artikel 244	Seksueel binnendringen van het lichaam waarbij kind beneden de leeftijd van twaalf is betrokken	Artikel 249, tweede lid	Seksueel misbruik waarbij kind beneden de leeftijd van twaalf is betrokken (strafverzwarend)
Artikel 245	Seksueel binnendringen van het lichaam waarbij kind in leeftijdscategorie twaalf tot zestien is betrokken	Artikel 248, tweede lid	Seksueel misbruik waarbij kind in de leeftijd van twaalf tot zestien is betrokken (strafverzwarend)
Artikel 246	Feitelijke aanranding van de eerbaarheid	Artikel 241, tweede lid	Gekwalificeerde opzetaanranding
Artikel 247	Ontucht met persoon beneden de leeftijd van zestien of geestelijk of lichamelijk onmachtig persoon	Artikelen 245, eerste lid, 248, eerste lid 249, eerste lid	Seksueel misbruik waarbij geestelijk of lichamelijk onmachtig persoon is betrokken Seksueel misbruik waarbij kind in de leeftijd van twaalf tot zestien is betrokken Seksueel misbruik waarbij kind beneden de leeftijd van twaalf is betrokken
Artikel 248	Strafverzwaringensgronden	Artikelen 246 en 253	Strafverzwaringensgronden
Artikel 248a	Verleiding tot ontucht van een kind beneden de leeftijd van achttien	Artikelen 247, tweede en vierde lid, 248, 249	Seksueel misbruik waarbij kind in de leeftijd van zestien tot achttien is betrokken

			Seksueel misbruik waarbij kind in de leeftijd twaalf tot zestien is betrokken Seksuele misbruik waarbij kind beneden de leeftijd van twaalf is betrokken
Artikel 248b	Ontucht met kind beneden de leeftijd van achttien tegen betaling	Artikel 247, eerste lid, onder b en vierde lid	Seksueel misbruik tegen betaling waarbij kind beneden de leeftijd van achttien is betrokken
Artikel 248c	Aanwezigheid bij seksshow met kind beneden de leeftijd van achttien	Artikel 252	Bijwonen van een kinderpornografische voorstelling
Artikel 248d	Seksueel corrumperen kind beneden de leeftijd van zestien	Artikel 250, eerste lid, onder b	Seksualiserend benaderen van kind beneden de leeftijd van zestien (of iemand die zich als zodanig voordoet)
Artikel 248e	Grooming waarbij kind beneden de leeftijd van zestien is betrokken of iemand die zich als zodanig voordoet	Artikel 250, eerste lid, onder c	Seksualiserend benaderen van kind beneden de leeftijd van zestien (of iemand die zich als zodanig voordoet)
Artikel 248f	Bevorderen van seksuele interactie met kind beneden de leeftijd van achttien met een derde met gebruikmaking van dwang, geweld of bedreigingen	Artikel 247, derde en vijfde lid	Seksueel misbruik waarbij kind in de leeftijd van zestien tot achttien is betrokken (dwang, geweld, bedreiging)
Artikel 249	Ontucht met misbruik van gezag/vertrouwen	Artikelen 244, 247, eerste en vierde lid, 248, 249	Seksueel misbruik waarbij functioneel afhankelijke is betrokken Seksueel misbruik waarbij kind in de leeftijd van zestien tot achttien is betrokken Seksueel misbruik waarbij kind in de leeftijd twaalf tot zestien is betrokken Seksueel misbruik waarbij kind beneden de leeftijd van twaalf is betrokken
Artikel 250	Koppelarij	Artikelen 247, eerste en vierde lid, 248, 249	Seksueel misbruik waarbij kind in de leeftijd van zestien tot achttien is betrokken Seksueel misbruik waarbij kind in de leeftijd van twaalf tot zestien is betrokken Seksueel misbruik waarbij kind beneden de leeftijd van twaalf is betrokken
Artikel 251	Bijkomende straffen	Artikel 254	Bijkomende straffen
Artikel 252	Toedienen bedwelmende drank	Artikel 151f	Toedienen bedwelmende drank

Artikel 253	Kinderen afstaan of overlaten	<i>Vervalt</i>	-
Artikel 254	Ontucht met dier	Artikel 245c	Seksuele handelingen verrichten met dier
Artikel 254a	Dierenpornografie	Artikel 254b	Dierenpornografie
<i>Nieuw</i>	-	Artikel 239	Definitiebepaling
<i>Nieuw</i>	-	Artikel 240	Schuldaanranding
<i>Nieuw</i>	-	Artikel 241, eerste lid	Opzetaanranding
<i>Nieuw</i>	-	Artikel 242	Schuldverkrachting
<i>Nieuw</i>	-	Artikel 243, eerste lid	Opzetverkrachting
<i>Nieuw</i>	-	Artikel 250, eerste lid, onder a	Indringend mondeling of schriftelijk seksueel benaderen van kind beneden de leeftijd van zestien (of iemand die zich als zodanig voordoet)
<i>Nieuw</i>	-	Artikel 429ter	Seksuele intimidatie